

Old News or New Left?

*En analyse av Sosialistisk Venstrepartis
miljøpolitikk i perioden 1989-2013.*

Hilde Mari Syverstad Vik

Masteroppgave i statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2013

Antall ord:33164

Old News or New Left?

En analyse av praktisk politikk og ideologisk utvikling i Sosialistisk Venstrepartis miljøpolitikk i perioden 1989-2013.

© Hilde Mari Syverstad Vik

2013

Old News or New Left? En analyse av Sosialistisk Venstrepartis miljøpolitikk 1989-2013.

Hilde Mari Syverstad Vik

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: CopyCat, Oslo.

Sammendrag

Tema for denne avhandlingen er Sosialistisk Venstrepartis miljøpolitikk i perioden 1989-2013. Det overordnede formålet med avhandlingen er å bidra med kunnskap i debatten rundt Miljøpartiet de Grønnes manglende parlamentariske gjennombrudd i Norge.

Partikonkurransen fra SV står sentralt som forklaring i faglitteraturen, og jeg har derfor sett nærmere på politikken SV tilbyr velgerne i miljø- og klimasaken.

Med en kombinert kvantitativ og kvalitativ analyse av Sosialistisk Venstrepartis arbeidsprogrammer vedtatt i perioden 1989-2013 forsøker jeg å avdekke hvorvidt partiets miljøpolitikk kan karakteriseres som New Left i større grad enn som tradisjonell venstrepolitikk. Mens partiets praktiske politikk i form av konkrete tiltak står i fokus i den kvantitative innholdsanalysen, er formålet med den kvalitative analysen å avdekke partiets ideologiske utvikling i perioden. I denne kvalitative analysen er det særlig balansegangen mellom sosialisme og økologiske prinsipper som står sentralt.

Avhandlingen konkluderer med at SVs miljøpolitikk har fått en tydeligere New Left- profil i perioden 1989-2013, og miljøpolitikken kan dermed hevdes å ha blitt mer radikal i betydningen mer grønn eller økologisk. Antall tiltak partiet foreslår i miljøpolitikken som kan karakteriseres som New Left har økt i perioden, og fra overtall av Old Left-tiltak i 1989 har det i økende grad vært overtall av New Left-tiltak siden 1997. Den kvalitative analysen av ideologisk utvikling viste likevel at den tradisjonelle venstrepolitikken fortsatt i stor grad er til stede i SVs miljøpolitikk, og sosialistisk ideologi er uten tvil med i utformingen av SVs praktiske politikk.

I forhold til partikonkurransen med Miljøpartiet De Grønne kan det på grunn av utviklingen mot flere New Left-tiltak i politikken over tid, og den økologiske ideologiens synlige tilstedeværelse i samtlige programmer i perioden, se ut som partikonkurransen fra SV forblir et hinder for MDGs parlamentariske gjennombrudd. På den andre siden har den kvalitative analysen vist at partiet i hele perioden balanserer motsetninger og ulike hensyn, og også må inngå kompromisser i tilfeller der hensynet til miljøet utfordrer fordelingshensyn og et ønske om å opprettholde sysselsettingen. Dette gjør trolig SVs miljøpolitikk mindre grønn enn den kunne vært, og den evige balansegangen kan gjøre miljøpolitikken mindre slagkraftig enn den har potensialet til å være.

Forord

Jeg vil først og fremst takke min veileder Elin Haugsgjerd Allern, som hele veien har bidratt med konstruktiv kritikk og gode tilbakemeldinger, på det som ikke alltid har vært gode utkast. Denne avhandlingen hadde blitt fryktelig mye dårligere uten dine råd og vink.

Jeg vil også sende en high-five til mine fantastiske medstudenter. Vi klarte det! Jeg blir nostalgisk av å tenke på at vi aldri mer skal sitte på pauserommet i niende og lufte frustrasjon og ha overtrøtte samtaler over dårlige Fjordland-middager.

I tillegg er jeg veldig takknemlig for å mine gode venner utenfor Blindern, som har kunnet bidra med pauser og moro i min ellers monotone hverdag det siste halve året. Jeg gleder meg til å se dere oftere! En stor takk rettes til Runa, som har lest korrektur i sin egen, travle eksamenstid.

Jeg vil også takke Miljøpartiet De Grønne for en inspirerende start på valgkampen. Deres engasjement og vilje til forandring har bidratt til å holde motet oppe når jeg har vært i tvil om hvorfor jeg valgte miljøpolitikk som tema for denne avhandlingen.

Sist, men absolutt ikke minst, vil jeg takke min kjære Mamma. Takk for at du alltid er der, og takk for at du alltid har hatt troen på meg.

Eventuelle feil og mangler i denne avhandlingen er utelukkende mitt eget ansvar.

Hilde Mari Syverstad Vik

Oslo, 23.mai 2013

Innholdsfortegnelse

1	Introduksjon	13
1.1	Innledning	13
1.2	Bakgrunn for problemstilling	16
1.3	Problemstilling	18
1.4	Avhandlingens struktur	18
2	Sentrale begreper	20
2.1	Politiske partier	20
2.2	Partifamilier	20
2.3	The New Left	23
2.4	Grønne partier	24
2.5	Venstre-frihetlige partier	25
2.6	Sosialisme VS økologi	26
2.6.1	Bærekraftig utvikling	28
3	Tidligere forskning	30
3.1	Sentrale forklaringer på variasjon i fremveksten av grønne partier	30
3.1.1	Nye sosiale bevegelser	30
3.1.2	Fremveksten av en ny middelklasse	31
3.1.3	Post-materialisme og endrede holdninger	32
3.2	Sentrale forklaringer på variasjon i parlamentarisk gjennombrudd	33
3.2.1	Institusjonelle forklaringer	33
3.2.2	Etterspørsel, politiske muligheter og partikonkurranse	34
3.3	Forklaringer gjeldende for Norge	35
3.4	Kritikk av den «konvensjonelle visdom»	37
4	Analyseskjema og forventninger	40
4.1	Forventninger til ideologisk endring	42
4.1.1	Ideologisk endring på venstresiden etter 1990	42
4.1.2	Forventninger basert på Båtstrands analyse	45
4.2	Innholdsanalyse og analyseskjema	46
4.3	Stridsspørsmål i fokus: Olje- og energipolitikk	49
5	Metode	50
5.1	Forskningsdesign	50

5.2	Kilder og data	51
5.2.1	Utvalg av kilder	52
5.2.2	Foreliggende data	53
5.3	Refleksjoner rundt valg av metode	56
5.4	Validitet og reliabilitet	58
5.4.1	Validitet	58
5.4.2	Reliabilitet	59
6	Analyse	62
6.1	Omfang miljøpolitikk og standpunkter til økonomisk vekst	62
6.1.1	Standpunkter til økonomisk vekst	66
6.2	Innholdsanalyse av arbeidsprogrammer 1989-2013	68
6.2.1	1989-1993	68
6.2.2	1993-1997	72
6.2.3	1997-2001	76
6.2.4	2001-2005	79
6.2.5	2005-2009	83
6.2.6	2009-2013	86
6.3	Oppsummering	91
6.4	Diskusjon	94
7	Konklusjon	97
	Litteraturliste	100
	Vedlegg	Error! Bookmark not defined.

Figurer:

Figur 1: Omfang miljøpolitikk i syv norske partiers arbeidsprogrammer 1973-2013.....	50
Figur 2: Omfang miljøpolitikk i SVs arbeidsprogrammer 1973-2013, sammenlignet med gjennomsnitt for alle syv partier.....	50
Figur 3: Positiv omtale av økonomisk vekst. Tall i prosent.....	52
Figur 4: Motstand mot økonomisk vekst. Tall i prosent.....	53
Figur 5: Antall New Left og Old Left-tiltak i arbeidsprogrammene 1989-2013.....	71

Tabeller:

Tabell 1: Analyseskjema for koding av miljøpolitiske tiltak i kategoriene New Left eller Old Left.....	34
Tabell 2: Omfang miljøpolitikk i syv norske partiers arbeidsprogrammer 1973-2013.....	49

Vedlegg:

Tabell 3: Standpunkter til økonomisk vekst i syv partiers arbeidsprogrammer 1973-2013...	100
--	-----

1 Introduksjon

Tema for denne avhandlingen er Sosialistisk Venstreparti og partiets miljøpolitikk. Formålet med avhandlingen har fra starten vært å bidra i debatten rundt Miljøpartiet De Grønnes manglende parlamentariske gjennombrudd i Norge. Jeg har tatt utgangspunkt i den ofte gjengitte hypotesen om at det er partikonkurranse fra venstresosialistiske partier som er det største hinder for grønne partiers gjennombrudd i land hvor de førstnevnte ble etablert tidligere enn grønne partier. Sosialistisk Venstreparti studeres derfor som case, og jeg vil analysere partiets miljøpolitikk over tid for å avdekke hvorvidt SV virkelig er et grønt alternativ, eller om politikken preges av tradisjonell venstrepolitikk.

1.1 Innledning

1960- og 1970-tallet førte med seg store endringer i partisystemene i vesteuropeiske land, som siden 1920-tallet hadde vært preget av stabilitet. Det foregikk et tydelig generasjonsskifte i velgermassen, mange land opplevde en utdanningseksplasjon og en kraftig økning i levestandarden, og nye ideer og impulser førte til «en ny politisk dagsorden» (Aardal, 1993:4, Strøm & Svåsand, 1997:24). Det politiske klima bar i det hele tatt preg av at en overgang fant sted fra det tradisjonelle og etablerte til noe nytt.

Politikken hadde frem til dette i hovedsak handlet om klassekamp og økonomiske spørsmål, og var karakterisert av det ideologiske skillet mellom venstre og høyre. Konfliktene som preget politikken dreide seg i større grad om midlene heller enn om de overordnede målene for politikken, og det rådet på denne måten konsensus om at målet med politikken var økonomisk vekst og fordeling av ressurser. Den politiske kulturen var elitistisk og sterkt hierarkisk, dominert av profesjonelle politikere (O'Neill, 1997:427). Endringene innebar at verdispørsmål og enkeltsaker i økende grad ble satt på dagsorden, og blant annet kvinnekamp, motstand mot atomkraft, økt bekymring for det industrielle samfunnets konsekvenser for miljøet, sosial likhet og retten til en alternativ livsstil fremsto nå som viktige saker for velgerne. Mange ville nå ta opp kampen om selve målene, fordi de var dypt uenig i den rådende konsensus. Ønsket om en ny diskurs ble tydeligere på 1960- og 1970-tallet, og krav ble fremmet om mindre byråkrati, mindre hierarki og mindre grad av elitestyrte politikk, mer direkte deltakelse og et mer inkluderende politisk system. Nytt var det også at sakene i større grad ble kombinert med utradisjonelle og direkte aksjonsformer (Aardal, 1993:42). Tre

komponenter var særlig viktig for utviklingen av det som i ettertid refereres til som *den nye politikken*: fremveksten av nye sosiale bevegelser, fremveksten av en ny, ofte høyere utdannet middelklasse og oppblomstringen av postmaterielle verdier i samfunnet (Carter, 2001:86). Studentbevegelser, fredsbevegelsen, anti-atomkraft-bevegelsen og miljøbevegelsen sto for en stor del av den kollektive sosiale protestbølgen som preget Vest-Europa på 1960-, 70- og 80-tallet (Carter, 2001:87).

Venstresosialistiske, høyrepopulistiske og grønne partier vokste frem i en rekke land, og disse partiene fremmet ikke-økonomiske og postmaterielle spørsmål. Samlet omtales de ofte som «New Politics» (Aardal, 1993:41), og kan defineres som manifesteringen av de sakene og konfliktene som kun har løs sammenheng med den økonomiske skillelinjen (Inglehart, 1984: 26). Nye partier som vokste frem på den politiske venstresiden utfordret de etablerte kommunistiske, sosialistiske og sosialdemokratiske partiene. «The New Left»¹ var mer enn et generasjonsopprør, og la grunnlaget for radikale endringer i det politiske systemet (O'Neill, 1997:7). De grønne partiene representerer på mange måter det mest fremtredende uttrykket for denne nye politikken i vesteuropeisk sammenheng, og har blitt de mest varige, synlige og vellykkede utfordrerne til den gamle politiske orden i Vest-Europa (ibid:41).

I Skandinavia har de grønne partiene imidlertid fått sterk konkurranse fra venstresosialistiske partier, med lignende profil og ofte de samme velgerne. Særlig har dette vært tilfellet i Norge og Danmark. I Danmark ble Socialistisk Folkeparti dannet i 1958, mens det norske søsterpartiet Sosialistisk Folkeparti ble etablert tre år senere (Sosialistisk Venstreparti fra 1975). Disse partiene tok i økende grad en New Left-profil utover 1960- og 1970-tallet, og profilerte seg etterhvert som miljøpartier. Samlet sett utfordret New Left det de anså som en rådende materialisme og bruk-og-kast-mentalitet i den daværende økonomiske orden, og de ønsket å tilby nye politiske løsninger (O'Neill, 1997:43). Særlig motstanden mot atom- og kjernekraft og et økende fokus på miljøvern førte til at man fra 1970-tallet kunne se konturene av en distinkt grønn politisk agenda, og fra 1980-tallet etableringen av grønne partier. Den grønne agendaen og fremveksten av grønne partier i Vest-Europa reflekterte en voksende bekymring både innad i det politiske systemet og blant folk som i økende grad så med bekymring på de negative konsekvensene av tiår med kontinuerlig økonomisk vekst (ibid).

---

¹ Betegnes ofte i den norske faglitteraturen som *Nye Venstre*, men jeg velger å bruke den engelske betegnelsen, da Nye Venstre kan virke forvirrende ved omtale av det norske partisystemet.

Oppslutningen om, og suksessen til grønne partier har imidlertid variert mellom land, og størst oppslutning har grønne partier oppnådd i nordlige og vestlige deler av Europa (Carter, 2001:84). I Norden har de grønne partiene oppnådd betydelig politisk innflytelse og parlamentarisk representasjon i Sverige og Finland, mens De Grønne i Danmark og Miljøpartiet De Grønne i Norge aldri har passert terskelen for representasjon. I Sverige ble De Gröna etablert i 1981, og har vært representert i Riksdagen siden 1994 (Heidar, 2008:63-64). I Finland ble Gröna Förbundet (Vihreä Liitto) etablert i 1987, og har siden 1990-tallet hatt en oppslutning på mellom 6 og 9 prosent. Dette gjør de til ett av de største grønne partiene i Vest-Europa (Heidar 2008:95). På Island har man sett en utvikling lik den i Danmark og Norge, hvor partiet De Venstregrønne (Vinstri hreyfingin – grænt framboð) vokste ut fra den etablerte venstresiden og ble etablert i 1999 med tilslutning av miljøaktivister (Heidar, 2008:113). Det finnes ikke et rent grønt parti på Island per i dag. I Danmark har De Grønne vært et marginalt parti siden etableringen i 1983, og har ikke oppnådd parlamentarisk representasjon (Carter, 2001:86). I tillegg til at Socialistisk Folkeparti har profilert seg som et miljøparti har også Enhedslisten profilert seg som et grønt alternativ og dette har skapt hard konkurranse for De Grønne. I Norge har både Sosialistisk Venstreparti og Venstre profilert seg som miljøpartier, og kjemper om de grønne velgerne på hver sin politiske fløy (Aardal, 2011: 103).

Til tross for at man så de samme politiske protester, nye politiske kampsaker og nye sosiale bevegelser, økt fokus på miljøvern og krav om en revitalisering av demokratiet i alle de nordiske landene, resulterte med andre ord ikke dette konsekvent i fremveksten av grønne partier av en betydelig størrelse. Herbert Kitschelt (1988) samler grønne og venstresosialistiske partier i partifamilien venstre-frihetlige partier². Dette baseres på at disse partiene appellerer til de samme velgerne, har sitt opphav i den samme historiske perioden, har sine røtter i de nye sosiale bevegelsene og deler ideologisk overbevisning på mange områder (Kitschelt, 1988). At disse partiene plasseres i samme partifamilie på denne måten gjør de til naturlige konkurrenter, og dette danner grunnlaget for Kitschelts påstand om at det bare er plass til enten et venstresosialistisk eller et grønt parti i et partisystem (Kitschelt, 1988). Argumentasjonen bak denne påstanden følger logikken i at alle partiers oppslutning og muligheter for parlamentariskgjennombrudd i et partisystem avhenger av om det allerede eksisterer et lignende parti. Det hevdes at grønne partier har svært begrensede muligheter i

---

² Egen oversettelse av Herbert Kitschelts begrep «Left-Libertarian».

partisystemer hvor ett eller flere andre venstre-frihetlige partier allerede er etablert, fordi de sistnevnte partiene tidlig klarte å inkorporere miljøsaken og grønne verdier i sine partiprogram. Disse partiene klarte dermed både å kapre miljøsaken og å vinne de grønne velgernes lojalitet (Kitschelt, 1988). Forklaringen på grønne partiers manglende oppslutning i Norge og Danmark virker i utgangspunktet svært enkel: de venstresosialistiske partiene hadde allerede tatt plassen som det grønne alternativet, og det var ikke plass til de grønne partiene i det politiske landskapet da de ble etablert på 1980-tallet. De grønne velgernes lojalitet var allerede vunnet og sakseierskap på miljøpolitikk befestet.

1.2 Bakgrunn for problemstilling

Kitschelts hypotese og funn fra hans studier venstre-frihetlige partier i Vest-Europa har hatt stor innflytelse på fagfeltet og blitt stående i den komparative litteraturen nærmest som en vedtatt sannhet. Forklaringen er gjengitt av de fleste andre som har inkludert Norge i komparative forskningsbidrag om grønne partier i Europa, både norske og andre, og representerer i så måte den konvensjonelle visdom på fagfeltet (Heidar, 2008, Aardal, 1990 og 1993, Carter, 2001).

Ved stortingsvalget i 1989 var miljøsaken fremtredende, og ble satt høyt på dagsorden. SV gjorde da et godt valg og fikk 10,1 prosent av stemmene (Heidar, 2008:47). Venstre kom ikke over sperregrensen ved dette valget, og SV tok over rollen som det fremste miljøpartiet i Norge (Aardal, 2011:103). Stortingsvalget i 1989 var også det første stortingsvalget hvor Miljøpartiet De Grønne stilte opp som et samlet, nasjonalt parti, og de ble da helt satt på sidelinjen av de allerede etablerte grønne alternativene, SV og Venstre (Aardal, 1993:87). Over 20 år har imidlertid gått siden den gang, og det er derfor svært interessant å undersøke om SV har opprettholdt sin profil som miljøparti når det kommer til det faktiske innholdet i politikken. Hvorvidt partiet har prioritert miljøpolitikken i arbeidsprogrammene, og hvilke tiltak partiet fremmer kan fortelle mye om hvorvidt partiet virkelig er et miljøparti. Partier må hele tiden tilpasse sin politikk til endringer i samfunnet og til den konteksten de befinner seg i (Katz & Crotty, 2006:1). Det betyr at både den konkrete politikken partier tilbyr endres, men det kan også innebære mer grunnleggende ideologiske endringer. Mair & Mudde (1998:225) påpeker at en studie av partiers ideologiske utvikling er interessant i seg selv, fordi det kan gi innsikt i partikonkurranse og dynamikken som finnes i den. (Mair & Mudde, 1998:225).

Miljø og klima-saken har uten tvil blitt mer fremtredende på den politiske agenda de senere årene. Dekningen av og interessen for miljø og klima generelt i samfunnet har økt betydelig på 2000-tallet, og særlig gjorde den økte interessen for klimaproblemene at mediedekningen i Norge fikk en kraftig oppsving rundt 2007 (Tjernshaugen et al., 2011:335). «The environment has become headline news.» (Buckingham & Turner, 2008:1). Endring i samfunnsborgernes verdigrunnlag har også ført til økt oppmerksomhet rundt miljøbevegelsen og grønne partier, og dermed også miljøpolitikk generelt. Valgundersøkelsen etter stortingsvalget 2009 viste at miljø og klima er en sak norske velgere er opptatt av, da dette var den saken nest flest svarte at var viktigst for dem ved valget (Karlsen & Aardal, 2011:136). Alt dette gir god grunn til å stille spørsmålet om hvorfor vi ikke har et grønt parti også i Norge.

Velgernes etterspørsel etter et parti er alltid sentralt i hvorvidt et parti får sitt gjennombrudd og varig oppslutning. Men uavhengig av om etterspørselen fra velgerne er tilstrekkelig stor, er det interessant å undersøke om det er rom på *tilbudssiden*, når det gjelder den faktiske politikken SV tilbyr velgerne. SVs politikk har elementer både av sosialisme og økologi, og partiet må derfor hele veien balansere hensynet til begge ideologier i sin politikk. Det er derfor avhandlingens formål å avdekke hvorvidt SVs miljøpolitikk i størst grad kan karakteriseres som New Left-politikk, med fokus på økologiske hensyn og miljøvern, eller om partiet i større grad har beholdt sin tradisjonelle, sosialistiske profil.

At Miljøpartiet De Grønne ikke har fått sitt parlamentariske gjennombrudd i Norge kan indikere at SV er Norges New Left-alternativ, og dermed svarer på velgernes etterspørsel etter et parti som setter miljøpolitikk på agendaen. Kitschelts påstand om at det kun er plass til ett venstre-frihetlig parti i et partisystem impliserer at det er enten MDG eller SV som kan fylle denne plassen og svare på denne etterspørselen. Ved å undersøke hvorvidt SVs miljøpolitikk kan karakteriseres som New Left heller enn Old Left vil jeg bidra til å avdekke om Kitschelts argumentasjon holder når det er snakk om tilbudssiden av politikken.

Det finnes få studier av den politiske tilbudssiden når det gjelder norsk miljøpolitikk og hvordan dette kan tenkes å påvirke styrkeforholdet mellom SV og MDG. I debatten om mangelen på et rent grønt parti i Norge har det blitt sagt mye om velgernes preferanser og konkurransen om dem partiene imellom. Politikken SV tilbyr velgerne i miljøsaken er imidlertid ikke undersøkt i dybden. Det er her jeg ønsker å bidra med mer kunnskap, for å fylle det jeg oppfatter som et hull i forskningen. Formålet med avhandlingen er dermed å bidra med ny kunnskap om SVs miljøpolitikk, og hvordan denne har endret seg over tid.

1.3 Problemstilling

På bakgrunn av linjene trukket opp så langt er problemstillingen formulert som følger:

- *I hvilken grad har SVs miljøpolitikk en New Left-profil, og har partiets miljøpolitikk blitt mer eller mindre radikal i perioden 1989-2013?*

Slik problemstillingen er formulert søkes det svar på hvorvidt og i hvilken retning SVs miljøpolitikk har utviklet seg i perioden 1989-2013, og om miljøpolitikken partiet tilbyr har utviklet seg mot New Left eller om den bærer preg av tradisjonell venstre-politikk. Med radikal menes her i New Left-retning, og politikken anses som radikal hvis den er i overvekt New Left heller enn Old Left. Old Left representerer det etablerte og tradisjonelle, mens New Left representerer det alternative og nye, overgangen fra materialistiske til postmaterialistiske verdier og nye saker som miljøvern.

Stortingsvalget i 1989 var det første hvor miljøsaken virkelig var fremtredende, og det kan hevdes det var da SV for alvor manifesterte seg som et miljøparti. Fokuset for analysen blir dermed spesifikt å undersøke hvorvidt og hvordan SVs miljøpolitikk har endret seg i tidsrommet 1989-2013. I denne perioden er det vedtatt sju arbeidsprogrammer, og disse vil utgjøre analysens kildegrunnlag. Utvalg av programmer og bruken av arbeidsprogrammer som kilder vil jeg komme tilbake til i kapittel 4, som gjør rede for den metodiske tilnærmingen.

1.4 Avhandlingens struktur

Avhandlingens struktur videre vil være som følgende: Kapittel 2 tar for seg sentrale begreper i avhandlingen, herunder politiske partier, partifamilier og de partier og partifamilier relevante for å besvare problemstillingen. I kapittel 3 vil jeg gjøre rede for tidligere forskning på grønne partiers fremvekst og oppslutning generelt og i Norge spesielt. Jeg vil beskrive Kitschelts tese mer i detalj, og også vise til kritikk mot denne. Kapittel 4 presiserer rammeverket som ligger til grunn for analysen. Her vil jeg utlede forventninger til ideologisk endring i SVs miljøpolitikk, samt endring som følge av regjeringsdeltakelse og forventninger basert på Båtstrands analyse av klimatiltak fra 2012. I dette kapittelet vil jeg også beskrive kodeskjemaet og kriteriene som vil benyttes for å kategorisere SVs miljøpolitikk som New Left eller Old Left, og bakgrunn for at disse kriteriene er valgt. Kapittel 5 gjør rede for den

metodiske tilnærmingen som er valgt for å besvare problemstillingen, og diskuterer beslutninger og avgrensninger som er gjort. Valg av kilder og data vil begrunnes, og jeg vil diskutere aspekter ved validitet og reliabilitet. Kapittel 6 er viet selve analysen, og består i hovedsak av to deler. Den første delen dekker en forstudie av omfang miljøpolitikk i SV og de andre norske partienes programmer siden 1973, samt omfanget av positive og negative standpunkter til økonomisk vekst i de samme programmene. Den andre delen består av en innholdsanalyse av arbeidsprogrammenes kapitler om miljøpolitikk i perioden 1989-2013. Kapittelet består av to deler. Den første delen består av en forstudie av omfang av miljøpolitikk og omfang av positiv og negativ omtale av økonomisk vekst i SVs arbeidsprogrammer i perioden 1973-2013. Den andre delen består av en innholdsanalyse av tiltak, en kvalitativ analyse av miljøpolitikken ideologiske profil og et dypdykk i olje- og energipolitikken. Innholdsanalysen gjennomføres ved at tiltakene som presenteres i kapittel om miljøpolitikk i SVs arbeidsprogrammer i perioden 1989-2013 kodes som enten New Left eller Old Left. Etter analysen følger en oppsummering av funnene, og til slutt en diskusjon av disse sett i forhold til de forventninger jeg hadde før gjennomføringen. Kapittel 7 konkluderer og oppsummerer avhandlingen.

2 Sentrale begreper

Dette kapittelet skal redegjøre for sentrale begreper som benyttes i avhandlingen. Særlig en redegjørelse av begrepet partifamilie er viktig, da det er sentralt for problemstillingen at Sosialistisk Venstreparti kan plasseres i samme partifamilie som grønne partier, slik at de utgjør naturlige konkurrenter. Det finnes imidlertid som vi skal se flere ulike inndelinger, SV kan plasseres i partifamilien New Left, men også i Kitschelts partifamilie av venstre-frihetlige partier. En tilnærming basert på partifamilier ligger til grunn for problemstillingen, og fordeler og ulemper ved dette redegjøres for nedenfor. Jeg vil også definere hva et politisk parti er og beskrive hovedtrekk ved de relevante partifamiliene. Til slutt vil jeg kort diskutere forholdet mellom sosialisme og økologi, og begrepet bærekraftig utvikling.

2.1 Politiske partier

Politiske partier er sentrale institusjoner i demokratiske politiske systemer. De gis en sentral rolle fordi de fungerer som kanaler for velgernes interesser og deres ønske om representasjon (White, 2006:7). Partiene representerer befolkningens interesser og handler på vegne av den, men de er ikke interessegrupper. Det som skiller politiske partier fra andre organisasjoner er først og fremst at de har som mål å få sine kandidater valgt til styrende posisjoner i et politisk system.

Alle organisasjoner har flere mål, men det som er karakteristisk ved politiske partier er at de, med enkelte unntak, har politisk representasjon som ett av disse målene og ønsker å plassere sine kandidater i sentrale posisjoner i det politiske system. Janda (1980) hevder i tillegg at partiets kandidater må være uttalte representanter for partiet, altså at de tydelig kan identifiseres med partiet. Med plassering av kandidater menes her gjennom en demokratisk valgprosess hvor partiet har konkurrert mot andre partier i å nå målet om representasjon. Hvis en interesseorganisasjon stiller med egne kandidater til et valg blir de per definisjon et politisk parti (Janda, 1980:7).

2.2 Partifamilier

De største partiene i de fleste vesteuropeiske land er bygget rundt sentrale skillelinjer, og de samme skillelinjene eksisterer og har en funksjon i de aller fleste av disse landene Derfor

finner man ofte at de samme partiene appellerer til visse sosiale grupper, har de samme kjerneverdier og en politikk som uttrykker like mål (Newton & Van Deth, 2005:224). For å kunne sammenligne partier over tid og rom er det nyttig å plassere partiene i grupper basert på ulike aspekter ved dem. Det kan være at de har lik ideologisk profil, likt historisk opphav, uttrykker lignende politikk eller har lignende organisasjonsstruktur og velgermasse. Legges sistnevnte aspekt til grunn deler man gjerne partiene inn i kategoriene elite-parti, masse-parti, catch-all-parti eller kartell-parti (Krouwel, 2006:250). Den vanligste måten å gruppere partier på i den komparative partilitteraturen er likevel å samle lignende partier i ulike familier (Mair & Mudde, 1998:211). Disse familiene kan ha det til felles at de har likt opphav, at partiene i familien har felles koblinger til partier i andre land eller tilhørighet til transnasjonale føderasjoner, eller i stor grad uttrykker den samme politikken (Gallagher et al., 2006:230). Det kan hevdes at partienes opphav og uttrykte politikk er de sterkeste kriteriene av disse tre, da en inndeling basert på bånd til partier i andre land eller tilhørighet i transnasjonale føderasjoner utelukker enkelte partier, kanskje særlig de mindre og nyere partiene (ibid:217).

Når det gjelder gruppering basert på opphav eller genetisk identitet påpeker Mair og Mudde (1998) at en slik inndeling har den fordelen at partiene deles inn etter hva de *er* heller enn hva de *gjør eller sier*. Ved en slik inndeling alene blir imidlertid problemet at endringer som har forekommet i ettertid av at partiene ble etablert ikke kommer frem, og kategoriene baserer seg på hva partiene var når de ble etablert heller enn hva de har blitt over tid. De foreslår derfor at familiene kategoriseres både på bakgrunn av deres ideologiske profil og praktiske politikk (Mair & Mudde, 1998:214-215). De påpeker likevel at et partis ideologiske profil må skilles fra partiets mer kortsiktige politiske uttrykk. Politikken partier fremmer på et gitt tidspunkt avhenger av kontekst og omstendigheter og kan hevdes å være for tilfeldig for å kunne tilby et stabilt referansepunkt alene (Mair & Mudde, 1998:224-225).

Det er viktig å ha med seg at det også innad i ideologisk inndelte familier finnes ulik prioritering av saker og ulike standpunkter, og at partiene over tid kan drive i ulike retninger (Vasallo & Wilcox, 2006:417). Man må derfor ta med i beregningen at partiers utvikling er dynamisk, og at partier kan skifte kategori over tid (Mair & Mudde, 1998:225). Slik utvikling kan dermed påvirke parti-konkurransen, ved at partier som på et tidspunkt anses som naturlige konkurrenter ikke lengre kan anses som det fordi de har utviklet seg i ulik retning og dermed blitt for ulike til å tilhøre samme familie. Identifisering av slik «vandring» over tid er dermed avgjørende, da det kan avdekke at inndelingen av partiene i for stor grad er bundet til tid, og

at en kategorisering av partier kan se svært ulik ut hvis den er foretatt på ulike tidspunkt (Mair & Mudde, 1998:225).

Andre utfordringer ved partifamilie-tilnærmingen inkluderer uenighet rundt hvor mange partifamilier det er eller burde være. De fleste er enige om at en slik tilnærming i hvert fall bør inkludere de største og mer tradisjonelle familiene³, men utover det er det mindre enighet og en rekke ulike inndelinger som konsekvens av dette. Videre peker Mair og Mudde (1998:222) på at det kan være vanskelig å trekke opp klare grenser mellom de ulike familiene, da en rekke partier kan plasseres i flere familier.

Oppsummert har partifamilie-tilnærmingen klare fordeler, men også utfordringer knyttet til seg. Tilnærmingen har den fordel at fokus er langsiktig, og på hva partier er og står for, heller enn mer kortsiktig fokus på hva de gjør og hvilken politikk de tilbyr på et gitt tidspunkt (Mair & Mudde, 1998:214-215, March, 2011:15). Utfordringen er imidlertid å dekke inn flere egenskaper ved partiene samtidig, da dette ofte vil kreve ulik metodisk tilnærming.

I denne avhandlingen er partifamiliebegrepet sentralt, da bakgrunnen for problemstillingen i stor grad dreier seg om partikonkurransen mellom Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Argumentet om at SV står i veien for MDGs gjennombrudd er nettopp at de plasseres i samme partifamilie. Som vi skal se kan venstresosialistiske partier imidlertid plasseres i ulike familier. Det kan være vanskelig å trekke opp klare grenser mellom partifamilier, da grønne partier og venstresosialistiske partier tilhører samme partifamilie ifølge Kitschelt, men ikke hvis man deler sosialistiske og grønne hver for seg. I det siste tilfellet vil det ikke være like åpenbart at SV og MDG er naturlige konkurrenter. Mens enkelte skiller mellom en New Left-familie og en grønn familie (Gallagher et al., 2006:230), inkluderer Kitschelt (1988) begge disse i en familie av venstre-frihetlige partier, mens andre igjen kaller de samme partiene New Politics (Mair & Mudde, 1998:221). I tillegg kan som nevnt partier endre seg over tid, og slik sett ikke lengre ha den samme ideologiske profil eller uttrykke den samme politikken som de var utgangspunktet for å plassere de i samme familie. Hvis dette er tilfelle for SV, kan det bety at de ikke er en så sterk konkurrent for Miljøpartiet De Grønne som tidligere antatt.

I denne avhandlingen er hovedfokus SVs praktiske politikk, konkretisert i tiltak foreslått i partiets arbeidsprogrammer. Ved å inkludere en mer helhetlig, kvalitativ analyse av

---

³ kommunistisk -, sosialistisk/sosialdemokratisk-, liberal-, agrar-, kristendemokratisk -, og konservativ

programmenes ideologiske profil, mener jeg likevel at jeg fanger inn begge aspekter og at jeg vil være i stand til å avdekke partiets utvikling over tid på slik Mair og Mudde (1998:214-215) anbefaler. En analyse av SV basert både på ideologisk grunnlag og praktisk politikk presentert i arbeidsprogrammene vil dermed gi et mer helhetlig bilde av partiets utvikling over tid.

2.3 The New Left

“In the literature, New Left is often represented by green parties or reformed socialist parties such as the Norwegian Socialist Left Party.” (Knutsen, 1997: 248; 2004: 78, Båtstrand, 2012:10).

En del av de nye partiene som vokste frem på 1960- og 1970-tallet har blitt samlet i kategorien «the New Left». New Left-partiene som vokste frem i Norden oppsto enten som følge av splittelser i sosialdemokratiske partier eller som nye grener eller etterfølgere av kommunistpartier. Partiene beholdt ofte en del av den marxistiske agendaen og den tradisjonelle orienteringen mot klasse-konflikt og statens rolle i økonomien, men adopterte i tillegg reformistiske, ikke-dogmatiske, post-Leninistiske og nasjonalt spesifikke former for sosialisme (March, 2011:95). De hadde en ikke-økonomisk sosial agenda i tillegg til den gamle, og fremmet saker som feminisme, homofiles rettigheter, pasifisme og miljøvern. På grunn av adopteringen av miljøvern og grønn ideologi betegner March (2011) dem som «the Nordic Green Left». De post-materielle sakene ble i økende grad sentrale for partiene, og ble etter hvert mer fremtredende enn de tradisjonelle økonomiske sakene og klasse-skiller (Siavelis, 2006:362). Fokuset på miljøvern gjør at New Left-partiene kan være vanskelig å skille fra de rent grønne, og er også grunnen til at de av og til plasseres i samme partifamilie. New Left-partiene i Danmark, på Island og i Norge er de som klarest har uttrykt en såkalt øko-sosialistisk posisjon, som sammenfatter kritikk av kapitalismen basert på økonomiske, feministiske og økologiske perspektiver (March, 2011:19). De tradisjonelle venstre-partiene som klarte denne overgangen til de nye sakene tidlig overlevde kommunismens fall og den påfølgende krisen blant partiene på den politiske venstresiden (ibid:96).

Utover på 1990-tallet stod de nordiske New Left-partiene frem som et alternativ mellom kommunisme og sosialdemokrati. En økende skepsis til EU og fokus på nasjonal

eksepsjonalisme ble utover 1990-tallet de nordiske New Left-partienes fremste identitetsmarkør, og skilte dem tydelig fra de sosialdemokratiske partiene (March, 2011:96).

Politikken partiene fører i dag inkluderer et bredt spekter av saker, blant annet motstand mot markedskrefter, forsvar av statlig eierskap og en kontrollert økonomi. Partiene støtter en sterk og omfattende velferdsstat, sosial rettferdighet og miljøvern, men er mer libertarianske og har større fokus på frihet og demokrati sammenlignet med andre, mer tradisjonelle venstrepartier (Gallagher et al., 2006:237-239). New Left-partiene tiltrakk seg fra starten velgere med høy utdannelse og ansatte i offentlig sektor, i kontrast til de nye høyrepartiene som tiltrakk seg velgere fra arbeiderklassen (Siavelis, 2006:362). De nordiske New Left-partiene deler en sterk regional identitet, med en vilje til å bryte ned skillet mellom rød og grønn politikk (March, 2011:104).

2.4 Grønne partier

Det er utfordrende å definere de grønne partiene ut ifra tradisjonelle kategorier og typologier fordi det er en del av deres profil at de hever seg over, eller ikke anser det etablerte politiske systemet som relevant. De plasserer derfor seg selv på siden av, eller over dette og har fra startenvist motvilje mot å plassere seg til høyre eller venstre på den tradisjonelle politiske skalaen/den økonomiske skillelinjen. Det filosofiske og idealistiske grunnlaget bidrar til dette, fordi det er så annerledes enn for andre partifamilier. Grønne partier er basert på et verdenssyn hvor alle livsformer anses å ha en egenverdi, kan i motsetning til se mer tradisjonelle partiene ikke plasseres på en skala vokst frem fra den industrielle tidsalder, og som setter mennesket i sentrum og over natur og andre arter. Porritt (1984) uttrykker det slik:

«(...)the politics of the Industrial Age, Left, right and center, is like a three-lane motorway, with different vehicles in different lanes, but all heading in the same direction. Greens feel that it is the very direction that is wrong, rather than the choice of any one lane in preference to the others (Porritt, 1984:43)».

Det filosofiske og idealistiske grunnlaget er for de aller fleste grønne partier likt, og det hevdes gjerne at politikken de grønne partiene fremmer er en distinkt politisk ideologi. Denne ideologien består i hovedsak av fire grunnpilarer: økologi, sosial rettferdighet, grasrot-demokrati og sterk avstand fra vold som virkemiddel (Wall, 2010:12). Poguntke (1993) anser de grønne partiene som de fremste eksemplene på New Politics-partier, men mener også at

det store fokuset på grasrot-demokrati utgjør kjernen i en helt særegen type parti. Han hevder dett på bakgrunn av at de fleste andre typiske kjennetegn ved grønne partier kan ses i sammenheng med fokuset på indre demokrati: et kollektivt og amatørmessig lederskap heller enn profesjonelt, såkalt imperativt mandat, som innebærer at de valgte representanter kun kan fremme den politikk som landsmøtet har bestemt og ingenting annet, et tydelig skille mellom partikontor og parlamentarisk mandat, konsekvent rotasjon av posisjoner, åpne møter, forrang for laveste enhetⁱ og kjønnsbalanse i alle partiets enheter (Poguntke, 1993). Lucardie og Rihoux (2008:6) er enige, og kaller derfor de grønne partiene for *amatør-aktivistpartier*.

Richardson (1995) vektlegger at det går et skille mellom rent økologiske grønne partier og partier med et sterkt fokus på miljøvern, og at dette klart begrenser hvilke partier som kan kalles grønne. Det vises til at de økologisk fokuserte partiene ved etableringen besto av mennesker som var spesielt opptatt av miljø fordi naturen har en verdi i seg selv, mens miljøvernerne var mer opptatt av miljø for å gjøre livet bedre for menneskene. Samfunnet de grønne partiene søker å oppnå er også annerledes. Der de andre partiene i større eller mindre grad omfavner det nåværende økonomiske system, og et forbrukersamfunn basert på stadig økonomisk vekst, tar grønne partier utgangspunkt i at jordens ressurser er begrensede, og at fortsatt økonomisk vekst ikke er et alternativ. Målet er heller et konserverende samfunn som jorden har kapasitet til å opprettholde også i fremtiden (Richardson, 1995:9).

Ved inngangen til 1990-tallet hadde de fleste vesteuropeiske grønne partier adoptert et felles manifest, kalt The European Election Manifesto, hvor både økologiske prinsipper og miljøvern-hensyn er inkorporert. Her fremgår det at eksistensen av en økologisk og miljømessig bevissthet sammen med oppfattelsen av behovet for politisk handling er det felles kjennetegnet ved utviklingen av grønne partier (Richardson, 1995:10-14). Den grønne partifamilien har hatt sitt gjennombrudd hovedsakelig i Vest-Europa, og de første grønne partiene dukket opp rett etter 1970. Per 2005 fantes det nitten grønne partier på nasjonalt nivå i Europa, som til da hadde deltatt ved lokale og regionale valg i femten europeiske land (Graf, 2005:3-4).

2.5 Venstre-frihetlige partier

Et samlebegrep for New Left-partiene og de grønne partiene er venstre-frihetlige partier.

Dette samlebegrepet stammer fra Kitschelts studier av grønne partier på 1980-og 1990-tallet,

og danner også grunnlaget for hans anerkjente tese som forklarer variasjon i grønne partiers fremvekst og suksess i Vest-Europa⁴. Partiene i denne partifamilien dukket først opp i Skandinavia, Frankrike og Nederland under merkelappen New Left, og konkurrerte da med de etablerte kommunistiske og sosialdemokratiske partiene. De skandinaviske venstresosialistiske partiene faller dermed i denne parti-familien. Senere ble grønne partier etablert i Østerrike, Belgia, Sveits og Vest-Tyskland, og tiltrakk seg betydelige mengder velgere, velgere med lignende profil som velgerne de venstresosialistiske partiene appellerte til. Disse fikk også merkelappen venstre-frihetlige, da Kitschelt mente de lignet både i det ideologiske grunnlaget og i velgerappell (Kitschelt, 1988: 194-195). På slutten av 1980-tallet mente Kitschelt at New Left-partiene og de grønne partiene også hadde lignende programmer og fremmet de samme politiske sakene. Han viste til at begge typer partier var kritiske til logikken som lå til grunn for samfunnsutviklingen, og til institusjonene som underbygget etterkrigstidens kompromiss mellom kapital og arbeid i industrielle samfunn. Videre motsatte begge partigrupper seg den prioriteringen økonomisk vekst fikk på den politiske agendaen, en måte å drive politikk på som reduserte deltakelsen til elite-forhandlinger mellom sentraliserte interessegrupper og partiledere, og den byråkratiske velferdsstaten. Kitschelt hevdet de to parti-typenes politikk verken lignet de tradisjonelle konservative eller de sosialistiske partiene, men heller blandet de to ved å koble individuell autonomi og folkelig deltakelse, med et typisk venstrevridd fokus på likhet (Kitschelt, 1988:195).

Oppsummert ser vi at det kan være utfordrende å trekke opp klare grenser mellom disse partifamiliene, og dette ligger til grunn for min interesse for å se nærmere på hvor grønt et New Left-parti egentlig er. Det er sentralt for problemstillingen i denne avhandlingen at grønne partier og New Left-partier plasseres i samme partifamilie, da dette gjør dem til naturlige konkurrenter. Hvis analysen avdekker at SV over tid har fått en mindre tydelig New Left-profil vil dette kunne indikere at de likevel ikke hører hjemme i samme familie som grønne partier.

2.6 Sosialisme VS økologi

Spenningen mellom økonomisk vekst og miljøvern ligger i hjertet av miljøpolitikken. Økologi og sosialisme har alltid eksistert i et ambivalent forhold til hverandre, og er på flere områder

---

⁴ Jeg kommer tilbake til Kitschelts tese mer i detalj i kapittel 3.

direkte motstridende (Carter, 2001:195). Det kan derfor stilles spørsmålsteget ved hvorvidt et sosialistisk politisk parti kan representere det grønne alternativet i et partisystem.

Motsetningene mellom sosialisme og økologi er spesielt tydelige når det gjelder synet på menneskets rolle i forhold til naturen og verden rundt seg, og i synet på økonomisk vekst. Som kapitalismen er sosialismen plassert innenfor opplysningstidens tradisjon for å fremme menneskets kamp for å mestre naturen og troen på at frihet kan oppnås gjennom materielle goder. Marx mentefremmedgjorte mennesker kunne oppnå frihet ved å mestre, endre og manipulere naturen, og denne troen var på ingen måte preget av en bekymring for den ikke-menneskelige verden. Nyere tids marxister har kritisert grønne ideer for å være bakstreverske og for å motarbeide arbeiderklassens frigjøring. Noen sosialister påpeker imidlertid at kontroll over naturen ikke trenger å resultere i ødeleggelse av den, men at det heller kan bety en mer økologisk og miljøvennlig forvaltning. Et verdenssyn med mennesket plassert i sentrum legges uansett til grunn, og dette går ikke overens med økologiske prinsipper (Carter, 2001:66).

Sosialismens tradisjonelle tro på, og sterke forpliktelse til økonomisk vekst fremheves også som spesielt vanskelig å forene med en grønn profil. Sosialismen har tradisjonelt vært nært knyttet til industri og produksjonsinteresser, samt hatt nære koblinger til fagforeninger. Marxismen forventer at frigjøringen av menneskene vil finne sted i et kommunistisk Utopia, karakterisert av materiell overflod og hvor det er nok ressurser til å fylle alles behov. I skarp kontrast vil det utopiske grønne og bærekraftige samfunn nødvendigvis preges av en viss grad av materiell knapphet. Mens sosialister ikke har noe problem med økonomisk vekst og verdiskaping i seg selv, vil tilhengere av grønn ideologi mene at en det finnes grenser for veksten og at ubegrenset økonomisk vekst ikke er bærekraftig i lengden. Sosialister peker da på kapitalismen som hovedutfordringen for miljøet, ikke industrialismen, og at det å bremse den økonomiske veksten går imot målet om å øke levestandarden for arbeiderklassen. Det er kapitalismen, karakterisert av markedsøkonomi, et behov for hele tiden å akkumulere mer kapital, en evig søken etter profitt, bruk av ødeleggende teknologi og økonomiske interessers hegemoni som i deres øyne har skapt den økologiske krisen (Carter, 2001:67).

Disse motsetningene gjenspeiles i de to miljø- ideologiene vekst med vern og økologisk helhetssyn, som sto sentralt i Norge på 1970- og 1980-tallet (Tjernshaugen et al, 2011 side 331). Det karakteristiske med en vekst med vern-tilnærming er at den politikk som foreslås ut ifra et slikt perspektiv søker en avveining mellom flere interesser, fordi man både

ønsker videre vekst i produksjon, forbruk og i økonomien, og å verne miljøet for konsekvensene (Jansen, 1989:56). Man ser ingen absolutt motsetning mellom økonomisk vekst og vern av miljøet (Aardal, 1993:16). En vekst med vern-tilnærming setter mennesket i sentrum, og anser det å imøtekomme dets behov som det overordnede mål. Økologiske ideologier plasserer heller mennesket på linje med tusenvis av andre arter på jorden og som en del av naturen. Mennesket underlegges allmenngyldige økologiske lovmessigheter, og det er økosystemene som står i sentrum (Jansen, 1989:52). Når det gjelder økonomisk vekst henger troen på denne sammen med en oppfatning av naturens ressurser som uendelige. Naturen og alt som finnes i den er til for menneskets nytte og forlystelse, og det er lite fokus på de mer langsiktige konsekvensene av denne bruken. I økologisk ideologi vil jorden heller oppfattes som et lukket system, med begrenset plass, ressurser og kapasitet for vekst. Ubegrenset utnyttelse av jordens ressurser føre til jordens destruksjon. Politikk som foreslås på dette grunnlaget vil derfor sikte på likevekt og langsiktig, økologisk balanse (Jansen, 1989:56).

Disse to tilnærmingene sto mot hverandre i norsk miljøpolitikk utover 1980-tallet, men det var vekst med vern som til slutt vant frem (Aardal, 1993:219-224). Denne ideologien eller perspektivet fikk sterk støtte i Brundtland-kommisjonens rapport fra 1987, hvor vekst med vern ble til *bærekraftig utvikling* (Tjernshaugen et al, 2011:334).

Sosialister og tilhenger av grønn ideologi har likevel noe «common ground». Kapitalismen er hovedfiende i begge leire, og sosial rettferdighet, likhet og desentralisering av makt er sentrale prinsipper for begge (Carter, 2001:68). På tross av ulike syn på enkelte områder er det derfor til en viss grad mulig å forene de to ideologiene, spørsmålet er bare hva som veier tyngst av sosialistiske og økologiske hensyn når miljøpolitikk skal utformes. Det vil derfor være målet for den kvalitative analysen og avdekke SVs balanse mellom de to ideologiene, og hvorvidt den ene er mer fremtredende enn den andre.

2.6.1 Bærekraftig utvikling

«En bærekraftig utvikling baserer seg på økonomiskvekst, og tar samtidig hensyn til miljøet og behovet for å sikre livsgrunnlaget på jorda» (Tjernshaugen et al, 2011:334).

Som diskutert er det sørlig spenningen mellom økonomisk vekst og vern av miljøet som ligger sentralt i miljøpolitikken (Carter, 2001:195). Begrepet om bærekraftig utvikling kan derfor anses som et direkte forsøk på å bygge bro mellom disse motsetningene, og bygger opp

under troen på at man kan fortsette den økonomiske veksten fortsette å øke produksjon og forbruk samtidig som man verner miljøet.

Brundtland-kommisjonen, eller *The World Commission on Environment and Development* som kommisjonen i utgangspunktet het, ble nedsatt av FNs generalsekretær i 1983. Utfallet av kommisjonens arbeid ble rapporten *Our Common Future* som ble lagt frem i 1987.

Kommisjonen fremhevet i rapporten behovet for fortsatt økonomisk vekst, en vekst som var effektiv men samtidig sosialt og miljømessig bærekraftig. Begrepet bærekraftig utvikling ble dermed lansert som et kjernepunkt i en ny og miljøvennlig strategi for den globale økonomiske veksten (Aardal, 1993:27). Ikke overraskende har begrepet blitt svært populært blant politikere og styresmakter verden over, da begrepet legitimerer fortsatt økonomisk vekst samtidig som man kan hevde å ta hensyn til miljøet (Carter, 2001:195, Buckingham & Turner, 2008:3).

Buckingham & Turner (2008:3) anser begrepet som problematisk, og minner om at det ble skapt som et kompromiss mellom økonomiske interesser og behov for utvikling og land i det globale sør som var avhengige av sine naturressurser til eksport på den ene siden, og miljøvern-interesser i Vesten på den andre (Buckingham & Turner, 2008:3). Selve ordene satt sammen til begrepet peker i ulike retninger, da bærekraftig handler om bekymring for om noe er holdbart i lengden, og hører til etikken om selv-begrensning, mens utvikling gir assosiasjoner til noe som skal bli bedre, vokse, om noe som skal videre. Buckingham & Turner (2008:3) mener derfor begrepet i seg selv har iboende motsetninger.

Begrepet gjenspeiler motsetningene mellom sosialisme og økologi, da det tillater forening av sosialismens tro på og ønske om økonomisk vekst hensynet til miljøet. Det vil derfor være grunn til å forvente lignende argumentasjon i SVs politikk, da de må balansere disse motstridende behovene i miljøpolitikken.

3 Tidligere forskning

For å besvare problemstillingen som stilles i denne avhandlingen er det flere debatter og tidligere forskning som er relevant å ha med seg. Jeg ønsker å bidra med kunnskap om Sosialistisk Venstrepartis miljøpolitikk for å trekke slutninger om partiets utvikling over tid, men jeg ønsker også mer overordnet å bidra med kunnskap og nyanser til debatten om partikonkurransen fra SV som hinder for Miljøpartiet De Grønnes parlamentariske gjennombrudd. Jeg vil derfor innlede dette kapitlet med en gjennomgang av tidligere forskning på sentrale årsaker til variasjon i grønne partiers fremvekst og parlamentarisk gjennombrudd, før jeg går nærmere inn på partikonkurransen mellom SV og MDG som den sentrale forklaringen for det norske partisystemet. Til sist i dette kapitlet vil jeg diskutere kritikken denne forklaringen har fått, og hvorfor det er grunn til å stille spørsmålstegn ved dens holdbarhet over tid.

3.1 Sentrale forklaringer på variasjon i fremveksten av grønne partier

Fremveksten av et nytt parti og et partis gjennombrudd i et partisystem er to forskjellige hendelser, med til dels ulike årsaker. Generell samfunnsutvikling og historiske hendelser anses som sentrale forklaringer på hvorfor nye partier vokser frem, da slike endringer fører til endringer i velgernes etterspørsel. Institusjonelle ordninger som terskler for representasjon og konkurranse fra andre partier påvirker i større grad om partiet får sitt parlamentariske gjennombrudd (Selb & Pitucin, 2010:147-148).

Når etterspørselen fra velgerne endrer seg i så stor grad at det er behov for et nytt parti i et partisystem kan dette være en konsekvens av større samfunnsmessige omveltninger eller endringer. Raskt voksende nye sosiale bevegelser basert på nye saker, fremveksten av en ny middelklasse bestående av unge, utdannede mennesker og spredningen av postmaterielle verdier anses som viktige betingelser for fremveksten av nye partier i Vest-Europa generelt, og av grønne partier spesielt.

3.1.1 Nye sosiale bevegelser

De nye sosiale bevegelsene som vokste frem fra 1960-tallet skilte seg fra fagforeninger og andre eldre bevegelser på flere måter; hvordan de plasserte seg i det etablerte system, målene de jobbet imot, og midlene som ble tatt i bruk. Mens fagforeninger og andre mer tradisjonelle bevegelser hovedsakelig jobbet for å påvirke *innenfor* det etablerte politiske systemet, søkte de nye sosiale bevegelsene å endre samfunnet i sin helhet, og plasserte seg slik sett på *utsiden* av det etablerte. Målene bevegelsene jobbet mot var også ofte annerledes; forsvar mot det man anså som en politisk overmakt, endring av de tradisjonelle kulturelle verdier og livsstil, og større vektlegging av andre forutsetninger for samfunnets utvikling enn kun materielle og økonomiske. Organisatorisk var de nye bevegelsene mer uformelle og desentraliserte enn de tradisjonelle, med større fokus på aktiv deltakelse og indre demokrati. Valg av midler og metoder var mer innovative og inkluderte konfrontasjon og direkte aksjonsformer (Carter, 2001:87).

Av de nye sosiale bevegelsene var det særlig bevegelser og aktivisme mot kjernekraft og atomkraft som ledet frem til eller var en viktig katalysator for etableringen av grønne partier i Vesteuropiske land. Variasjon i bredden og intensiteten på denne konflikten trekkes derfor frem som en mulig indikator på grønne partiers fremvekst (Kitschelt, 1989:26). Eksempelvis førte konflikten rundt utbygging av kjernekraft i Sverige, som endte i folkeavstemming i 1980, til etableringen av Miljøpartiet De Gröna året etter (Berntsen, 2011:242). Også i Frankrike og Tyskland var kjernekraft et tema som skapte heftig debatt, og i begge disse landene vokste betydningsfulle grønne partier frem (Graf, 2005:11). Etablering av grønne partier kan derfor sies å ha vært lettere i de landene der tydelige «grønne» saker som kjernekraft sto på den politiske dagsorden over en viss tid (Graf, 2005:12).

Fremveksten av nye sosiale bevegelser er imidlertid viktig i seg selv fordi de klarte å sette nye saker som miljøraken på dagsorden. De utgjorde i tillegg en grasrot og et medlemsgrunnlag når en rekke av disse nye organisasjonene og bevegelsene etter hvert valgte å utfordre de etablerte partiene gjennom selv å bli politiske partier (Strøm & Svåsand, 1997:13-14).

3.1.2 Fremveksten av en ny middelklasse

De økonomiske og sosiale endringene som fant sted førte til en betydelig økning i befolkningens velstandsnivå, og dette anses som en generell forklaring for fremveksten av New Politics-partier fordi verdigrunnlaget endret seg i takt med økningen i velstanden. Siden grønne velgere siden etableringen har hatt en distinkt profil når man sammenligner mellom

land er dette en relevant forklaringsvariabel. Sammenlignende studier viser at grønne velgere ofte er yngre og mindre religiøse, høyere utdannet, oftere ansatt i offentlig sektor og økonomisk sikret (Carter, 2001:88). Disse velgerne tilhørte den nye middelklassen. Ettersom denne middelklassen etter hvert omfattet en relativt stor gruppe mennesker i vesteuropeiske land, er det trolig en del av forklaringen på fremveksten av grønne partier. Det har dessuten vist seg at deltakere i nye sosiale bevegelser, og særlig miljøbevisste medlemmer i disse, ofte hørte til denne nye middelklassen. Dermed kan det hevdes at fremveksten av en ny middelklasse påvirker fremveksten av nye typer partier positivt, også grønne (ibid).

3.1.3 Post-materialisme og endrede holdninger

Overgangen fra det industrielle til det post-industrielle samfunn fremheves ofte i studier av fremveksten av grønne partier. Ingleharts hypotese om den stille revolusjon bygget på en overbevisning om at verdier var av stor betydning for politisk adferd, og han mente på slutten av 1970-tallet å kunne bevise at det fant sted en betydelig bevegelse i folks verdier fra materialistiske verdier knyttet til grunnbehov til postmaterialistiske verdier med større vekt på selvrealisering, egenaktivitet og ikke-økonomiske forhold. Årsaken til dette var ifølge Inglehart at de materielle behovene nå var dekket for de aller fleste. Fred, utdanning, økonomisk og teknologisk utvikling og bevissthet rundt miljø ville derfor bli viktigere for velgerne, og Inglehart var overbevist om at dette ville overføres til det politiske systemet. Inglehart hevdet at postmaterielle verdier med tiden ville være utslagsgivende for stemmegivingen ved valg, og at overgangen til det post-industrielle samfunnet førte til en ny skillelinje som skilte de med materielle verdier fra de med post-materielle (Inglehart, 1977).

Siden de tradisjonelle partiene fortsatte å være opptatt av materielle hensyn antok man at verdiendringen ville føre til en omrokking⁵ av velgermønsteret, og at andelen stemmer til de nye partiene gradvis ville øke, siden de i større grad var i stand til å innfri velgernes nye behov og ønsker (Graf, 2005:7). Richardson (1995:14) har pekt at på grad av miljøbevissthet hos velgerne og et oppfattet behov for politisk handling på dette området er felles for utviklingen av grønne partier i ulike land. Hvorvidt en slik bevissthet rundt miljø finnes i et land hevdes dermed å være avgjørende for hvorvidt et grønt parti dannes og slår gjennom.

---

⁵ Egen oversettelse av *realignment*.

3.2 Sentrale forklaringer på variasjon i parlamentarisk gjennombrudd

For de fleste nye partier er det å klare å etablere seg som parti bare et første steg på veien. Det neste steget er søken etter politisk makt og innflytelse, og da ligger den største utfordringen i å oppnå stor nok oppslutning blant velgerne slik at partiets kandidater blir valgt inn i politiske posisjoner. Historiske og strukturelle forklaringer er viktige når det er fremveksten av nye partier som skal forklares, men de er for generelle til å forklare variasjonen i fremveksten mellom land da de aller fleste vesteuropeiske land har opplevd de samme historiske og strukturelle endringene av samfunnet. Flere har derfor søkt svar i det politiske systemet, de institusjonelle rammene partiene må forholde seg til, og konkurransen partiene møter fra allerede etablerte partier.

3.2.1 Institusjonelle forklaringer

Institusjonelle forhold i et politisk system kan hjelpe eller hindre nyetablerte partier i å oppnå representasjon. Harmel og Robertson viste i 1985 at et større antall grønne partier da hadde blitt etablert i flertallssystemer enn i systemer med proporsjonal representasjon (PR), og hevdet på bakgrunn av dette at flertalls-system ga bedre muligheter for nye partier enn PR-systemer (Harmel & Robertson, 1985:516). Flere grønne partier ble imidlertid etablert etter 1985, og Carter (2001) viser til at grønne partier har oppnådd representasjon i PR-systemene Belgia, Finland, Nederland, Sverige og Sveits. Type partisystem kan derfor ikke anses som en sentral forklaring, da grønne partier har oppnådd representasjon i begge typer systemer (Carter, 2001:101).

I politiske systemer hvor det er satt en terskel for oppslutning partiene må oppnå for å oppnå parlamentarisk representasjon, kan denne anses som et institusjonelt hinder for nye, mindre partiers muligheter. Carter (2001:101) viser imidlertid til at sperregrensen også kan ha motsatt effekt. I noen tilfeller har sperregrensen fått flere grønne partier, ulike fraksjoner, eller delstatspartier og lokale partier til å slå seg sammen for å komme over grensen. Oppsummert kan ikke disse institusjonelle forutsetningene sies å ha vært av avgjørende betydning og det er lite som tyder på at de institusjonelle rammene har mye å si for variasjonen i grønne partiers gjennombrudd.

3.2.2 Etterspørsel, politiske muligheter og partikonkurranse

Det er ikke overraskende at endret etterspørsel fra velgerne påvirker fremveksten av nye partier.. Dette henger sammen med teorien om at nye partier primært formes for å fylle velgernes ønske om representasjon i samfunnet (Harmel & Robertson, 1985:502). Et nytt saksområde som vokste frem på 1960- og 1970-tallet var miljøvern, og noen av de største og mest synlige sakene på 1970- og 1980-tallet handlet om forurensing, næringsutvikling og beskyttelse av miljøet (ibid:24). Mudde (2007) påpeker likevel at etterspørsel blant velgerne etter et parti som fremmer en ny sak ikke alltid er nok. For at denne etterspørselen skal resultere i fremvekst og gjennombrudd på partisystem-nivå må flere andre betingelser også være på plass. En slik betingelse er at det må finnes politisk rom for et nytt parti, altså at det ikke allerede finnes et parti som kan fremme den nye saken og svare på velgernes etterspørsel.

Kitschelt hevder på sin side de nødvendige forutsetningene for fremveksten av grønne og andre venstre-frihetlige partier bare vil være tilstede ved en *kombinasjon* av strukturelle samfunnsendringer og det han kaller politiske muligheter (Kitschelt, 1988:197). Etterspørsel etter nye partier, andre partiers manglende respons på nye saker og liten grad av politisk konkurranse trekkes frem som de viktigste av slike fordelaktige mulighetsstrukturer. Kitschelt understreker at det er kun når eksisterende politiske partier ikke responderer på nye saker, og dette sammenfaller med fordelaktige muligheter for å erstatte eksisterende partier, at venstre-liberale partier vokser frem (Kitschelt, 1988:197). Det ligger en mulighet i etablerte partiers manglende evne til å adressere nye saker, og hvorvidt disse partiene fanger opp og inkorporerer nye saker i sine partiprogram kan dermed avgjøre et nytt partis muligheter. Båstrand (2005:5) hevder dette er helt sentralt i forståelsen av grønne partiers mulighet til å vinne representasjon i parlamentariske organer.

Etablerte partier i Vest-Europa har tradisjonelt sett evnet å inkorporere nye krav og ønsker fra velgerne, ved å utvikle sin egen politikk som svar på nye saker. Når det gjelder miljøraken har dette imidlertid ikke skjedd i like stor grad. Eksempelvis ga mange den sittende sosial-liberale koalisjonen i Tyskland «æren» for Die Grünen parlamentariske gjennombruddet i 1983, da de ikke responderte på velgernes økende bekymring for atom-kraft, våpen-kappløp og miljøhensyn på 1970-tallet (Selb & Pitucin, 2010:151). Burchell (2002:70) kobler på samme måte Miljöpartiet de Grönas gjennombrudd i svensk politikk på 1980-tallet til de tradisjonelle partienes manglende evne til å inkorporere miljøraken i sine partiprogrammer.

Selv om et nytt parti klarer å skille seg ut med nye saker og ny politikk, er det likevel fare for at det utkonkurreres av et eller flere av de allerede etablerte partiene. Det er vanskelig å komme inn som nytt parti i et partisystem som tilsynelatende oppfyller velgernes krav, og sterk politisk konkurranse står sentralt i Kitschelts forklaring på variasjonen i grønne partiers suksess i Vest-Europa. Basert på venstre-sosialistiske og grønne partiers konvergerende ideologi, velgerbase og partiprogrammer mener han det bare er plass til ett slikt parti i et partisystem, og det partiet som klarer å etablere seg først erobrer det politiske rommet (Carter, 2001). Kitschelt underbygger dette ved å vise til at venstresosialistiske partier har hatt suksess i land grønne partier er marginale og omvendt. De venstresosialistiske partiene har omfavnet og inkorporert grønne verdier og miljøpolitikk sine programmer, og de utgjør dermed den største konkurrenten for grønne partier der begge partitypene eksisterer (Kitschelt (1989:24).

3.3 Forklaringer gjeldende for Norge

Miljøpolitikk har lange tradisjoner i Norge, og var som sådan ikke noe nytt på 1960 og 1970-tallet (Jansen, 1989:34). Helhetsbildet er likevel at miljøvern var en smal interesse før andre verdenskrig. På 1950-tallet så man en klar endring, som så slo radikalt ut i 1960-årene. I årene 1950-1959 fant det sted en sterk økning i antall interesseorganisasjoner som arbeidet med miljøvern som en politisk sak, og denne veksten ble igjen tredoblet på 1960-tallet (ibid:38). Det ble stiftet organisasjoner som arbeidet med natur- og miljøvern som sin hovedoppgave, og dette ga voksende styrke til de ressurser som var organisert utelukkende for å fremme natur- og miljøvernets interesser. Den norske miljøbevegelsen var i sterk vekst på 1960-tallet og utgjorde en naturlig grasrotbevegelse for et grønt parti. Samtidig så man at de etablerte politiske partiene begynte å arbeide mer bevisst og systematisk med spørsmål knyttet til miljøvern (ibid:48). Miljø- og klimasaken er i dag viktig for norske velgeres stemmegiving, og var den saken som ble oppgitt som nest viktigst for stemmegivingen i etterkant av stortingsvalget i 2009 (Aardal, 2011:145). Det skulle med andre ord ligge til rette for partier som prioriterer miljø- og klimasaken.

De strukturelle og historiske forklaringene kommer til kort når vi ønsker å forklare hvorfor et grønt parti har fått sitt parlamentariske gjennombrudd i Sverige, men ikke i Norge og Danmark. Samfunnsutviklingen og endringen i verdier har vært relativt lik, sosiale bevegelser og en ny middelklasse vokste frem i alle tre land omtrent samtidig. Unntaket historisk sett er en større kjernekraft-konflikt i Sverige enn i de to andre landene. Det har også blitt hevdet at

det er færre postmaterialister i Norge enn i Sverige (Heidar, 2008:48). Dette er imidlertid en påstand det hersker uenighet om. Rootes (1995:240) peker på at en godt utviklet og utbredt miljøbevissthet i en befolkning uansett ikke er noen garanti for oppslutning til grønne partier. De norske valgundersøkelsene gir støtte til dette, da velgernes prioritering av miljø- og klimasaken ikke er noen garanti for at partier med en grønn profil gjør det bra ved valg, selv når miljøsaken er fremtredende på dagsorden i forkant av valget (Karlsen & Aardal, 2011:144). Når det gjelder de institusjonelle forklaringene er det ingen åpenbare forskjeller mellom de skandinaviske landene som kan forklare variasjonen. Både Norge og Danmark har relativt åpne partisystemer, og proporsjonale valgordninger som i prinsippet skal være gunstig for nye partier. Alle de skandinaviske landene har sperregrense, men det er ingenting som tyder på at dette virker negativt på fremveksten, da et grønt parti har vokst frem i Sverige på tross av en høyere slik terskel for representasjon enn hva som er tilfellet i Danmark (Heidar, 2008:46,61 og76).

Hvis vi ser på de etablerte partiers respons på nye saker ble miljøvern tidlig inkorporert i partienes partiprogrammer i Norge, og miljøsaken ble assimilert inn i den politiske diskursen like tidlig som ellers i Vest-Europa. På denne måten ble saken spredt utover de politiske partiene, og ble ikke ansett som en nisjesak for et spesifikt grønt parti. Alle partiene har etter hvert miljøpolitikk som saksområde i sine programmer (O'Neill, 1997:385). Ifølge Aardal (1993:97) har norske partier vært relativt åpne for nye stridsspørsmål og krav som har dukket opp på den politiske agendaen, og dette gjelder også for miljøsaken. Dette har ført til at velgerne har hatt flere partier å velge mellom dersom de har ønsket å stemme grønt. Både SV og Venstre har profilert seg som miljøpartier, og velgere både til høyre og venstre har dermed hatt mulighet til å stemme på grønne partier og samtidig fått borgerlig eller sosialistisk politikk på andre saksområder med på kjøpet. Partikonkurransen som møtte Miljøpartiet De Grønne når de stilte til valg i 1989 var dermed alt annet enn liten, og partiet fikk en oppslutning på ubetydelige 0,4 prosent. Det er liten tvil om at de ble utkonkurrert av de allerede etablerte miljøpartiene Venstre og SV (Aardal 1990). Det politiske rommet for et miljøparti var allerede kapret, eierskapet til miljøsaken var erobret og lojaliteten til grønne velgere vunnet.

Svaret på hvorfor Miljøpartiet De Grønne ikke slo gjennom i Norge som i andre vesteuropeiske land er dermed at Venstre og SV allerede hadde utviklet en fremtredende grønn profil og partikonkurransen sørget for at det ikke var plass til Miljøpartiet De Grønne

(Aardal, 1990:159). Det er likevel særlig SV som trekkes frem som hovedkonkurrent, da SV og MDG plasseres i samme partifamilie. Som vi så i kapittel 2 hevder Kitschelt at siden venstresosialistiske og grønne partier har felles ideologisk grunnlag og likt sammensatte velgergrupper, er det bare plass til en av de i et partisystem (Kitschelt, 1988:197-198). Sosialistisk Venstreparti er det partiet i Norge som faller i kategorien venstre-frihetlige (Kitschelt, 1989:11), sammen med Miljøpartiet de grønne. Kitschelt (1988:12) inkluderer ikke Venstre i kategorien med begrunnelsen at partiets program og velgerstøtte ikke begrenser seg til venstre-frihetlige velgere, og dermed ikke hører hjemme i den samme partifamilien. Kitschelt viser i tillegg til at partier i den venstre-frihetlige partifamilien har sin tilhørighet på venstresiden, da de motsetter seg markedskreftene som styrende mekanisme for samfunnet og fremmer de sosialistiske verdiene solidaritet og likhet (ibid:197). Venstre er derfor ikke inkludert videre i analysen, da jeg ikke anser partiet som Miljøpartiet De Grønnes hovedkonkurrent.

3.4 Kritikk av den «konvensjonelle visdom»

Det er flere grunner til å stille spørsmålstegn ved denne forklaringen. Den viktigste årsaken til dette er at partisystemer er dynamiske, og kan endre seg over tid. Som diskutert tidligere, gjelder dette også for partier, som hele tiden må tilpasse sin politikk til velgernes etterspørsel. Kitschelt har derfor fått kritikk for å være for bastant og ikke vie rom til alternative forklaringer. Carter (2001) er av dem som viser til at det i Kitschelts forklaring ikke tas høyde for at partisystemer er dynamiske, og er kritisk til antakelsen om at så lenge et venstresosialistisk parti ble etablert først vil det aldri være plass til et grønt parti i det norske partisystemet. Kitschelt har derfor fått kritikk for å blande sammen relativt statiske strukturelle faktorer ved det politiske system, med mer betingede trekk som tilstanden til partikonkurransen på et gitt tidspunkt (Rootes, 1995:235). Mens valgsystemer og andre institusjonelle strukturer endres relativt sjelden, kan partisystemer og dermed sammensettingen av partikonkurransen endres dramatisk på relativt kort tid (Carter, 2001, Rootes, 1995). Nye partier kan oppnå representasjon, etablerte partier kan splittes eller falle ut av politikken ved valg. Jordskjelv-valget i Danmark i 1973 er et eksempel på dette, hvor partisystemet og partikonkurransen i stor grad ble endret over natten (Heidar, 2008:79-80).

Richardson (1995:15) mener på sin side at Kitschelt ikke vier nok oppmerksomhet til de grønne partienes distinkte økologiske identitet og grønne ideologiske profil, og at partiene i

betydelig grad skiller seg fra New Left-politikken som ligger til grunn for venstresosialistiske partier. Miljøpolitikken til partier tilhørende den grønne partifamilien har ifølge Rootes (1995) et verdenssyn som representerer ett helhetlig økologisk syn på samfunnet, natur og mennesker, mens dette ikke er tilfelle for New Left-partiene. Politikken grønne partier tilbyr velgerne må derfor anses som noe helt særegent. Slik kan man argumentere for at det likevel kan være plass til et grønt parti i tillegg til et venstresosialistisk, fordi de tilbyr velgerne to ulike typer politikk. Det ideologiske grunnlaget New Left-partiene er basert på er nært knyttet til miljø og grønn politikk, men de venstresosialistiske partiene er likevel først og fremst grunnlagt på sosialistisk ideologi. Disse partiene er dermed både røde og grønne, og må hele veien balansere sosialistiske og økologiske prinsipper mot hverandre i utformingen av sin politikk. Som vi så ovenfor er forholdet mellom økologi og sosialisme ambivalent, og er på flere områder direkte motstridende (Carter, 2001:66).

I sin artikkel fra 2012 analyserer Båtstrand klimatiltak i fire norske partiers arbeidsprogrammer for perioden 2009-2013. Han benytter kategoriene New Left, Old Left, New Right og Old Right, og de fire kategoriene representeres av henholdsvis Sosialistisk Venstreparti, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre. I analysen kodes tiltak som identifiseres i programmene inn i disse fire kategoriene basert på egenskaper ved de ulike partifamiliene og egenskaper ved dem. SV karakteriseres som et New Left parti, og Båtstrand forventer derfor å finne at SV har flest New Left-tiltak i sitt parti, sammenlignet med de andre partiene. Båtstrand finner imidlertid at SV har en tydelig Old Left-profil, da han finner dobbelt så mange tiltak som passer i denne kategorien, enn antallet som passer i New Left-kategorien i SVs arbeidsprogram (Båtstrand, 2012:10-12). SV legger seg dermed lengre mot Old Left enn Arbeiderpartiet, som kun har fire Old Left-tiltak (ibid:4). Dette er uventet, men Båtstrand peker på at SV totalt sett foreslår mange flere tiltak enn AP, slik at det er flere tiltak å kode. I tillegg har SV tross alt sine røtter og sitt opphav nettopp i Arbeiderpartiet og på den tradisjonelle venstresiden (ibid:12). Dette indikerer et New Left-parti som kanskje ikke er så preget av New Politics som man har antatt, og at den gamle skillelinjen mellom høyre og venstre fortsatt påvirker politikken i stor grad. I tillegg indikerer det at Old Politics-tiltak foreslås også på New Politics-saker, som miljø- og klimasaken (ibid:14-15).

Implikasjonen av disse funnene er at balansegangen mellom sosialisme og økologi diskutert over ser ut til å være gjeldende for SV, da begge typer tiltak ble funnet. Og selv om SV karakteriseres som et New Left parti er det tydelig under sterk innflytelse av tradisjonell

venstrepolitikk. Båtstrand mener dermed som Richardson (1995) at det er verdt å stille spørsmålstegn ved plasseringen av New Left-partier i samme partifamilie som grønne partier, og at det burde undersøkes nærmere om det er forskjeller mellom New Left partier basert på sosialisme og grønne partier (Båtstrand, 2012:15).

Oppsummert er det flere grunner til å undersøke holdbarheten av Kitschelts tese.

Partisystemer er dynamiske og kan endres over tid. Partier må tilpasse seg velgernes preferanser og kan derfor endre både sin politikk og justere sin ideologiske profil over tid. Det hevdes at grønne og New Left-partier tilbyr ulik politikk, og det an hevdes at sosialisme og økologi på flere områder er direkte motstridende. Båtstrands analyse viser at SV har overvekt av Old Left-tiltak, noe som indikerer at SV holder på sin sosialistiske profil samtidig som partiet fremmer New Politics-saker. Alt dette aktualiserer en nærmere studie av SVs programmer over en lengre perioden, for å undersøke om Båtstrands funn gjentar seg i andre programmer, og for å se nærmere på den ideologiske utviklingen og spenningen mellom sosialisme og økologi.

4 Analyseskjema og forventninger

Den empiriske analysen har som formål å belyse hvorvidt og eventuelt hvordan Sosialistisk Venstrepartis miljøpolitikk har endret seg over tid, både når det gjelder den praktiske politikken og de ideologiske prinsippene som er styrende for den. Analysen skal mer presist bidra til å gi svar på hvorvidt miljøpolitikken kan karakteriseres som New Left eller tradisjonell venstrepolitikk (Old Left), og om den har utviklet seg i mer eller mindre radikal retning siden 1989. Som nevnt ved presentasjonen av problemstillingen i kapittel 1.3 anser jeg utvikling i retning New Left-politikk som er utvikling i grønnere og mer økologisk retning. Som diskutert under kapittelet om grønne partier er Porritt uenig i dette, da han mener grønne partier har en helt særegen grønn ideologisk profil, mens New Left-partiene representerer noe annet. Jeg mener likevel at utvikling mot en tydeligere New Left-profil er utvikling i mer økologisk/grønn retning, da alternativet er ingen utviklingen bort fra det sosialistiske ideologiske grunnlaget eller utvikling i mer sosialistisk og tradisjonell retning. For meg står alternativene derfor mellom tradisjonell og radikal, hvor New Left representerer det radikale mens Old Left representerer det tradisjonelle.

Analysen skal gjennomføres på bakgrunn av rammeverket som presenteres her. I dette kapittelet vil jeg først gi en kort bakgrunn for, og beskrivelse av fremgangsmåten jeg har valgt, deretter går jeg gjennom forventninger til hva jeg vil finne i analysen. Disse baseres på den teoretiske bakgrunnen presentert over, studier av ideologisk endring på den politiske venstresiden siden 1990, samt Båtstands analyse fra 2012. Til slutt presenteres kodeskjemaet som ligger til grunn for innholdsanalysen og kriterier som er valgt ut for å se nærmere på olje- og energipolitikken som et utskilt saksområde av spesiell interesse.

For å besvare problemstillingen som ligger til grunn er det to dimensjoner som er sentrale. Den første handler om mengde, om omfanget miljøpolitikk i arbeidsprogrammene. Omfang forteller oss noe om partiets prioritering av miljøpolitikk, både over tid og sammenlignet med andre partier. Den andre dimensjonen handler om selve innholdet i politikken, hvilken ideologisk profil som er styrende for tiltakene som foreslås og hvorvidt disse tiltakene kan karakteriseres som New Left eller Old Left. Analysen er derfor todelt, og tar for seg begge disse dimensjonene ved miljøpolitikken. Den første delen av analyse-kapittelet behandler data utskrevet fra Manifesto Project Database, som administreres av Manifesto Research Group,

også kalt Comparative Manifestos Project⁶. Disse dataene beskriver omfanget av miljøpolitikk i SV og andre norske partiers omfang av miljøpolitikk i arbeidsprogrammer vedtatt i perioden 1973-2013. Omfang av miljøpolitikk i programmene beregnes ut ifra posisjons-kategorien *Environmental Protection Positive*. I tillegg vil jeg se nærmere på to utvalgte posisjons-kategorier som jeg mener supplerer *Environmental Protection Positive*. Disse to posisjons-kategoriene viser omfang av positiv omtale av og motstand mot økonomisk vekst i programmene i samme periode. Jeg ser på omfanget av disse kategoriene som relevante fordi synet på økonomisk vekst er såpass ulikt i sosialistisk ideologi og grønn ideologi, og reduksjon av forbruk og økonomisk vekst er sentralt for New Left-partier. Stor andel positiv omtale av økonomisk vekst kan tolkes som brudd på New Left-ideologi, mens stor andel negativ omtale kan indikere en tydeligere New Left-profil.

I denne delen av analysen inkluderer jeg data fra en lengre tidsperiode enn det som er tilfellet for innholdsanalysen. Jeg utvider perioden bakover i tid til 1973. Dette året er valgt som startår fordi dette året anses å være da miljøpolitikk virkelig begynte å bli fremtredende i partienes programmer og ble satt på dagsordenen i norsk politikk (Aardal, 1993:98-99). Jeg diskuterer dette nærmere i kapittel 4 om den metodiske tilnærmingen.

Den andre delen av analysen er en kombinert kvalitativ og kvantitativ analyse av SVs arbeidsprogrammer som er vedtatt i perioden 1989-2013. Innholdsanalysen baseres på en koding av tiltakene som fremmes i hvert arbeidsprogram kapittel om miljøpolitikk. Tiltakene kodes som enten New Left eller Old Left basert på kriteriene i analyseskjemaet so presenteres nedenfor. Samtidig vil jeg mer analysere innhold og ideologisk profil i kapitlene om miljø ved en kvalitativ tilnærming, for å se på hvilke saksområder som prioriteres og hva som fremheves om hver av dem. Balansegangen mellom sosialistisk ideologi og økologiske ideologier som ble diskutert ovenfor vil stå sentralt for denne analysen. Hvis ideologi bestemmer hvilke saker et parti skal prioritere, og påvirker hvilke standpunkt partier tar i ulike saker vil jeg hevde at man kan si noe om et partis ideologi ved å se på politiske standpunkter over tid. Ved både å studere innholdet i hvert kapittel og samtidig se på type tiltak partiet presenterer, mener jeg å kunne fange inn den mer helhetlige ideologiske utviklingen SV har hatt siden 1989. Olje- og energipolitikken er av særlig interesse, da reduksjon av forbruk generelt, og av energiforbruket spesielt er viktige økologiske prinsipper, mens økonomisk vekst kan hevdes å være viktigere ved en sosialistisk ideologisk bakgrunn.

---

⁶ Jeg vil heretter referere til Manifesto Research Group som *Manifesto-gruppen* eller ved forkortelsen CMP.

Miljøpolitikken i hvert program fra 1993-2013 vil sammenlignes med programmet for perioden 1989-1993, da denne perioden kan anses som å være da SV virkelig manifesterte sin posisjon som Norges miljøparti. De senere programmene vil sammenlignes med denne perioden for å avdekke hvilken retning SV har tatt i miljøpolitikken.

4.1 Forventninger til ideologisk endring

Partier er i konstant endring fordi må tilpasse seg den til tider raske utviklingen i samfunnet og konteksten de opererer i mer generelt (Katz & Crotty, 2006:1). I dette kapittelet vil jeg diskutere noen forventninger til endring i SVs politikk over tid, med hensyn til generelle ideologiske utviklingstrekk på den politiske venstresiden, Båtstrands analyse og den teoretiske bakgrunnen gjennomgått i kapittel 3.

4.1.1 Ideologisk endring på venstresiden etter 1990

Murens fall og Sovjetunionens kollaps i 1990 førte til store endringer på den politiske venstresiden i Europa. Det ble hevdet at ideologienes tid var over, og at det ikke lengre var behov for ideologiske alternativer til kapitalismen. Sosialistiske og kommunistiske partier ble med ett mindre attraktive som politiske alternativer, og måtte tilpasse seg nye tider. Dette førte i mange tilfeller til en oppmykning av retorikk og ideologi i disse partienes politikk. Siavelis (2006) hevder på bakgrunn av dette at partier på venstresiden over hele Europa har blitt mindre ideologiske og mer pluralistiske siden 1990.

Som jeg tidligere har diskutert må alle politiske partier til en viss grad endre og tilpasse sin ideologiske orientering og sitt fokus som svar på endringer i velgernes preferanser. Stimson, MacKuen, og Erikson (1995) kaller dette *dynamisk representasjon*. Adams et al.(2006) hevder imidlertid slikendring avhenger av type parti, av hvorvidt partiet hører til de større, mer tradisjonelle partifamiliene⁷ eller regnes som nisjepartier som grønne, høyreradikale og kommunistiske. Mens de finner at de tradisjonelle partienes endringer av egen politikk korrelerer sterkt med endringer i opinionen, finner de at nisjepartiene er mer rigide og har høyere grad av stabilitet i sin politikk (Adams et al, 2006:513-514). De forklarer dette med at nisjepartier taper stemmer i påfølgende valg når de foretar større endringer, og at det dermed koster dem mer enn det er å vinne ved å følge opinionen. Å foreta større endringer i partiets

---

⁷ Sosialdemokratiske, sosialistiske, liberale, konservative og kristendemokratiske.

politikk, og særlig av ideologien som ligger til grunn for den, innebærer derfor en betydelig risiko for disse mindre partiene, siden de ofte i utgangspunktet er små og sårbare overfor velgerflukt. De tradisjonelle partiene så derimot ikke ut til å bli straffet av velgerne på samme måte når de tilpasset sin politikk til opinionen (ibid). SVs danske søsterparti Socialistisk Folkeparti er inkludert i denne analysen, og karakteriseres som et nisjeparti.

Deschouwer (2008:12-13) viser til to årsaker til at motstanden mot større endringer i den ideologiske profilen ser ut til å være regelen heller enn unntaket for nyere partier. Den første er at den ideologiske profilen er av stor betydning for partiene, den ideologiske profilen er det som samler medlemmer, velgere og partieliten. En plutselig endring er derfor lite sannsynlig. Ideologier er brede og generelle syn på samfunnet, som ikke kan endres raskt selv om man ønsket det (Deschouwer (2008:12-13).

Hvis man følger argumentasjonen her, og karakteriserer SV som et nisjeparti, vil man dermed kunne forvente at SV i større grad følger utviklingen til nisjepartiene enn de tradisjonelle partiene, da SF og SV er søsterpartier og tilhører den samme partifamilien. Hvis man følger dette resonnementet vil det derfor være naturlig å forvente liten grad av ideologisk endring i SVs politikk over tid.

March (2008) mener på sin side at alle partier på venstresiden som plasserer seg lengre til venstre enn sosialdemokratiske partier⁸ har blitt mer populistiske siden 1990. Han hevder partiene definerer arbeiderklassen bredere enn tidligere for å nå flere velgere, og at de har blitt mer nasjonalistiske på den måten at de forsøker å presentere seg selv som forsvarere av arbeidere i eget land heller enn forsvarere av en generell ideologisk kamp. Han hevder derfor at det har skjedd en betydelig endring i disse partienes ideologiske profil, og at den nåværende venstresiden er markert mindre ideologisk og mer pragmatisk enn før 1990.

March (2011) bruker det danske SF som eksempel på den ideologiske utviklingen, og hevder partiet over tid har utviklet til å bli et av-radikalisert, rød-grønt parti som har gått fra å være ansett som en uaktuell koalisjonspartner til potensiell regjeringspartner, spesielt i løpet av 2000-tallet. Han hevder særlig den økende satsingen på en grønn profil har bydd på problemer i forhold til partiets sosialistiske identitet. Utover på 2000-tallet ble partiet gradvis mer

---

⁸ "Far Left parties are those that define themselves as to the Left of, and not merely on the Left of social democracy, which they see as insufficiently Left-wing or even as not Left-wing at all. There are two main subtypes, radical Left, and extreme" (March, 2008:3).

pragmatisk og profesjonalisert, og uttalte et ønske om å delta i koalisjon med sosialdemokratene på tross av historiske politiske uenigheter. March viser til at partiet på 2000-tallet både har blitt mer pragmatisk i forhold til det danske medlemskapet i EU og har inntatt en mer positiv innstilling til NATO som eksempler på den økende pragmatiske profilen. Oppsummert mener March SF har blitt betydelig mindre radikalt, og mener de på mange måter bare er et litt rødere og litt grønnere sosialdemokratisk parti (March, 2011:107).

Som sitt danske søsterparti hevdes det at også SV gradvis har blitt mindre radikalt, og i økende grad har fokusert på sosiale reformer og miljøvern (Allern, 2013:74). SV har på denne måten gradvis fått en sterkere New Left-profil. Ved etableringen av Sosialistisk Venstreparti i 1975 var tradisjonell marxisme gjennomgående i partiets politikk, og partiet var solid plassert på den tradisjonelle om ikke radikale venstresiden. Knutsen (1997:248) viser likevel til at partiet gradvis ble mer påvirket av populistiske og grønne tanker og ideer, og at disse ble en del av partiets plattform.

SV beveget seg på denne måten fra Old Politics til New Politics, og er ifølge Knutsen (1997) det norske grønne og venstre-frihetlige alternativet. Han begrunner dette med at partiet binder grønne verdier sammen med en forpliktelse til frihet og autonomi for kommunene og folkelig deltakelse med ett tradisjonelt venstrevridd fokus på likhet (Knutsen, 1997:248). Fra slutten av 1970-tallet og utover på 1980-tallet ble i tillegg motstand mot atomkraft en merkesak for partiet, og i konflikter knyttet til miljø og kraftutbygging tok partiet klare standpunkter for bevaring og verning av miljøet. Partiet gjorde dermed gradvis miljøvern til en del av sin politiske plattform, og utviklet seg fra å være et rendyrket «New Left» parti til i større grad å bli et miljøparti. Partiet identifiserer seg likevel fortsatt som et sosialistisk parti, med tydelige sosialistiske merkesaker (SVs nettsider, Heidar 2001:69, i Arter, 1999/2008:111).

Ut ifra diskusjonen over kan man se for seg ulike endringsforløp for SV over tid. Det er naturlig å anta at ideologi og grunnleggende prinsipper har endret seg seiden 1989, da politiske og historiske endringer tilsier dette. Det politiske systemet og det politiske klimaet har endret seg mye fra 1970-tallet til i dag, og den radikale politikken er i det hele tatt mindre radikal enn tidligere. Likevel viser litteraturen om nisjepartier til at små partier ikke har råd til å endre sin ideologiske profil, da dette vil straffe seg ved neste valg.

En annen årsak ta med i beregningen her er endringene som har funnet sted i velgernes stemmegiving, som i betydelig grad har gått fra ideologisk tilhørighet til fokus på

enkeltsaker. Som vi har sett er dette kan dette også kvalifiseres, etter som det ikke vil lønne seg å vende kappen etter vinden/følge opinionen for nisjepartier. Forventning om endring i SVs ideologi vil derfor avhenge av om man anser partiet som nisjeparti eller ikke.

Når det gjelder endringen fra opposisjon til posisjon er det naturlig å forvente at SV har endret seg etter 8år i regjering, kanskje særlig etter den første perioden. Man kan likevel se for seg ulike endringsforløp, da det ut ifra casestudiene gjengitt ovenfor viser seg at det er sterk motstand mot endring av den ideologiske profilen hos nye partier. En generell forventning er at mindre, nye partier endrer seg når de går fra protestparti til regjeringspartner, og denne endringen kan ha skjedd gradvis over lengre tid i påvente av regjeringsposisjon.

Konklusjon for hele venstresiden er at det har skjedd en generell utvikling i retning av- radikalisering, og mot mer pragmatisme og populisme. Dette er derfor en mulig forventning til ideologisk endring i SVs arbeidsprogrammer siden 1989. Denne presentasjonen av venstresiden etter 1990 strider imot studien ovenfor, som viste til at små nisjepartier ikke har råd til å endre seg i betydelig grad da de vil straffes for dette av velgerne. SV kan defineres som et nisjeparti, og to ulike utviklingsløp er derfor mulige for partiet. SV kan velge å satse på å tilpasse seg eller la det være i frykt av å skyve kjernevelgere fra seg.

4.1.2 Forventninger basert på Båtstrands analyse

Som beskrevet i kapittel 3.4 avdekket Båtstrands analyse av klimatiltak fra 2012 at SV har egenskaper som et Old Left-parti, da han finner klar overvekt av slike tiltak i SVs arbeidsprogram for 2009-2013(Båtstrand, 2012:10-12).

SV har klart flest forbud og reguleringer, og Båtstrand hevder partiet viser større vilje til å gjennomføre disse enn Arbeiderpartiet(ibid:14). Dette indikerer en sosialistisk profil, og SV legger seg lengre mot tradisjonell venstrepolitikk enn det mye eldre, sosialdemokratiske Arbeiderpartiet. Dette er i overensstemmelse med teoriene lagt til grunn teorien. Selv om SV karakteriseres som et New Left parti er det tydelig under sterk innflytelse av tradisjonell venstrepolitikk. Konklusjonen er at Old Politics påvirker en New Politics sak selv om New Politics også bidrar og klimatiltak finnes både på høyresiden og venstresiden.

Implikasjonen av disse funnene er at balansegangen mellom sosialisme og økologi diskutert over ser ut til å være gjeldende i SVs arbeidsprogram for 2009-2013. Basert på dette kan jeg

derfor forvente å finne tydelig tilstedeværelse av tradisjonell venstrepolitikk på tross av at SV karakteriseres som et New Left-parti.

Jeg vil ta med meg forventningene skissert ovenfor inn i den kvalitative analysen av SVs arbeidsprogrammer. Formålet med denne analysen er å identifisere egenskaper ved sosialisme og økologiske ideologier, og å se hvilken av de to som er dominerende. Forventningen basert på teori om nisjepartier vil tilsi at SV har beholdt sin sosialistiske arv på tross av ideologiens generelle motgang etter 1990, trolig kombinert med en i økende grad grønn profil. Dette vil indikere at SV ikke har utviklet seg ideologisk siden 1989, og at programmene March sine argumenter om ideologisk endring etter 1990 og avradikalisering vil gi forventning om en oppmykning og mulig utfasing av sosialismen, men også her økt betydning og synlig grønn profil. Til sist antyder Båtstrands analyse tydelig tilstedeværelse av tradisjonell venstrepolitikk i SVs programmer.

4.2 Innholdsanalyse og analyseskjema

Som nevnt tidligere i dette kapittelet er formålet med å kode SVs foreslåtte tiltak i miljøpolitikken å finne svar på om denne politikken har en New Left- eller Old Left-profil, altså om SV har blitt mer eller mindre radikalt i betydningen grønn, siden 1989. For å foreta kodingen av tiltakene vil jeg ta utgangspunkt i Båtstrands (2012) analyse av fire norske partiers klimatiltak, hvor han koder partienes tiltak i klimapolitikken som Old Left, New Left, Old Right eller New Right. Jeg vil begrense rammeverket mitt til New Left og Old Left, da jeg anser dette som de mest relevante kategoriene i forhold til problemstillingen.

For å kode tiltakene inn i kategoriene New Left og Old Left benytter Båstrand et relativt enkelt analyseskjema med kriterier (se Båtstrand, 2012:9). *Forbud, reguleringer, statlig eierskap og nye, økte skatter* karakteriserer som tradisjonell venstrepolitikk, mens tiltak som fremmer *redusert forbruk, grønne skatter og forbruker-ansvar* anses som New Left-politikk. Jeg har utvidet rammeverket noe, for å tydeliggjøre hva som inkluderes i hver kategori og for å fange inn flest mulig tiltak. Det er imidlertid ikke tatt inn flere eller andre kriterier enn de som er beskrevet i Båtstrands rammeverk, jeg har bare skilt ut kriterier som Båtstrand presenterer mer implisitt i sitt rammeverk. Eksempelvis har jeg egne kriterier for nye avgifter og prisjustering, som Båtstrand inkluderer i det han kaller *grønn skatt*. Jeg mener det er viktig å konkretisere dette, da det kan være vanskelig å skille mellom tiltak som har som mål å

fremme et mer helhetlig grønt skattesystem, tiltak som er en ren avgift og hva som er bruk av prisjustering heller enn avgifter. Det samme er gjort med kriteriet *forbrukeransvar*. Båtstrand inkluderer både merking av mat, behovet for informasjon til forbrukere, og generelle tiltak som oppfordrer til en mer miljøvennlig adferd eller livsstil i denne kategorien. Jeg har valgt å konkretisere dette ved å skille ut tre separate kriterier i mitt rammeverk. Disse spesifiseringene gjør at mitt rammeverk inneholder flere kriterier enn Båtstrands analyseskjema.

Noen andre spesifiseringer er også nødvendig for at det ikke skal være tvil rundt hvordan jeg har kodet tiltakene. Når det gjelder skatt, kan det være vanskelig å skille hva som er ren skatteøkning og hva som er en vridning av skattepresset for å oppnå miljøvennlig adferd eller forbruk. Tiltak karakteriseres her som New Left hvis formålet er å vri skattepresset fra arbeid til forbruk, og ikke en generell økning av skatter, og hvor dette formålet kommer tydelig frem. I grønn skattelegging menes skattlegging som erstatter eksisterende skatter slik at det totale skattenivået ikke øker, men at forbruk blir skattlagt mer enn arbeid. Den motsvarende Old Left-kategorien sikter til økte eller helt nye skatter, eksempelvis ved at en karbonskatt innføres uten at skattelettelser eller kompensasjon finner sted. Om karbonskatten blir innført mens det blir lettet på andre skatter, slik at formålet er en vridning av skattepresset kategoriseres tiltaket som New Left.

Økte avgifter vil kodes som Old Left-tiltak selv om intensjonen er redusert forbruk, men om de nye avgiftene blir kompensert for med reduksjon eller fjerning av andre avgifter, vil tiltaket kodes som New Left. En grønn avgift kan på denne måten potensielt kodes både som Old Left og New Left, avhengig av kontekst og formål. Hvis formålet med avgiften er uklart karakteriseres tiltaket som Old Left. Når det gjelder prisjustering eller prisøkning som har som formål å redusere forbruket, eksempelvis høyere pris på strøm til luksusforbruk eller svært høyt forbruk, regnes dette som et New Left-tiltak, da formålet tydelig er å redusere energiforbruket for å verne miljøet. Promotering av og oppfordring til en grønnere livsstil anses som New Left-politikk, dette betyr at økte investeringer i kollektivtrafikk for å redusere biltrafikk og opprustning av jernbanen for å gjøre denne mer konkurransedyktig i forhold andre transportmidler karakteriseres som New Left. Det samme gjelder tilrettelegging for sykling ved bygging av sykkelveier.

Oppsummert karakteriseres alle tiltak som New Left som har som uttalt formål å redusere forbruket generelt eller energiforbruket spesielt, grønne skatter, forbrukeransvar,

prisjustering- eller økning med formål om redusert forbruk, avgifter som kompenseres for, tilrettelegging for miljøvennlig adferd og merking av matvarer og økt forbrukerinformasjon. Der staten gis et stort ansvar gjennom eierskap, ansvar for gjennomføring eller drift kodes som Old left, det samme gjelder negative sanksjoner som forbud, nye eller økte skatter og avgifter som ikke kompenseres for og lovgiving og reguleringer. Rammeverket presenteres nedenfor, i tabell 1.

Rammeverket er gjeldende for de fleste saksområder som faller inn under miljøpolitikk. Det er likevel noen saksområder hvor det sjeldent foreslås tiltak av den typen presentert i rammeverket, dette gjelder spesielt der vern er et sentralt virkemiddel, internasjonale avtaler og samarbeid, økt støtte til forskning, utvikling og teknologi og tiltak som omhandler organisering, for eksempel av kollektivtrafikken. Tiltak som fremmes i olje- og energipolitikken/klimapolitikken, utslippsmål, energiforbruk, bruk av ikke-fornybare ressurser, geografiske begrensninger eller tak for oljeutvinning og satsing på fornybar energi faller også i mange tilfeller utenfor, men disse dekkes som vi skal se i en egen undersøkelse av utviklingen på dette saksfeltet.

Tabell 1: Analyseskjema for koding av miljøpolitiske tiltak i kategoriene New Left eller Old Left.

New Left	Old Left
Redusert forbruk (spesielt energiforbruk)	Forbud
Grønne skatter	Nye, økte skatter
Forbrukeransvar	Offentlig/statlig eierskap
Prisjustering eller -økning med mål om å redusere forbruket (eks. progressiv strømpris)	
Ny avgift som kompenseres for med skattelette eller avvikling av andre avgifter	Nye eller økte avgifter uten kompensasjon/lettelse av andre skatter eller avgifter
Tilrettelegging og oppfordring til en grønnere livsstil og miljøvennlig adferd (inkl. satsing på kollektivtransport)	Regulering/lovgiving
Merking av mat og økt informasjon til forbrukere	

4.3 Stridsspørsmål i fokus: Olje- og energipolitikk

Olje- og energipolitikken velges ut som et saksområde av spesiell interesse fordi reduksjon av energiforbruket kan anses som spesielt viktig i en miljøpolitikk med New Left-profil.

Motstand mot økonomisk vekst som et mål i seg selv hører hjemme innenfor New Politics, hvor man gjerne er opptatt av reduksjon av forbruket av naturressurser. Det er dessuten naturlig å anse en miljøpolitikk som fokuserer på redusert økonomisk vekst og forbruk som tilhørende venstresiden av New Politics, da partier tilhørende New Right deler målet om økonomisk vekst med den tradisjonelle høyresiden (Båtstrand, 2012:7). Som diskutert tidligere er forbruk av naturressurser for å oppnå økonomisk vekst sentralt i skillet mellom sosialisme og økologi, eller vekst med vern og økologiske ideologier. Hvordan SV formulerer politikken på dette saksområdet er derfor av spesiell interesse. Tiltak og politikk som fremmer økt bruk eller videre bruk uten reduksjon av naturressursene vil indikere at partiets sosialistiske prinsipper står sterkere enn hensynet til miljøet og målet om langsiktig, økologisk balanse. Motsatt vil tiltak og politikk som fokuserer på å redusere ressurs-bruken og senke tempoet i utvinningen av naturressursene vil indikere at hensynet til miljøet går foran ønsker om økonomisk vekst.

Ved å se på hvorvidt målsettinger og standpunkter innenfor dette saksområdet har endret seg over tid, vil jeg kunne si noe om partiet er på vei i New eller Old Left retning i miljøpolitikken. Dette gjøres som nevnt også for å fange inn et saksområde innen miljøpolitikk som ikke fanges opp av rammeverket. Innenfor energipolitikken vil jeg konkret se på utslippsmål (i tall), energiforbruk (formulering, ordbruk eks reduksjon eller stabilisering), forbruk av ikke-fornybare ressurser (formulering, ordbruk), oljeutvinning (hvorvidt det er spesifikke begrensninger), fornybar energi (formulering, ordbruk), restriksjoner på oljeutvinning (geografisk og mengde).

All utvikling i retning av mer reduksjon i energiforbruket, både generelt og av naturressurser/ikke-fornybare ressurser vil anses som utvikling mot New Left. Jeg vil undersøke dette samtidig som jeg ser på den helhetlige fremstillingen av programmene, og oppsummere utviklingen til slutt i analysen. Dette vil da ses i sammenheng med standpunktene til økonomisk vekst som diskuteres på bakgrunn av CMPs data.

5 Metode

Problemstillingen er sentral for valg av metodisk tilnærming, og problemstillingen som her skal besvares er som følger:

- *I hvilken grad har SV en New Left-profil i miljøpolitikken, og har partiets miljøpolitikk blitt mer eller mindre radikal i perioden 1989-2013?*

Problemstillingen har fokus på den politiske tilbudssiden, på hva slags miljøpolitikk Sosialistisk Venstreparti tilbyr velgerne. Formålet er å avdekke hvorvidt og i hvilken retning denne politikken har endret seg i perioden 1989-2013. Jeg vil benytte kvantitativ innholdsanalyse av SVs arbeidsprogrammer supplert med kvalitativ analyse av den ideologiske fremstillingen av miljøpolitikken for å besvare problemstillingen.

5.1 Forskningsdesign

Avhandlingen har et komparativt forskningsdesign. Vanligvis innebærer et slikt design at ulike enheter sammenlignes for å avdekke eventuelle forskjeller og ulikheter. Denne avhandlingen har ikke en slik tradisjonell tilnærming, men avhandlingens design er likevel komparativt fordi Sosialistisk Venstreparti sammenlignes *med seg selv* på ulike tidspunkt. Analysen inneholder derfor kun en analyseenhet, men mange observasjoner av denne analyseenheten. En slik liten-n-fremgangsmetode innebærer at det ikke er grunnlag for generalisering på tvers av rom, til andre partier i Norge eller i andre land. Dette må anerkjennes, og det kan hevdes at avhandlingens utfall derfor kun kan bli generering av hypoteser som senere kan testes på andre enheter (Rueschmeyer, 2003:305). Formålet for denne avhandlingen er å bidra med mer kunnskap om SVs miljøpolitikk og for å kunne bidra i debatten om partikonkurranse mellom grønne og New Left-partier. Det er derfor naturlig å studere SV som case. Ved å studere tilbudssiden av politikken kan ny kunnskap om partikonkurransen avdekkes, og jeg mener derfor en slik tilnærming er relevant for å besvare problemstillingen. Formålet med analysen er både å avdekke hvorvidt SVs miljøpolitikk kan karakteriseres som New Left eller Old Left, og å studere partiets ideologiske utvikling over tid. Mair & Mudde (1998) peker på at det er nødvendig å gå mer i dybden for å oppnå innsikt i partiers ideologiske utvikling, selv om dette betyr at man mister man evnen til å generalisere. Slik innsikt krever en mer omfattende analyse enn det som er nødvendig om

man kun analyser politiske standpunkt, og krever nøye vurdering av partidokumenter. Dette betyr at analysen tar mer tid og krever en mer intensiv strategi, som igjen betyr et mer case-orientert design (Mair & Mudde, 1998:224-225). Jeg ønsker å oppnå innsikt både i SVs praktiske politikk og den mer helhetlige ideologiske utviklingen, og dette er bakgrunnen for at jeg har valgt dette forskningsdesignet.

5.2 Kilder og data

Analysen skal avdekke utvikling i SVs miljøpolitikk over tid. Det er derfor naturlig å henvende seg til partiets arbeidsprogrammer, da disse i større grad enn prinsipp-programmene presenterer partiets politikk innenfor ulike politikkområder og beskriver konkrete tiltak partiet ønsker å gjennomføre. Programmene inneholder en blanding av ideologiske standpunkter, abstrakte prinsipper, brede mål, og spesifikke forslag til politiske tiltak. De er slik sett en viktig kilde til forståelsen av partienes plassering i det politiske rom (Narud & Valen, 2004:35). Programmene legger gjerne vekt på noen områder, og inneholder løfter til velgerne om hvilken politikk de vil føre til hvis de oppnår representasjon og innflytelse. Tiltakene som presenteres er konkrete representasjoner av de bredere ideologiske prinsippene som partiet har utarbeidet (Vasallo & Wilcox 2006:416-416).

Partienes programmer har flere funksjoner. Den offisielle funksjonen er å informere velgerne og det politiske system for øvrig om partienes politikk på ulike saksområder. Man kan også si at både har en intern og en ekstern funksjon: på den ene siden kan de oppfattes som en politisk og ideologisk kontrakt mellom partiet og dets velgere for kommende stortingsperiode fordi programmene dokumenterer løftene partiene gir i valgkampen. Internt kan de anses som et sluttprodukt av et omfattende arbeid blant medlemmene i partiet, og dermed et uttrykk for partiets kollektive vilje (Narud & Valen, 2004:33-34). Partiprogrammer representerer partiene som helhet bedre enn for eksempel intervjuer og taler, fordi de sistnevnte representerer en enkeltpersons meninger, heller enn partiets kollektive standpunkter. Hele partiet har vært med i prosessen med å utvikle programmet, og vært med å forhandlet frem plattformen partiet stiller til valg på. Programmene beskriver i tillegg partienes profil i forhold til de andre partiene, og gir slik informasjon om den politiske avstanden mellom partiene og på hvilke saksområder partier konkurrerer (Narud & Valen, 2004:33-34).

En analyse av partiers arbeidsprogram kan både gi verdifull informasjon om volum eller omfang av miljøpolitikk og avdekke hvilke type argumentasjon som fremføres (Aardal, 1993:97). En analyse av arbeidsprogrammene vil dermed kunne avdekke hvor stor andel miljøpolitikken utgjør i hvert enkelt program, men enda viktigere hvilken type miljøpolitikk partiet står for. Partiprogrammer forteller ikke bare om partienes syn på enkelte saker, men de angir også hvordan enkeltsaker blir fremstilt i en bredere ideologisk sammenheng (ibid).

Det må anerkjennes at et partiprogram fullt av attraktiv miljøpolitikk ikke garanterer at partiet tar saken seriøst, dette kan også være et strategisk valg for å tiltrekke seg visse velgergrupper (Båtstrand, 2012:8). Et politisk parti er en avsender med spesifikke funksjoner i samfunnet, og med klare mål for sitt budskap. Nettopp derfor er det av avgjørende betydning å gå nærmere inn i programmene og undersøke hva som faktisk sies om politikken, hva som er årsakene til de tiltak som fremmes, og hvorfor partiet mener det er viktig å iverksette disse.

De fleste partiprogrammer beholder de samme generelle ideologiske prinsippene i lange perioder selv når partiene som organisasjoner endrer navn eller organisasjonsstruktur. Rasjonelle stemme-søkende partier vil tilpasse sine standpunkter for å svare på endringer i velgernes preferanser og i respons til andre partiers posisjoner. I tillegg kommer nye saker til ettersom tidene forandrer seg og viktige hendelser finner sted (Vasallo & Wilcox, 2006:416). Som andre partier ønsker SV å tiltrekke seg flest mulig velgere, og vil forsøke å fremstille sin politikk på en så attraktiv måte som mulig. Arbeidsprogrammene må likevel kunne anses som de mest relevante kildene for å besvare min problemstilling.

Arbeidsprogrammene er lastet ned fra Partidokumentarkivet hos Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste våren 2013. Programmene er i noe ulikt format når det gjelder oppsett og design, men har ellers en gjennomgående vanlig utforming.

5.2.1 Utvalg av kilder

Arbeidsprogrammer er valgt fremfor andre partidokumenter av den grunn at disse er lengre og, som nevnt ovenfor, fordi de på en god måte beskriver politikken et parti står for. Arbeidsprogrammene inneholder i tillegg konkrete tiltak partiene ønsker å gjennomføre for å oppnå sine mål. Jeg har valgt å analysere alle SVs vedtatte arbeidsprogrammer fra og med stortingsperioden 1989-1993 til og med stortingsperioden 2009-2013. Tidligere programmer kunne vært tatt med, da særlig 1973 hevdes å være året miljøpolitikk kom på agendaen i norsk

politikk (Aardal, 1993:4). Det er imidlertid begrenset hva som er mulig i en masteravhandling, og på grunn av begrenset plass og tid må noen enheter tas med, mens andre utelates. SV gjorde et svært godt valg i 1989, og det er derfor grunn til å anse programmet for perioden 1989-1993 som et relevant utgangspunkt. Inkludering av flere programmer i analysen ville gått på bekostning av dybden i analysen, og begrenset mulighetene for grundig arbeid med hvert arbeidsprogram.

I analysen av omfang er perioden for analyse utvidet bakover i tid, de innsamlede data dekker her perioden 1973-2013, med unntak av arbeidsprogrammet for perioden 2005-2009, da dette fortsatt er under koding hos CMP. Utvidelsen bakover i tid til 1973 er gjort for å gi et helhetlig overblikk av hele perioden miljøpolitikk har vært et tema i norske partiers partiprogrammer, og for å tydeliggjøre at selv om 1989 var et absolutt høydepunkt både når det gjelder omfang i programmene og som sak i stortingsvalget dette året, har partiene siden begynnelsen av 1970-tallet hatt miljøpolitikk i sine programmer. Siden dette er lett tilgjengelige, foreliggende data har det dessuten vært mindre tidkrevende å hente inn disse dataene enn grunnlaget for den større analysen. I selve analysen er utgangspunktet likevel 1989, da det ville blitt for tidkrevende å analysere alle programmene fra 1973.

5.2.2 Foreliggende data

Comparative Manifesto Project (CMP), også kalt *Manifesto Research Group (MRG)* baserer sitt arbeid på kvantitative innholdsanalyser av politiske partiers valgprogrammer fra mer enn femti land og dekker alle frie, demokratiske valg siden 1945. Prosjektets mål er å måle partienes politiske preferanser over tid og mellom land, og analyser av skriftlige partiprogrammer fra vesteuropeiske politiske partier ligger til grunn for CMPs analyser. Kun partier som har oppnådd representasjon med minst et sete landets parlament er inkludert i analysene. CMP arbeider under den forutsetningen at politiske partier konkurrerer mot hverandre ved å fokusere på forskjellige politiske saker heller enn ved å ta motstridende standpunkter på de samme sakene. Prosjektets tilnærming består i å analysere programmene og deretter kode innholdet inn i kvasi-setninger som så plasseres i en av de 56 posisjonskategoriene CMP har definert. Deretter beregnes prosentvis andel av alle standpunktene som fokuserer på hver posisjonskategori (Vasallo & Wilcox, 2006:416-417). Formålet med denne tilnærmingen er å måle hvert partis relative fokus på hvert av de 56 saksområdene som analyseres (Gemenis, 2012:2 kommer). SVs arbeidsprogrammer er analysert fra

stortingsperioden 1961-1965 til perioden 2009-2013, med unntak av arbeidsprogrammet vedtatt i 2005, som fortsatt er under koding. Data fra CMP skal benyttes som et supplement til den større analysen av innhold og tiltak, og brukes for å si noe om omfanget av miljøpolitikk i SVs arbeidsprogrammer.

Utfordringer ved sammenligning av praktisk politikk og ideologisk grunnlag over land er bakgrunnen for økende bruk av en slik tilnærming med bruk av partienes programmer (Mair & Mudde, 1998:218). Det er denne tilnærmingen Manifesto-gruppen benytter, og mulighetene en slik tilnærming gir for overblikk over partiers politikk over lengre perioder er også grunnen til at jeg benytter disse dataen i min analyse.

Gemenis (2012, kommer) påpeker at alle som benytter seg av CMPs data, og som ønsker å trekke valide slutninger fra disse, bør være klar over at prosjektet også har sine svakheter. Siden prosjektets start har en rekke forskere satt spørsmålstegn ved validiteten og reliabiliteten til prosjektets data og metodologiske fremgangsmetode, og særlig fire utfordringer er trukket frem: 1) det teoretiske grunnlaget for kodeskjemaet, 2) utvalg av dokumenter benyttet i analysene, 3) reliabiliteten ved kodingen og 4) skaleringen (Gemenis, kommer:3).

Når det gjelder det teoretiske grunnlaget er CMPs utgangspunkt at partikonkurransen karakteriseres av at det eksisterer saker hvor det råder bred enighet om målet men ikke om hvordan man skal nå dette målet. Slike saker kalles gjerne valens-saker, og et eksempel er arbeidsledighet. De aller fleste partier vil ønske lav arbeidsledighet, men har ofte ulike forslag til hvordan dette skal oppnås. Dette betyr at CMP tar utgangspunkt i at alle partienes programmer omfavner de samme målene, og at det kun finnes mindre avvik fra disse. CMP tar også utgangspunkt i at hvert parti velger ut saker de har eierskap til, og fremhever disse for velgerne. Man vektlegger partienes standpunkt på 56 saksområder, måler hvordan partiene stiller seg i disse sakene og hvordan partiene fremhever en sak i forhold til andre partier. Den metodologiske implikasjonen av dette er ifølge Gemenis at politiske forskjeller mellom partiene antas å bestå i ulik fremheving av standpunkt på ulike saksområder. CMP hevder på grunnlag av dette at de innsamlede data kan brukes til å estimere partiers standpunkt (ibid:4). Gemenis påpeker at dette utgangspunktet kan falsifiseres fordi det er basert på et flertalls-system som benyttes i USA og Storbritannia, og ikke nødvendigvis passer i systemer med proporsjonal representasjon hvor det er større rom for nisjepartier og saker hvor ikke nødvendigvis alle partiene er enige om målet. Gemenis hevder derfor CMPs estimer har

lavere validitet i flertallssystemer eller partisystemer med høy grad av uenighet i politiske saker.

Når det gjelder miljøpolitikk er dette særlig relevant, da selv om miljø er en valens-sak hvor man kan anta at alle partier ønsker å bevare miljøet i større eller mindre grad, betyr ikke dette at partiene ikke kan innta standpunkter som er direkte skadelige for miljøet. Enkelte høyre-radikale partier avviser for eksempel klimaendringene, og jobber aktivt mot miljøraken på den måten at de motsetter seg nødvendigheten av tiltak for å bekjempe disse endringene. Gemenis hevder disse partiene i flere tilfeller ikke har tapt på dette, men heller vunnet stemmer på sine standpunkt. Dette bryter dermed med antakelsen om at «alle» partier er enige i de bredere målene med politikken. Kjernen i denne kritikken er hvorvidt det er et partis standpunkt i en sak som måles eller om man måler i hvilken grad partiene fremhever en gitt sak. Dette har direkte følger for validiteten av dataene.

Når det gjelder utvalget av dokumenter som brukes av CMP har kritikk særlig blitt rettet mot bruken av andre dokumenter enn partienes egne programmer. Ved gjennomføringen av analysene av Danmark har det for eksempel i utstrakt grad blitt benyttet taler, utkast til partiprogrammer, lokale valgprogrammer og annonser i aviser som grunnlag, i tillegg til arbeidsprogrammer (Gemenis, kommer:7). Dette er imidlertid ikke et problem ved de norske dataene, da de norske arbeidsprogrammene er så omfattende at dokumentgrunnlaget er solid.

Den tredje utfordringen ligger i selve kodeskjemaet og bruken av dette. Kodeskjemaet benyttes for å gjøre innholdet i partiprogrammene om til kvasi-setninger og disse setningene plasseres så i en kategori ut ifra saksområde (Gemenis, kommer:9). Kritikken har her gått på at måten denne kodingen er gjennomført på ikke er høy nok grad av reliabilitet.

Forsvarere av CMPs metode hevder på sin side at reliabilitets-tester har blitt utført, og at disse har vist at reliabiliteten er tilfredsstillende. Gemenis hevder likevel at det har blitt avdekket at ikke det samme kodeskjema har blitt benyttet i alle analyser og av alle koderne. Resultater fra reliabilitetstester skal dessuten ha blitt unntatt offentligheten, og en test gjennomført på av et utvalg av koderne viste at de ikke i tilfredsstillende grad var samkjørte i sin fremgangsmåte, noe som kan gi relativt store ulikheter i resultatene av kodingen (ibid:10-13).

Det er likevel prosjektets bruk av skalering som har fått mest kritikk, og prosjektets standard for å måle partier og regjeringer på høyre-venstre-skalaen (Gemenis, kommer:13). Det har blitt hevdet at lite passende metoder har blitt benyttet for å plassere partiene til høyre og

venstre, og CMP har også fått kritikk for å benytte en felles høyre-venstreskala på samtlige land. Dette har vært kontroversielt, fordi høyre og venstre ikke betyr det samme i ulike land. Dette er likevel ikke noe større problem når det gjelder analysene av de norske partiprogrammene, da det i sammenligning med andre land er liten tvil rundt plasseringen av partiene på denne akse.

Tilnærmingen til analyser av partiers utvikling over tid som CMP benytter seg av har tross kritikken også klare fordeler. For det første er kategoriseringen av partiene basert på hvilke saker partiene selv fremhever i sine programmer heller enn ut ifra posisjoner valgt ut av eksterne forskere. For det andre kan man ved å analysere partiers programmer over relativt lange perioder avdekke mer grunnleggende endringer i partienes politikk. Med andre ord kan denne tilnærmingen bidra til å avdekke partienes ideologiske profil (Mair & Mudde, 1998:218). Dette er grunnen til at jeg bruker CMPs data som supplement til analysen, da jeg mener det bidrar til det helhetlige bildet av SVs ideologiske profil over tid.

Oppsummert er det flere forhold ved CMPs data som er og har vært gjenstand for kritikk, og som det er viktig å være oppmerksom på ved bruk av disse dataene. Dette er viktig å ta hensyn til, og ta med i den helhetlige diskusjonen ved bruken av disse til å trekke slutninger om SVs miljøpolitikk. Jeg mener likevel analysene av omfang av miljøpolitikk gir et godt, overordnet bilde av utviklingen over tid, og at fordelene er større enn ulempene ved slik bruk i mitt tilfelle.

5.3 Refleksjoner rundt valg av metode

Problemstillingen er som nevnt av avgjørende betydning for den metodiske tilnærmingen, og det er vanlig å ta utgangspunkt i dikotomien kvalitativ VS kvantitativ når en passende tilnærming skal velges. Hvorvidt analysen skal være kvalitativ eller kvantitativ er en tilbakevendende debatt i samfunnsvitenskapelig forskning, og det er svært delte meninger om hvilken metode som bør benyttes. Begge tilnærminger har fordeler og ulemper, og for å oppnå god validitet må rett metode benyttes avhengig av hvilket spørsmål som stilles og hva det er man ønsker å finne ut. Formålet er her å avdekke ideologisk utvikling og utvikling i SVs praktiske politikk over tid. SVs arbeidsprogrammer er valgt som kilder, og tekstanalyse er valgt som metodisk tilnærming til analysen.

Ved gjennomføring av en tekstanalyse er innholdsanalyse den mest brukte kvantitative metoden. Innholdsanalyse består i å måle hvorvidt – eller hvor hyppig – spesifikke kodingsenheter fremkommer i en tekst, kodingsenhetene kan være ord eller argumenter. Formålet kan være å avdekke hvor stor del i tid eller rom kodingsenheten utgjør i teksten, med andre ord et omfangsmål, som for eksempel kan brukes til å registrere hvor mye *plass* argumenter eller ulike saksområder opptar i et partiprogram (Hellevik (2002:175). Omfang av miljøpolitikk i partiers programmer er relevant for å si noe om i hvilken grad partiet prioriterer miljøpolitikk i forhold til andre politikk-områder. Tanken bak å beregne omfang er i all hovedsak at høy frekvens eller større omfang betyr at det man teller er viktigere eller mer dominerende i en viss sammenheng (Bergström & Boréus, 2005:77). Utfordringen ligger i at det er begrenset hva man kan si av betydning kun ved å se på omfang. Stor eller liten andel sier ikke nødvendigvis noe om hvor opptatt et parti er av dette, og det avdekkes heller ikke hvordan partiet tenker rundt det gitte saksområdet, hvorfor partiet mener det er viktig eller hva dette baseres på. I mange sammenhenger er ikke det viktigste hvor mange ganger noe nevnes, men *hvordan* budskapet formuleres. Omfangsanalysen er derfor kun en del av analysen, da den kun sier noe om økning eller nedgang i positive standpunkter til miljøvern i programmet, og ikke noe mer.

En annen mulighet er å registrere hvor mange *ganger* et argument – eller et bestemt ord – forekommer i en tekst, Hellevik (2002:175) omtaler dette som hyppighetsmål. I denne avhandlingen vil det være hyppigheten av ulike typer tiltak som måles, og omfangsmål beregnet av CMP tas kun med som et supplement.

En begrensning ved innholdsanalyse er at den ikke kan avdekke det som *ikke* sies, det som er utelatt eller ligger mellom linjene. Det som er underforstått eller implisitt kan også være viktig, da det faktum at noe ikke sies kan bety at det ikke anses som viktig av avsender (Bergström & Boréus, 2005:77). Kvantifiseringen av tiltak i kategoriene New og Old Left er av disse årsakene supplert med en kvalitativ diskusjon rundt politikken som fremlegges i hvert program. I tillegg til å telle antall tiltak og kode dem som enten New Left eller Old Left, er selve innholdet i SVs politikk også av betydning i denne avhandlingen, noe som krever en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ fremgangsmetode. De to tilnærmingene er ikke nødvendigvis motstridende eller uttømmende, og innenfor tekstanalyse vil en kvantitativ innholdsanalyse kunne kombineres med mer kvalitative tilnærminger på samme materiale (Bergström & Boréus, 2005:45). En slik kombinasjon av ulike metodologiske tilnærminger

kalles gjerne *metodetriangulering*. Jacobsen (2000: 123) påpeker at den kvalitative metoden kan benyttes i etterkant av en kvantitativ tilnærming for ytterligere å avklare og utdype hva som menes med enkelte forhold. Slik mener han samtidig at de to tilnærmingene kan fungere som kritiske tester av hverandre, og at vi på den måten styrker undersøkelsens validitet. Kontekst er viktig for enhver innholdsanalyse, og bør på best mulig måte gjøres eksplisitt (Krippendorff, 19980:26).

En mer kvalitativ tilnærming vil benyttes for å si noe mer om selve innholdet og budskapet i kapitelene om miljøpolitikk, samt avdekke SVs ideologiske utvikling over tid. Til tross for en omfattende bruk av tekster, så finnes det relativt få etablerte metoder for å analysere tekst kvalitativt innenfor statsvitenskapen (Ryghaug 2002:304), og relativt lite metodelitteratur omhandler hvordan man konkret går til verks for å analysere tekst. Den konvensjonelle måten å angripe en tekst på har ifølge Ryghaug vært å dele prosessen inn i tre. Først ved å søke klarhet omkring det språklige, det vil si hva som faktisk står i teksten. Deretter ved å undersøke den dypere meningen med teksten, hvilke budskap den inneholder, hvilke argumenter som benyttes og hvordan disse er formulert. Til slutt presenteres forståelsen av innholdet og meningen i teksten. Alt dette innebærer at man setter seg grundig inn i tekstmaterialet ved flere gjennomlesninger, for å danne seg et helhetsinntrykk, for deretter å gå tilbake til enkelttemaer og delutsagn i et forsøk på å forstå tekstens mening og betydning (Ryghaug 2002:309). Jeg har valgt å gå frem nettopp på denne måten både ved gjennomføringen av innholdsanalysen og den kvalitative analysen av programmene. Jeg har gjennomført kodingen av tiltak flere ganger for å være sikker på at jeg har identifisert alle relevante tiltak, deretter har flere gjennomlesninger ført frem til den kvalitative, dypere forståelsen av programmene. Alt dette danner grunnlaget for min fremgangsmetode, som består av en forstudie av omfang basert på data fra CMP, en kvantitativ innholdsanalyse av tiltak som presenteres, og en kvalitativ analyse som fokuserer på ideologisk utvikling.

5.4 Validitet og reliabilitet

5.4.1 Validitet

Validiteten betegner de innsamlede datas *relevans* for problemstillingen. Spørsmålet om validitet handler om hvorvidt en undersøkelse man gjennomfører for å besvare en bestemt problemstilling virkelig kan gi svar på akkurat dette spørsmålet (Bergström & Boréus,

2005:8). Når det gjelder målevaliditet mener jeg denne er ivare tatt i avhandlingen, da en analyse av SVs arbeidsprogrammer i stor grad kan bidra til å besvare miljøpolitikken utvikling over tid. Som diskutert under kapittel 5.2 anses partienes arbeidsprogrammer som gode kilder fordi de bedre enn andre partidokumenter beskriver partiets vedtatte politikk og gir ett helhetlig inntrykk av partiets vilje. Den ytre validiteten, potensialet for generalisering fra funnene er gjort rede for ovenfor.

5.4.2 Reliabilitet

Reliabilitet er et mål på hvorvidt en studie eller analyse kan repeteres, enten av andre eller av samme person på et senere tidspunkt (Bryman, 2012:46 og 168, Krippendorff, 1980:21). Det vi faktisk måler kan mer presist kalles enighet eller samsvar (Krippendorff, 2004:414). Grad av reliabilitet angir hvor troverdige funnene fra en studie kan sies å være. Reliabiliteten avgjøres av hvordan målingene som leder frem til funnene er utført, og betegnelsen sikter til nøyaktigheten i de ulike operasjonene. Klare og presise operasjonaliseringer er en forutsetning for høy reliabilitet (Hellevik, 2002:9).

I undersøkelser og analyser hvor man ikke benytter seg av tall, handler reliabilitet mer om å være nøyaktig i alle ledd av prosessen. For de fleste tekstanalyser er tolkningsaspektet et spørsmål om reliabilitet. Uansett tolkningsstrategi må lesingen av teksten være tilstrekkelig nøyaktig for det formålet man har med undersøkelsen. (Bergström & Boréus, 2005:35).

Testing av reliabilitet innebærer i mange tilfeller at to uavhengige undersøkelser utført på samme måte skal kunne komme frem til samme resultat. Hvis ulike personer utfører undersøkelsen og kommer til samme resultat er intersubjektiviteten er god.

Samfunnsvitenskapelig forskning generelt, og tekstanalyse spesielt innebærer ofte tolkning, og dette gjør at krav om intersubjektivitet er kontroversielt. Reliabilitet er derfor en klar utfordring ved gjennomføring av tekstanalyse, fordi metoden innebærer en stor del subjektiv tolkning. Det betyr at særlig intersubjektiviteten er lav, da to personer nødvendigvis tolker tekst ulikt da de har ulike forestillinger og ulike forståelse av teksten som tolkes inn i analysen. Alle stiller med en forforståelse som til dels er bevisst, til dels ubevisst. Det skal dermed mye til for at to ulike forskere kommer frem til nøyaktig de samme funnene ved hjelp av tekstanalyse, selv om fremgangsmetoden er den samme. En slik kvalitativ tilnærming vil innebære et visst element av subjektiv tolking. Tekst må tolkes, og all analyse av tekst innebærer og gi teksten mening og betydning (Bergström & Boréus, 2005:23). Den som

tolker vil alltid ha med seg meninger og fordommer inn i arbeidet. Slik sett er tekstanalyse noe svakere når det gjelder reliabilitet.

God forskning bør likevel kjennetegnes av gjennomsiktighet og velbegrunnet argumentasjon, og den som leser bør relativt enkelt kunne rekonstruere de operasjoner som er foretatt i analysen, og deretter kunne trekke slutninger fra dette (Bergström & Boréus, 2005: 36).

Intrasubjektivitet er et annet aspekt ved reliabilitet, og innebærer at samme person kommer frem til samme resultat med samme fremgangsmåte på det samme materialet på to ulike tidspunkt. Målet er da å sikre at forskeren er konsekvent i sine avgjørelser (Bergström & Boréus, 2005: 36). Ut ifra et sterkt ønske om at denne avhandlingen preges av åpenhet og gjennomsiktighet, og på grunn av manglende samsvar i de første kodingene jeg foretok av programmene vil jeg nedenfor redegjøre for justeringer og innstramninger av rammeverket jeg har foretatt underveis i arbeidet med analysen.

For å bedre reliabiliteten ble kodingen av arbeidsprogrammene foretatt på flere ulike tidspunkt, første gang i midten av mars og to ganger sent i april. Intensjonen bak dette var å bedre intrasubjektiviteten. Resultatene etter de to første kodingene viste at det ikke var samsvar mellom resultatene, og det var relativt store avvik. Etter nærmere undersøkelser avdekket jeg at dette i all hovedsak skyldtes to ting: det ene gjaldt usikkerhet rundt kodingen av enkelte tiltak, og særlig gjaldt denne usikkerheten hva som skulle kodes som et tiltak og hva som heller er et utsagn eller ren informasjon eller faktagrunnlag og kontekst for partiets politikk. Det andre gjaldt usikkerhet rundt hva som var ett separat tiltak og dermed skulle kodes en gang, eller et større satsingsområde som inneholdt flere tiltak under samme saksområde. I tillegg har selve formatet på noen av programmene ført til usikkerhet. I alle programmene til og med programmet gjeldende for perioden 2001-2005 er tiltakene utskilt fra resten av teksten, mens i periodene 2005-2009 og 2009-2013 fremstår kapittelet mer som en sammenhengende tekst. Dette gjorde det mer utfordrende å skille ut hva som var tiltak, og dette kan ha ført til at flere tiltak kommer med siden hele teksten i større grad er potensielle tiltak.

På grunn av disse utfordringene måtte jeg stramme inn rammeverket og bestemme meg for strengere betingelser for kodingen etter de to første kodingene. Jeg gikk nøye gjennom alle programmene enda en gang, og undersøkte hvilke tilfeller som hadde ført til avvik mellom første og andre koding. Innstramningene som følger er gjort på bakgrunn av dette. I de av

programmene hvor praktisk politikk og konkrete tiltak er tydelig markert tas kun de markerte tiltakene med i kodingen. Selv om utsagn om hva partiet ønsker for politikken i den kommende perioden uttrykkes andre steder i teksten, tas ikke dette med. Dette anses heller som en del av konteksten tiltakene foreslås i, og må dekkes inn i den kvalitative analysen.

I programmene hvor dette ikke er tilfelle, hvor teksten heller fremstår som en sammenhengende tekst, har jeg vært nødt til å behandle hele teksten som potensielle tiltak, og i større grad tolke hva som fremstår som konkrete tiltak og hva som fremstår som informasjon eller andre typer utsagn. Jeg har derfor foretatt videre innstramming av rammeverket. Når det gjelder tilrettelegging for mer miljøvennlig adferd, kodes slike tiltak kun når de gjelder enkeltmennesket, ikke kommuner eller andre enheter. Det må være fokus på enkeltmennesket som forbruker, samfunnsborger eller passasjer for at slike tiltak kodes som New Left. Når det gjelder Old Left-indikatoren regulering, så har jeg bare kodet tiltak hvor ordet regulering faktisk nevnes i tiltaket. Dette fordi regulering kan være vanskelig å avgrense, da svært mange politiske tiltak kan anses å være regulering på en eller annen måte. Tiltak som fremmer forbud regnes kun med når det faktisk står forbud og ikke ved formuleringer av typen «må opphøre innen 1995», eller «bør ikke tillates».

Satsing på kollektivtrafikk regnes med som et New Left-tiltak i seg selv, og utover det regnes antall tiltak inn under dette som enkelttiltak når de omhandler ulike transportmidler. Satsing på jernbane, kollektivtrafikk i byene og sykkel kodes dermed som tre separate New Left-tiltak.

Tolking er som nevnt et sentralt element i tekstanalyse, og all slik analyse vil alltid innebære et element av subjektiv tolkning. At funnene fra to kodinger gjort på ulike tidspunkt ikke samsvarer hundre prosent vil derfor forekomme selv om rammeverk og analyseskjema ligger fast og fremgangsmetoden er lik. Å hevde at man ved innholdsanalyse av fraser eller ord har avdekket betydningen av tekstens budskap, og at dette budskapet er det eneste valide, er en misforståelse. Flere ulike tolkninger kan derfor være valide (Krippendorff, 1980:22).

6 Analyse

I dette kapittelet presenteres analysen av SVs arbeidsprogrammer, samt forstudien av omfang og standpunkter til økonomisk vekst. Siden analysen på denne måten dekker to ulike dimensjoner av SVs miljøpolitikk er kapittelet delt i to hoveddeler. Den første delen består av forstudien av omfanget miljøpolitikk i SVs arbeidsprogrammer, over tid og sammenlignet med Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti, Høyre og Fremskrittspartiet. Forstudien er basert på CMPs analyser av SVs arbeidsprogrammer i perioden 1973-2013, med unntak av arbeidsprogrammet fra 2005 da dette ikke er ferdig analysert. I tillegg viser forstudien omfang av positiv omtale av og motstand mot økonomisk vekst i programmene, også basert på CMPs analyser av norske partiers arbeidsprogrammer i perioden 1973-2013.

Den andre delen av analysen presenterer innholdsanalysen av arbeidsprogrammenes kapitler om miljøpolitikk i perioden 1989-2013. Tiltak som presenteres i programmene kodes her inn i kategoriene «New Left» og «Old Left», basert på kriteriene presentert i analyseskjemaet i tabell 3. Formålet med kodingen er å avdekke i hvilken retning SVs miljøpolitikk har utviklet seg i siden 1989, og dermed hvor radikal miljøpolitikken kan sies å være i dag sammenlignet med programmet fra 1989. Innholdsanalysen suppleres av en kvalitativ analyse av selve innholdet i programmene, hvor jeg ser nærmere på hvilke saksområder som prioriteres og den helhetlige ideologiske fremtoningen. Innholdet vil eksemplifiseres med sitater fra programmene, og både utviklingen som avdekkes i innholdsanalysen og den ideologiske utviklingen vil oppsummeres og diskuteres i kapittel 6.2 og 6.3.

6.1 Omfang miljøpolitikk og standpunkter til økonomisk vekst

For å måle omfang av miljøpolitikk i partienes programmer benytter Minaifesto-gruppen kategorien *Environmental protection: Positive*. Kategorien inkluderer generelle tiltak til fordel for beskyttelse av miljøet, tiltak for å motvirke klimaendringer og annen «grønn» politikk. Kategorien inkluderer blant annet bevaring av naturressurser, verning av landområder, beskyttelse av nasjonalparker, kamp for dyrs rettigheter, og annen politikk som har det som mål å verne miljøet. Kategorien er noe vag, og det anerkjennes i CMPs beskrivelse at den inkluderer en rekke ulike tiltak som kun har det til felles at miljøvern er målet (Manifesto Project Database: Coding scheme).

Knutsen (1997:249) viser med referanse til CMPs data at det i 1965 nærmest ikke var miljøpolitikk å spore i programmene, og at miljø på dette tidspunktet ikke var en viktig sak i politikken. Gjennomsnittlig omfang i alle partiprogrammene i 1965 var så lite som 1,5 prosent, men fra 1969 og utover på 1970-tallet så man en sterk vekst i omfanget. Det definitive gjennombruddet kom i 1973, da gjennomsnittlig omfang i partiene hadde steget til 6,4 prosent (Aardal, 1993:105). Oljekrisen i 1973/74 ofte refereres ofte til som startskuddet for økt bevissthet om og oppmerksomhet rundt miljøspørsmål, selv om miljøvern også tidligere hadde stått i fokus (Aardal, 1993:4).

Utviklingen videre på 1970-tallet viser klar økning, og i 1977 hadde det gjennomsnittlige omfanget steget til 9,2 prosent (Knutsen, 1997:248). Figur 1 og tabell 3 illustrerer utviklingen av omfang miljøpolitikk i partienes programmer i perioden 1973-2013.

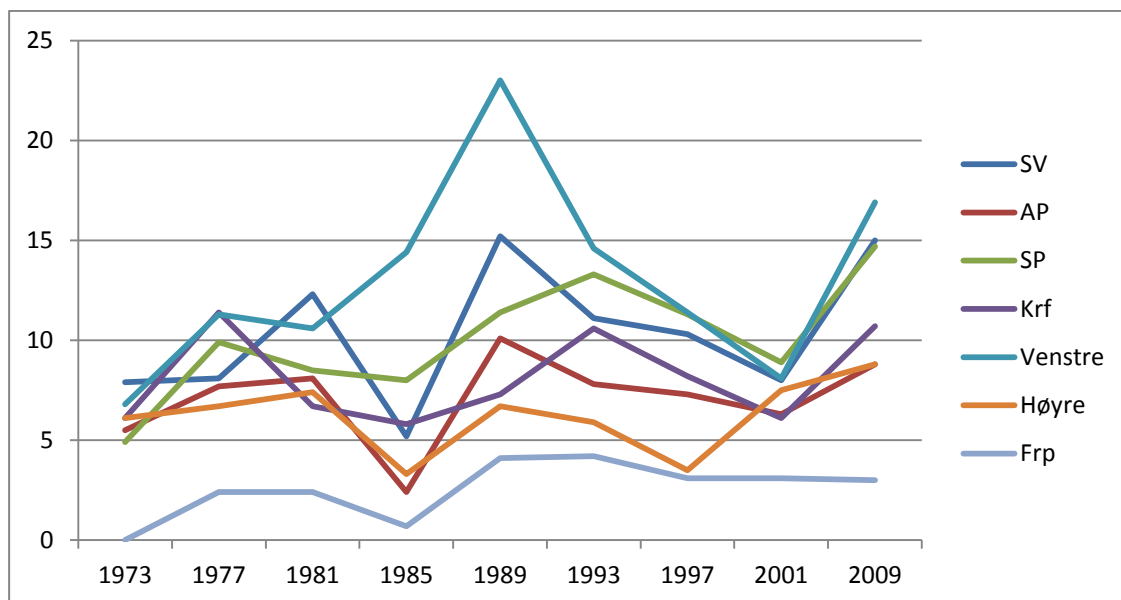
Tabell 2: Omfang av miljøpolitikk i syv norske partiers arbeidsprogrammer 1973-2013. Tall i prosent.

	Parti							
År	SV	AP	V	SP	KrF	H	FrP	Gjennomsnitt
1973	7,9	5,5	6,8	4,9	6,1	6,1	0	5,3
1977	8,1	7,7	11,3	9,9	11,4	6,7	2,4	8,2
1981	12,3	8,1	10,6	8,5	6,7	7,4	2,4	8,0
1985	5,2	2,4	14,4	8	5,8	3,3	0,7	5,7
1989	15,2	10,1	23	11,4	7,3	6,7	4,1	11,1
1993	11,1	7,8	14,6	13,3	10,6	5,9	4,2	9,6
1997	10,3	7,3	11,4	11,3	8,2	3,5	3,1	7,9
2001	8	6,3	8,1	8,9	6,1	7,5	3,1	6,9
2005	-	-	-	-	-	-	-	
2009	15	8,8	16,9	14,7	10,7	8,8	3	11,1

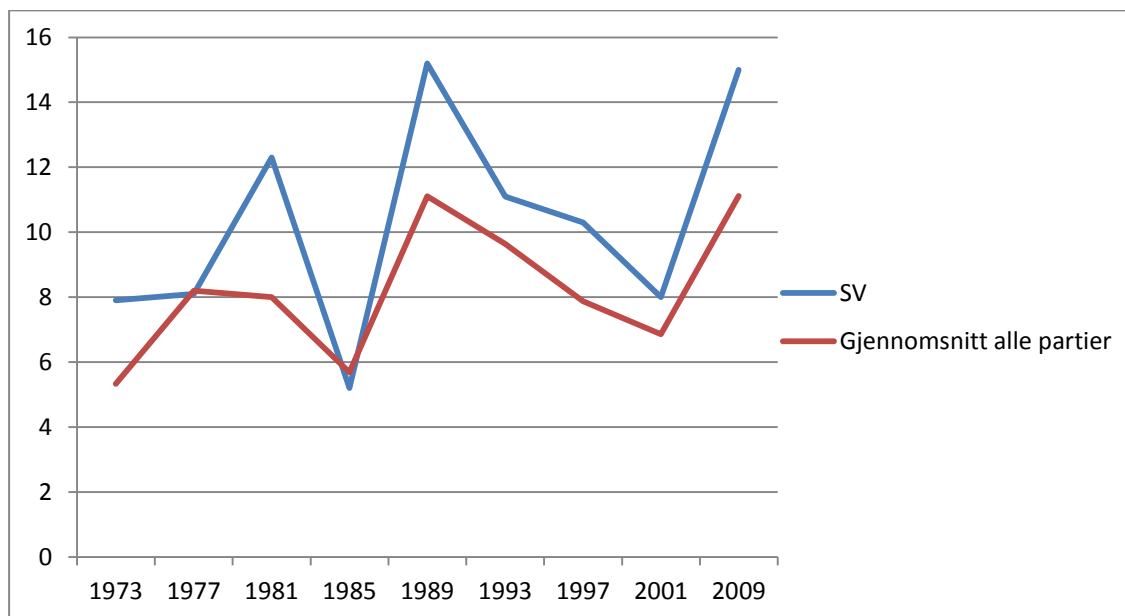
Kilder:Knutsen, 1997:249, Manifesto Project Database

Det er en markert nedgang i alle partienes prioritering av miljøpolitikk i 1985, med unntak av Venstre. Aardal (1993:106) påpeker at dette kan ha sammenheng med at det var vanskelige økonomiske tider i Norge på midten av 1980-tallet, og at andre politikkområder derfor ble sterkere prioritert. I 1989 så man imidlertid en kraftig økning, og gjennomsnittet steg da fra 5,7 prosent til 11,1 prosent. Dette året viet Venstre hele 23 prosent av sitt arbeidsprogram til miljøpolitikk, mens SV hadde et omfang på 15,2 prosent (Knutsen, 1997:249). 1989 representerte et høydepunkt for miljøpolitikken når det gjelder plass avsatt til miljøpolitikk i arbeidsprogrammene, og som vi ser av tabell 3 var det dette året både SV, Venstre og også Arbeiderpartiet satt av mest plass til miljøpolitikk i sine programmer i perioden. Tabell 2 og

figur 1 viser også at Venstre markerer seg med særlig høyt omfang miljøpolitikk i hele perioden, og særlig i 1985 og i 1989 har Venstre et betydelig større omfang enn SV. Fra 1993 og ut perioden er det jevnere mellom de to partiene, men Venstre ligger i alle disse årene høyere enn SV. Figur 2 viser likevel at SV med unntak av i 1985 har ligget over gjennomsnittet.

Figur 1: Omfang miljøpolitikk i syv norske partiers arbeidsprogrammer 1973-2013. Tall i prosent.

Figur 2: Omfang miljøpolitikk i SVs arbeidsprogrammer 1973-2013, sammenlignet med gjennomsnitt for alle syv partier. Tall i prosent.

Programmet vedtatt i 2009 markerer et nytt høydepunkt, da alle partiene dette året brukte relativt mye plass på miljøpolitikk sammenlignet med tidligere år. Dette året viet SV 15

prosent av sitt arbeidsprogram til miljøpolitikken, dette er det største omfanget etter 1989. Stortingsvalget i 2009 var også det andre stortingsvalget hvor miljø- og klima-saken har stått så høyt på velgernes agenda at man referer til det som et «miljøvalg» (Aardal, 2011:144). Venstre lå også dette året litt over SV, med 17 prosent. Senterpartiet hadde også et større omfang dette året enn i noen av de tidligere periodene. Senterpartiet har også hatt et noe større omfang miljøpolitikk enn SV i årene 1989-2013.

Vi ser fra figur 1 at det er stor variasjon mellom partiene, og at Venstre og Fremskrittspartiet representerer ytterpunktene. Frp er det partiet som gjennomgående vier absolutt minst plass til miljøpolitikk i sine programmer, og er på mange måter en outsider i norsk miljø- og klimapolitikk. Frp har enda ikke anerkjent at klimaendringen er menneskeskapte, anerkjenner ikke Norges forpliktelser til i Kyoto-avtalen, og stod på utsiden av klimaforliket som ble inngått mellom de øvrige stortingspartiene i 2008 (Tjernshaugen, 2011:339-340, Gullberg 2009:1). **SV og Venstre har siden 1980-tallet kjempet om å være sakseier på miljøsaken, men fra 1985 er det SV som har hatt velgernes tillit i denne saken (KILDE). SV og Venstre er de partiene som viser størst vilje til å prioritere miljø foran andre hensyn (Tjernshaugen et al., 2011:342) SV og Venstre har generelt mest troverdighet hos velgerne i miljøspørsmål (Tjernshaugen et al., 2011:360).**

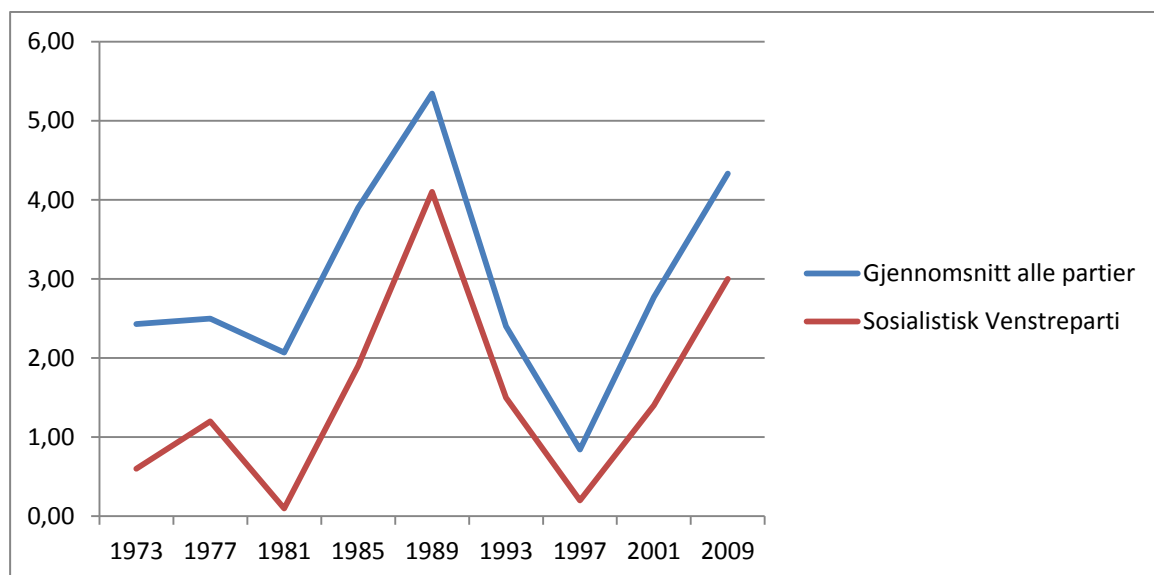
At SV er sakseier i miljøsaken og Frp er det partiet som i minst grad prioriterer miljøpolitikken går overens med Båtstrands påstand om at miljøpolitikk i stor grad er en sak for partier på venstresiden (Båtsrand, 2012:3). Venstre puster imidlertid hele tiden SV i nakken, og sentrumspartiene SP og KrF har et noe større omfang miljøpolitikk i sine programmer enn Arbeiderpartiet sett over ett. Aardal (1993:107) peker på at Arbeiderpartiet er et tradisjonelt vekst-parti på skillelinjen vekst-vern, så dette er likevel ikke så overraskende. Hovedmønsteret i norsk politikk har for eksempel vært at SV og sentrumspartiene har satt seg mer ambisiøse mål i klimapolitikken enn Arbeiderpartiet og Høyre (Tjernshaugen et al., 2011:336).

Oppsummert har omfanget av miljøpolitikk i SVs arbeidsprogrammer vært ujevn sammenlignet med flere av de andre partiene, og SV har ikke hatt størst omfang av partiene, perioden sett under ett. Omfanget av miljøpolitikk i SVs arbeidsprogrammer har i perioden utgjort mellom 5 og 16 prosent. Særlig var andelen miljøpolitikk stor i 1989 og 2009, i forkant av de to stortingsvalgene hvor miljøsaken har stått høyt på dagsorden.

Ut ifra denne oversikten over omfang miljøpolitikk i partienes programmer har SV en sterk konkurrent i Venstre, selv om de to partiene er svært forskjellige på andre områder og ikke tilhører samme familie. Disse beregningene kan ikke bidra til å besvare problemstillingen, men gir et bilde av SV som et parti som i større grad enn de andre partiene prioriterer miljøpolitikken i sine programmer, og er et parti som helt klart konkurrer om tittelen som Norges miljøparti.

6.1.1 Standpunkter til økonomisk vekst

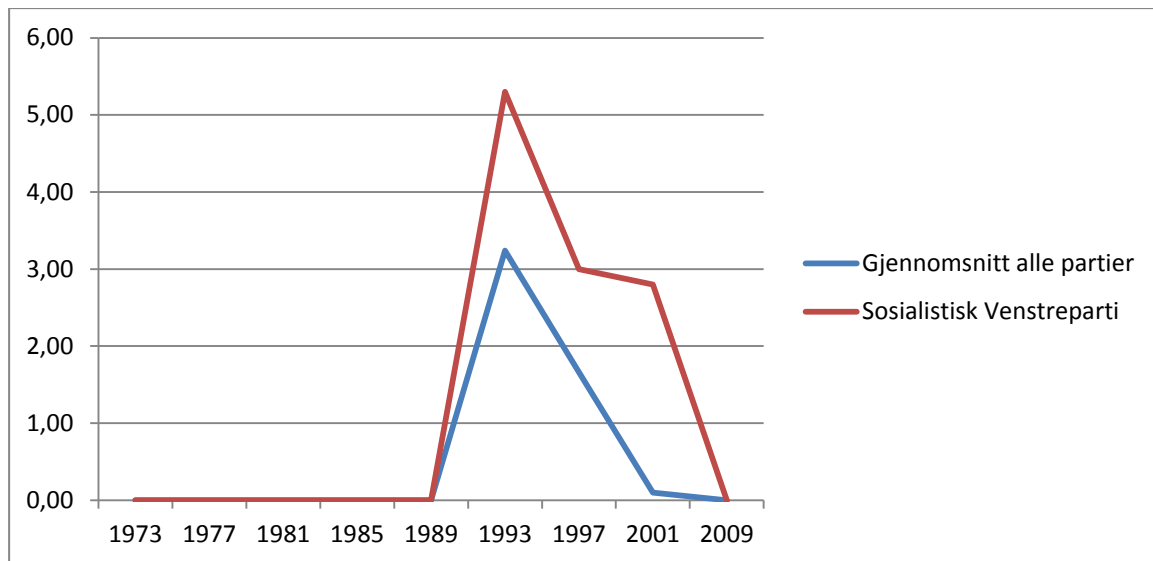
I tillegg til omfanget av miljøpolitikk, har jeg valgt ut de to andre posisjonskategoriene fra CMPs datasett jeg mener er relevante når det kommer til å slutte noe om SVs miljøpolitikk og plassering i forhold til New og Old Left; positiv og negativ omtale av økonomisk vekst. Reduksjon i forbruk og dermed motstand mot økonomisk vekst er en sentral del av New Left-politikk, det er derfor interessant å undersøke om SV skiller seg ut på dette området. Figur 3 viser omfanget av positiv omtale av økonomisk vekst i SVs arbeidsprogrammer, og gjennomsnittlig omfang av slik omtale i programmene til Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet.

Figur 3: Positiv omtale av økonomisk vekst (Economic growth: Positive).Tall i prosent.

Posisjonskategorien lagt til grunn for positiv omtale av økonomisk vekst, *Economic growth: Positive*, inkluderer formuleringer om et generelt behov for å oppfordre til eller legge til rette for økt produksjon og/eller et uttrykt behov for at et lands myndigheter innfører tiltak for å

bidra til økonomisk vekst. Omfang av negativ omtale av økonomisk vekst og politikk som har som formål å stoppe eller redusere den økonomiske veksten måles ved posisjonskategorien Anti-Growth Economy: Positive. Denne kategorien inkluderer fordelaktige formuleringer om anti-vekst politikk, avvisning av at all vekst er god vekst, motstand mot økonomisk vekst som forårsaker skade på miljø eller samfunn og ønsker eller krav om bærekraftig økonomisk utvikling. Resultatet fra CMPs analyser vises i figur 4.

Figur 4: Omtale av motstand mot økonomisk vekst (Anti-Growth Economy: Positive). Tall i prosent.

Som figur 3 illustrerer ligger SV godt under gjennomsnittet for alle partiene i hele perioden. Partiet har svært liten grad av positive formuleringer om økonomisk vekst i sine programmer, det høyeste omfanget finner vi i 1989, da det var 4,1 prosent slike formuleringer i programmet, og i 2009 da 3 prosent slike formuleringer kunne spores. SV bruker med andre ord lite plass brukes til å understreke viktigheten av økonomisk vekst, og/eller at myndighetene aktivt burde legge til rette for dette. Dette kan sies å være noe overraskende av to årsaker. For det første ville man kunne anta at SV som et sosialistisk parti var mer opptatt av økonomisk vekst med hensyn til å skape og bevare arbeidsplasser, og på grunn av sitt tradisjonelt nære forhold til fagforeninger og industri. Dette indikerer at SV i stor grad forsøker å balansere sin røde profil mot den grønne. For det andre er det overraskende at det høyeste omfanget finnes i de samme periodene miljø- og klimasaken sto spesielt høy på dagsorden. Dette kan imidlertid skyldes at et større totalt omfang miljøpolitikk har ført til større omtale av økonomisk vekst og slik blåst opp andelen.

Når det gjelder negativ omtale av økonomisk vekst ser vi i figur 4 at SV ligger høyere enn gjennomsnittet for alle partier. Slik omtale forekommer imidlertid kun i programmene fra 1993, 1997 og 2001, så grunnlaget for å trekke slutninger fra dette er ikke spesielt solid. Det er imidlertid verdt å merke seg at SV ligger høyest her, og dette kan tolkes som at partiet i større grad enn de andre partiene er opptatt av å redusere den økonomiske veksten, og dermed i større grad har en New Left-profil.

Oppsummert ligger SV under gjennomsnittet for alle partier når det gjelder den positive omtalen, og over gjennomsnittet når det gjelder negativ omtale. Gitt partiets sosialistiske ideologiske grunnlag og profil hadde man kunne vente mer positiv omtale av økonomisk vekst, at nivået likevel ligger såpass lavt kan skyldes balansegangen mellom sosialisme og økologi, og at man ønsker å tiltrekke seg grønne velgere i tillegg til velgerne på den tradisjonelle venstresiden. Som diskutert i metodekapittelet er det utfordringer med disse dataene, så dette tas kun med for å indikere retning på SVs miljøpolitikk før innholdsanalysen vil bekrefte eller avkrefte disse utviklingstrekkene.

6.2 Innholdsanalyse av arbeidsprogrammer 1989-2013

I innholdsanalysen vil jeg analysere programmene i kronologisk rekkefølge. Analysen er delt inn etter stortingsperiodene, og til hver periode vil jeg først gi en innledende gjennomgang av den politiske situasjonen i forkant av hver periode, samt SVs oppslutning ved forrige stortingsvalg. Deretter ser jeg på hvordan kapittelet om miljø er utformet og hvilke saksområder som er prioritert, før jeg går nærmere inn på selve innholdet. Tiltakene som er kodet angis først, med en kort gjennomgang av hvilke typer tiltak som er funnet i hver kategori. Deretter vil jeg vise til resultater fra den kvalitative analysen av ideologisk utvikling, som vil illustreres med sitater fra programmene. Til slutt vil jeg vise til utviklingen innen olje- og energipolitikken i perioden, før jeg gir en kort oppsummering av funnene i hvert program.

6.2.1 1989-1993

Kontekst:

Før stortingsvalget i 1989 hadde Gro Harlem Brundtland tatt over som statsminister etter Kåre Willoch, og Arbeiderpartiet hadde sittet i regjering siden mai 1986 (Heidar, 2008:52). Ved

valget i 1985 fikk SV 5,5 prosent av stemmene (ibid:47). Miljø stod høyt på agendaen inn mot valget, som i ettertid har blitt omtalt som et miljøvalg. Basert på data fra valgundersøkelsene i årene frem mot 1989 viser Aardal (1990:153) at andelen respondenter som støttet miljøvern hadde økt betraktelig i 1989 sammenlignet med foregående år. Valgundersøkelsen etter valget i 1989 bekreftet at miljøspørsmål stod høyt på velgernes dagsorden i dette valget, og hele 37 prosent av velgerne oppga at miljøvern var den viktigste saken for deres stemmegiving. Velferdspolitikken var den saken flest oppga som den viktigste saken (Tjernshaugen et al., 2011:334). I tillegg hadde Brundtland-rapporten kommet to år tidligere, og bidratt til å sette klimaendringer og CO₂-utslipp på agendaen (ibid:336). At det var en større satsing på miljøpolitikken enn tidligere kommer også frem av CMPs analyser av omfang, som viser at omfanget av miljøpolitikk aldri vært større. SV hadde i dette programmet et omfang på 15,2 prosent, mens gjennomsnitt for alle partier var 11,1 prosent.

Kapittel om miljøpolitikk

Kapittelet er delt inn i hele tolv underkapitler, noe som indikerer bredde og et ønske om å dekke inn mange områder innenfor miljøpolitikken. Saksområdene som dekkes er nedbryting av ozonlaget, forurensing som skyldes bruk av fossilt brensel, miljøvennlig bruk av gassressursene, miljøvennlig samferdsel, utslipp av miljøgifter til luft og vann, overgjødning av hav, vassdragene, bioteknologi, avfall, friluftsliv, arts- og områdevern, dyrevern, kjemikalier i mat, drikkevann og bomiljø. Mest plass er viet forurensing som følger av fossilt brensel, bruk av gassressursene og samferdsel.

Tiltak:

Om tiltakene overordnet fastslås det i innledningen til kapittelet at «SV vil bruke avgifter, subsidier og panteordninger i miljøpolitikken» (3. avsnitt innledning). Med dette settes tonen for et kapittel preget av avgifter som løsningen på de fleste miljøproblemer og utfordringer, noe som er karakteristisk for tradisjonell venstrepolitikk. Miljøavgifter finnes som tiltak syv ulike steder, en stor andel av et totalt antall tiltak på 28. Bruken av avgifter som virkemiddel settes i sammenheng med et utvidet «forurensar betaler-prinsipp». Avgift på fossilt brensel er et av slike tiltak:

«SVs hovedtiltak for de neste fire årene er å legge en høy avgift på fossilt brensel. Avgiften må være så høy at råoljeprisen til kjøper blir den samme som i begynnelsen av 80-åra, dvs. minst en fordobling i forhold til nivået i første halvdel av 1989.»

Økning av pris foreslås også som virkemiddel i utstrakt grad, på papir, bensin, kunstgjødsel og energi. Ellers faller flere av tiltakene jeg koder som Old Left inn under lovgiving. Positive sanksjoner som subsidier og panteordninger oppgis også som virkemidler, men det er absolutt overvekt av avgifter og prisøkning.

Samlet antall Old Left-tiltak er for denne perioden tyve, mens antall New Left-tiltak jeg finner er åtte. Tiltakene kodet som New Left er styrking av kollektivtilbudet, som innebærer utbygging av gang- og sykkelveier og styrking av jernbanen. Innføring av pante- og returordning for avfall og etablering av ordninger for innsamling av søppel i kommunene slik at husholdningene kan sortere avfall faller inn under Tilrettelegging og oppfordring til en grønnere livsstil og miljøvennlig adferd. I tillegg ønskes merking av varer. Old Left-tiltakene er som nevnt i stor grad avgifter og forbud, samt lovendringer eller utvidelse av gjeldende lovverk.

Ideologisk utvikling:

Kapittelet innledes slik:

«Målet for SVs miljøpolitikk er å styre samfunnsutviklingen slik at de økologiske systemene kommer i balanse, og forblir i balanse. SV vil prioritere å løse miljøproblemer som er langsiktige, som gir ugjenopprettelige skader og har globale konsekvenser (...)» (1. avsnitt innledning).

Økologiske prinsipper er her tydelig, perspektivet er langsiktig og målet for politikken er at økosystemene er i balanse. Særlig det siste overensstemmer med Jansens karakteristikkk av økologiske ideologier, hvor politiske tiltak har likevekt som mål (Jansen, 1989:57). Fokuset for politikken er globalt heller enn lokalt.

Det hevdes at forbruket av ikke-fornybare energikilder «må reduseres», og reduksjon av energiforbruk som har globale konsekvenser må særlig prioriteres. Reduksjon, både i det totale energiforbruket og i forbruket av ikke-fornybare energikilder indikerer fokus på likevekt heller enn vekst, og passer bedre inn i en økologisk ideologisk profil heller enn en

sosialistisk. Det sosialistiske ideologiske grunnlaget kan imidlertid også identifiseres i kapittelet. SV vil *styre* samfunnsutviklingen for å oppnå økologisk balanse, gjennom streng lovgiving og regulering. Internasjonalt vil SV arbeide for en ny økonomisk verdensorden som gjør at de rike landene ikke kan drive rovdrift på de fattige landenes ressurser. Til slutt må naturen må forvaltes slik at dens mangfold og *produktivitet* opprettholdes. Naturen må forvaltes av oss og produktivitet er et viktig mål med dette. Dette indikerer at naturen er til for menneskene, heller enn at menneskene er en del av naturen. Balansegangen mellom økologi og sosialistiske prinsipper kan tydelig spores i kapittelet. Det anerkjennes at

«(...)utvidet bruk av avgifter i miljøpolitikken kan gi uønskede fordelingskonsekvenser. SV vil føre en helhetlig økonomisk politikk som kombinerer hensynet til miljø og hensynet til en rettferdig fordeling av goder og byrder.»
(Innledning, punkt 5)

Begrepet om bærekraftig utvikling er ikke inkludert i kapittelet, men Brundtland-kommisjonens mål og anbefalinger vises til når utslippsmål og reduksjon av energiforbruket omtales, og er førende for tiltakene som foreslås.

Olje- og energipolitikk:

Olje- og gasspolitikken er ikke en del av kapittelet om miljøpolitikk, men er plassert under kapittel 7 om næringspolitikk. Det er derfor relativt lite politikk å spore på dette saksområdet, med unntak av utslippsmål, reduksjon av ikke-fornybare ressurser og fornybar energi.

Det er satt et ambisiøst mål for reduksjon av det totale energiforbruket, med mål om 50 prosent reduksjon av innen 2020. Dette er i tråd med Brundtland-kommisjonens anbefalinger. Utslippsmål for CO2 er satt til 50 prosent reduksjon av innen 2025, også i tråd med Brundtland-kommisjonens anbefalinger. Når det gjelder fornybar energi, så skal bruken av disse oppmuntres og støttes med subsidier, og forskningen på alternative energikilder må trappes opp.

Oppsummering: Det er en klar overvekt av Old Left-tiltak i dette kapittelet, over dobbelt så mange som New Left. Både økologiske hensyn og sosialistiske kan spores, og balansegangen mellom de to er tydelig til stede. Det er satt ambisiøse utslippsmål og for reduksjon av energiforbruket i dette kapittelet, og det skal bli spennende å se om dette opprettholdes videre i perioden.

6.2.2 1993-1997

«SVs hovedmål er bærekraftig utvikling nasjonalt og globalt.»(Punkt om miljø i innledningen av arbeidsprogrammet)

Kontekst:

16. oktober 1989 overtok Syses regjering etter Gro Harlem Brundtlands andre regjering. Allerede da regjeringen ble dannet, var det klart at den før eller siden ville bryte sammen på grunn av motstridende syn på Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) og Den europeiske union (EU). Høsten 1990 meldte Senterpartiet seg ut av samarbeidet og gjorde det klart at de ville velge en ren arbeiderpartiregjering fremfor en ren høyreregjering. 3. november 1990 overlot Syses regjering makten til Arbeiderpartiet og Gro Harlem Brundtlands dannet sin tredje regjering (Regjeringen, 2013). SV gjorde et svært godt valg i 1989 med en oppslutning på 10,1 prosent (Heidar, 2008:52). Som vi så fra CMPs analyser, gikk omfanget miljøpolitikk i arbeidsprogrammet noe ned i denne perioden, gjennomsnittet for alle partier var i denne perioden 9,6 prosent, mens SVs omfang på 11 prosent er relativt stort, og fjerde størst i perioden 1973-2013.

I forhold til velgernes miljøengasjement var 1989 et unntak, og miljøengasjementet sank og holdt seg lavt utover på 1990-tallet. I 1993-valget var det kun 7 prosent som oppga at miljøsaken var viktig for dem når de skulle stemme. Ikke overraskende var EU-saken den aller viktigste saken for velgerne i forkant av stortingsvalget i 1993, fulgt av sysselsetting (Karlsen & Aardal, 2011:134).

Kapittel om miljø:

Kapittelet er på litt over åtte sider. Det vies mye plass til informasjon i kapittelet, merkbart mer enn tidligere. Kapittelet starter med en lang innledning, som inneholder informasjon og standpunkter og en generell innføring i den globale situasjonen. Som tidligere er det i stor grad globalt fokus. Hovedutfordringer fremlegges, både globale og nasjonale. Først på tredje side kommer forslag til praktisk politikk og konkrete tiltak. Kapittelet er videre delt inn i kapitler om energi, klimapolitikk, samferdsel, naturvern og arts mangfold, bio- og genteknologi, varer og forbruk og kontroll av forurensing. Det er påfallende lite politikk å spore om olje og gass, og i denne perioden er ikke grunnen at dette saksområdet er flyttet til et annet kapittel i arbeidsprogrammet. Et lite avsnitt under energi og et punkt under tiltak på

energi er alt som nevnes om dette. Det er et større fokus på utslipp, men spesifikt på utslipp fra transportsektoren. Til forskjell presenteres et langt kapittel om samferdsel, og dette prioriteres i mye større grad enn i forrige program. Klimaendringer kommer tydeligere på agendaen i dette programmet, sammenlignet med det forrige. Det er som i det forrige programmet et tydelig globalt fokus.

Tiltak:

Når det gjelder tiltakene som presenteres i programmet er det overvekt av Old Left-tiltak også i dette kapitlet, med seks slike mot fire New Left-tiltak. Sammenlignet med forrige program er det i dette programmet få tiltaksom faller inn i mine kategorier. Old Left-tiltakene som identifiseres er en lovendring, en utvidelse av gjeldende lovverk, to forbud og to tiltak hvor det skal innføres avgift. Det er dermed en betydelig nedgang i bruken av avgifter som virkemiddel i denne perioden sammenlignet med forrige. New Left-tiltakene som identifiseres er bruk av kraftprisen for å redusere forbruket av energi, tilrettelegging for kollektivtransport og gang- og sykkelveier og tilrettelegging for sortering av avfall. Fordelingen mellom New Left og Old Left-tiltak er mye jevnere i dette programmet enn i det forrige.

Ideologisk utvikling:

Det sosialistiske ideologiske grunnlaget kommer tydeligere frem i dette programmet, da mye plass vies formuleringer om forskjeller mellom rik og fattig, og man går langt i å fremstille det kapitalistiske økonomiske system et som hovedårsaken til de store miljøproblemene. Det er dagens produksjonssystem det er noe galt med.

«(...)dagens produksjonssystem vil føre jorden mot økologisk katastrofe, samtidig som det ikke løser fattigdomsproblemene»(4.avsnitt innledning.)

Andre eksempler på det sosialistiske ideologiske grunnlaget er påstander om at global økonomisk vekst ikke har vist seg som noen løsning på fattigdomsproblemene og at det imperialistiske verdenssystem ikke vil kunne endre fordelingen av rikdommene med økt produksjon. Det globale markedet bestemmer utviklingen per i dag, og dette pekes på som årsaken til problemene. SV mener dagens handelssystem bidrar til å bevare i-landas herredømme over fattige land, og at det må arbeides for en overføring av makt og ressurser til de fattige landene. En viktig global utfordring er derfor å jobbe for å endre det internasjonale handelssystemet i retning «rettferdig handel».

SV støtter FNs mål om 50 prosent reduksjon i de rike landenes energiforbruk innen 2025, hvor formålet er å muliggjøre en økning av energibruken i de fattige landa med 30 prosent. Denne begrunnelsen bærer tydelig preg av et sosialistisk fundert ønske om omfordeling. SV mener i tillegg at statlig styring av markedet er et nødvendig virkemiddel, og at samfunnet må legge rammebetingelser for markedet og styre det fordi en liberal økonomi og et fritt marked ikke har løst hverken sysselsettings- eller miljøproblemene.

Økologiske perspektiver er også i høyeste grad til stede:

«(...)samtidig peker stadig flere økologer og økonomer på at uttaket av naturressurser og produksjonen av avfall fra menneskelig aktivitet ikke kan fortsette å vokse.» (1. avsnitt innledning)

Den nåværende utviklingen i forbruket vil føre til økt ressursforbruk og miljøbelastning. En politikk for et fremtidig miljøsamfunn vil kreve at vi må redusere forbruket av ikke-fornybare ressurser i Norge og i verden for øvrig. Det fremheves også at en viktig nasjonal utfordring vil være *økologisk forsvarlig* forvaltning av naturressursene. Dette indikerer en anerkjennelse av at naturens ressurser er begrensede, og ikke kan brukes uten tanke på naturens evne til fornyelse. Det vises til at «Vår uvitenhet om artene og samspillet i naturen er langt større enn kunnskapen» og at «arts mangfoldet er sjølve garantien for en bærekraftig utvikling – selve grunnstammen i naturens kretsløp. Utryddelsen av en enkeltart kan få uante konsekvenser» Særlig det siste sitatet avdekker kunnskap om økosystemenes funksjon, og en anerkjennelse av at alt henger sammen.

Befolkningsvekst trekkes frem som en årsak til ytterligere miljøproblemer, samtidig som forskjellene mellom landene øker (kombinasjon av utfordringer her også). Jansen (1989) hevder politikk for å begrense befolkningsveksten er karakteristisk for økologiske ideologier på grunn av målet for å oppnå balanse, eller likevekt (Jansen , 1989:57).

Balansegangen mellom sosialisme og økologiske hensyn er ikke like tydelig i denne perioden som i forrige, i form av kompromisser mellom de to. Fattigdomsproblematikk og miljøproblemer kombineres imidlertid ved enkelte tilfeller og det vektlegges at utfordringen både består i ulikheter mellom menneskene og mellom de rike og de fattige landene og miljøproblemer, begge som følger av dagens produksjonssystem, handelssystem og global økonomisk vekst. En videreføring av dagens produksjonssystem vil føre jorden mot økologisk

katastrofe, samtidig som det ikke løser fattigdomsproblemene. Dette gjenspeiler Carters argument om at de to ideologiske perspektivene har en felles fiende i det kapitalistiske økonomiske systemet (Carter, 2001:68).

Begrepet bærekraftig utvikling er nå for alvor tatt inn i programmet, og går igjen flere steder.. Som Aardal (1993:28) påpeker betyr bærekraftig utvikling i stor grad at det er mulig å kombinere økonomisk vekst og hensynet til miljøet, og man legitimerer på denne måten en fortsatt økonomisk vekst. Det betyr at SV her fokuserer på å få i pose og sekk, og ikke prioriterer miljø foran andre hensyn. Bærekraftig utvikling nevnes under omlegging til grønn økonomi, under generelt hva SV vil jobbe for i verden og under verning av arts mangfoldet, men jeg tolker det ikke som at begrepet brukes for å legitimere økonomisk vekst på bekostning av miljøhensyn.

Olje- og energipolitikk

Som nevnt inneholder kapittelet påfallende lite informasjon og politikk på dette saksområdet, og særlig når det gjelder oljeutvinning. Det anerkjennes imidlertid at utvinningen av olje må holde et lavere tempo enn i dag, fordi vi som nasjon må gjøre oss mindre avhengige av inntektene fra olje- og gassvirksomheten. Det bør i tillegg stilles strengere krav til utvinning, foredling, bearbeiding og transport av olje, og «det må settes inn tiltak for å minske utslippene av CO₂ fra oljevirksomheten.» (3. avsnitt, underkapittel om energi). I tillegg legges noen begrensinger når det gjelder hvor det kan bores geografisk. SV ønsker ikke ordinær utvinning eller videre leting i Barentshavet, og heller ingen leting innenfor 50 nautiske mil eller i gyteområder nord for den 62. breddegrad.

Forbruk av ikke-fornybare ressurser må reduseres (likt som forrige program). Det totale energiforbruket skal reduseres med 50 prosent innen 2025. Dette målet er moderert fra forrige periode, hvor målet var 50 prosent reduksjon innen 2020. I tillegg skal CO₂-utslippene reduseres med minst 10 prosent innen 2000, og det skal lages en konkret handlingsplan for å klare å halvere utslippene innen 2025. Bruken av fornybare energikilder «må økes». Forskning og utvikling på fornybare energikilder må i tillegg støttes og gis gode rammevilkår.

Sammenlignet med forrige periode:

Oppsummering:

Sammenlignet med programmet 1989-1993 inneholder dette kapittelet mye mer informasjon og detaljer enn det forrige, og det er betydelig færre tiltak. Kapittelet er samlet sett mer preget av sosialistisk ideologi, noe som kommer tydelig frem av et sterkt fokus på fattigdomsproblematikk, urettferdig fordeling av goder, motstand mot et «imperialistisk verdenssystem». Reduksjon i forbruket, økologisk forvaltning av naturens ressurser, hensyn til økosystemene og bekymring for befolkningsveksten peker mot økologisk ideologi. Når det gjelder olje- og energipolitikken opprettholdes utslippsmålene fra forrige periode, mens målet for reduksjon i det totale energiforbruket er moderert. Lavere tempo ønskes i oljeutvinningen som i forrige program. I 1989 krevde SV at det ikke skulle forekomme boring innenfor 50 nautiske mil nord for 62. breddegrad, samt at sårbare områder i Arktis og gyteområdene på Møre 1, Troms 2, Barentshavet Syd og sydlige del av Finnmark Vest skulle stenges for oljeleting. I denne perioden er dette også moderert, det er nå bare Barentshavet, og innenfor 50 nautiske mil eller gyteområder i øvrige farvann nord for 62. breddegrad som skal vernes mot oljeboring. Satsingen på fornybar energi ligner formuleringene i forrige program: bruken må økes, forskning og utvikling støttes og gis gode rammevilkår.

6.2.3 1997-2001

Kontekst

Arbeiderpartiet gikk seirende ut av valget i 1993 og dannet Gro Harlem Brundtlands fjerde regjering. Fra oktober 1996 tok Torbjørn Jagland over og satt som statsminister for arbeiderparti-regjeringen frem til valget i 1997. Ved valget i 1993 fikk SV en oppslutning på 7,9 prosent (Heidar, 2008:52). Omfanget av miljøpolitikk i programmene lå lavere enn i forrige periode for samtlige partier, og gjennomsnittet var på 7,9 prosent. SV hadde i denne perioden et omfang i sitt program på 10,3 prosent. Før valget i 1997 svarte 10 prosent av velgerne at miljøsakene var viktigst for dem i forhold til stemmegivingen. De viktigste sakene ved dette valget var imidlertid eldreomsorg og skole (Karlsen & Aardal, 2011:134).

Kapittel om miljø:

Kapittelet om miljø er stort i denne perioden sammenlignet med det forrige, med nesten tretten sider. Standpunkter om solidaritet med barn og barnebarn, utsagn om at dagens økonomiske system vil føre verden mot stadig nye miljøproblemer og økologiske katastrofer innleder kapittelet. Tonen er dermed satt for et ...

Føre-var prinsippet introduseres i forhold til industri og miljøgifter og SV vil ha reformer som gjør det lettere å velge miljøvennlig. Kapittelet er delt inn i tre hovedkapitler, i tillegg til innledningen. Under punkt 3.2 pekes de viktigste miljøspørsmålene ut: klimaendringer, fornuftig energipolitikk, olje og gass, grønn transport, bymiljø, mat, miljøgifter, naturens mangfold, forbruk, teknologi. Det er med andre ord et bredt spekter av saksområder som dekkes også i dette programmet. I tillegg er det to kapitler til slutt, som er viet miljøriktig oppførsel og arbeid lokalt. Kapittel 3.3 har fokus på hvordan miljøriktig oppførsel skal lønne seg, og hvordan skatte- og avgiftssystemet må legges om for å stimulere til miljøvennlig adferd. Kapittel 3.4 understreker at jobben også må gjøres lokalt. Hovedvekten i kapittelet ligger på klima, energi, transport, matvarer og miljøgifter, og mindre plass er satt av til miljøvern og forbruk selv om disse temaene også vies en side hver.

Tiltak:

Utsagn som «SVs mål er et samfunn der hensynet til miljøet er overordna.» og «Miljøvennlig oppførsel skal lønne seg» (kap 3.3) tyder på en sterkere New Left-profil i dette programmet. Det er i tillegg et betydelig økt fokus på positive sanksjoner enn tidligere, med tiltak som fond, støtteordninger og premiering av miljøvennlig adferd, heller enn forbud og avgifter. Dette viser seg også i fordelingen av tiltak, da det i dette programmet er helt jevnt mellom New Left og Old Left-tiltak. Jeg finner femten tiltak i begge kategorier. tendensen mot økning av antall New Left-tiltak fortsetter dermed i denne perioden.

Av tiltakene kategorisert som New Left er det særlig ulike ordninger for å premiere miljøvennlig opptreden og tilrettelegging for slik adferd som identifiseres. I tillegg står tilrettelegging for energisparing og energieffektivisering sentralt. Det fremmes i dette kapittelet et ønske om å legge om skatte- og avgiftssystemet i grønn retning, for å stimulere næringslivet og forbrukere til mer miljøvennlig produksjon og forbruk. Dette er helt klart et New Left-tiltak. Tiltakene som kodes som Old Left er i stor grad ulike forbud og avgifter, i tillegg til to tiltak om strengere regulering.

Ideologisk utvikling:

Det sosialistiske grunnlaget er tydelig også i dette kapittelet. Den kapitalistiske økonomien og de store mulighetene for rovdrift på naturen som ligger i industri, transport, industriprega landbruk og fiske utpekes som drivkreftene bak miljøproblemene. Endringer kan bare skapes

gjennom global politisk styring, og vil ikke skje ved at det globale markedet får fortsette å styre utviklingen.

Økologiske prinsipper vies imidlertid mye mer plass enn de sosialistiske i denne perioden. Kapittelet innledes med at «SVs mål er et samfunn der hensynet til miljøet er overordna. Vi skal ikke provosere naturens tålegrenser – i solidaritet med våre barn og barnebarn» (1. avsnitt innledning). Vi står ovenfor globale, langsiktige miljøproblemer, og den økonomiske veksten bygger i dag på et overforbruk av jordas samla ressurser. Økonomisk vekst omtales slik som problematisk.

Det hevdes at politiske beslutninger må ta utgangspunkt i et hundreårsperspektiv på miljø og økologi, slik at behovet for å rense og reparere i etterkant blir mindre, og slik at vi ikke forbruker uforsvarlig mye ressurser som ikke kan fornyes. SV mener at vi i langt sterkere grad enn i dag må sette inn tiltak mot miljøproblemer som er langsiktige, som gir uopprettelige skader og har globale konsekvenser. Det er videre et sterkt fokus på reduksjon i kapittelet, av det totale energiforbruket, av aktivitet i oljesektoren, av transportmengden. Det totale private forbruket må ikke øke ytterligere.

SV mener det biologiske mangfoldet må bevares og vernes, og i et naturlandskap vil dette si ingen eller minimal menneskelig eller menneskeskapt aktivitet. Dette indikerer et økologisk perspektiv på mennesket som en del av naturen, heller enn herre over den.

Som i de tidligere programmene finner vi også i dette kapittelet tilfeller hvor utfordringer som handler om fordeling av ressurser og omfordeling kombineres med av miljøutfordringer:

«Jorda har ikke økologisk bæreevne til å tåle en vekst så sterk at den kan bringe de fattige landa nærmere vår levestandard dersom de rikes forbruk skal fortsette å vokse som i dag. SV støtter FNs mål om 50 prosent reduksjon i de rike landas energiforbruk innen 2025 for å få til en økning av energibruken i de fattige landa med 30 prosent» (1.avsnitt, underkapittel 3.2.9)

Balansegangen mellom ideologiene illustreres av at «En solidarisk verdensorden er nødvendig for å lette presset på naturressursene og for å få til en mer rettferdig fordeling mellom fattige og rike» (2.avsnitt, underkapittel 3.1). Videre hevdes det at en rettferdig fordeling av goder og byrder må gå hånd i hånd med miljøpolitikken for å oppnå oppslutning om omstilling til et miljøvennlig samfunn.

Olje- og energipolitikk:

Som i de forrige programmene vil SV ha lavere utvinningstempo og redusert aktivitet i oljesektoren. I de to foregående programmene legges tydelige og detaljerte begrensninger på oljeutvinningen. I denne perioden er det ikke lagt begrensninger på oljeboring utover at det ikke må bygges ut felt i «spesielt sårbare områder» (3.punkt i underkapittel 3.2.2). Hvilke områder dette gjelder spesifiseres ikke.

I 1989 skulle utslippene av CO₂ reduseres med 50 % innen 2025. Dette opprettholdes også i denne perioden. Som i forrige periode er krav til reduksjon av energiforbruket moderert fra Brundtland-kommisjonens krav om reduksjon av energiforbruket med 50 % reduksjon innen 2020 til 50 % reduksjon innen 2025.

I programmet for 1989-1993 ble det fastslått at forbruket av ikke-fornybare ressurser måtte reduseres, og dette ble gjentatt i forrige periode. I dette programmet står det ingenting om dette, utover et ønske om lavere tempo i oljeutvinningen.

Fond skal opprettes for fornybare energikilder, hvor midlene skal brukes til å finansiere tilskuddsordninger for innføring av slike kilder. Ikke noe om at bruken må oppmuntres og/eller økes som i 1989 og 1993.

Oppsummert:

Sammenlignet med 1989-1993: Lik fordeling av tiltak for første gang. Dette skyldes først og fremst det store fokuset på tilrettelegging for miljøriktig adferd. Høyt antall Old Left tiltak, med avgifter, forbud og reguleringer. Partiet plasserer seg dermed fortsatt tydelig i en sosialistisk ideologi, selv om New Left-tiltakene øker. Den kvalitative analysen avdekker likevel at økologiske prinsipper er førende for politikken. Målene for olje- og energipolitikken er i stor grad like som forrige program, med unntak at mål for reduksjon i forbruket av ikke-fornybare ressurser ikke spesifiseres.

6.2.4 2001-2005

Kontekst:

Ustabilitet preget politikken frem mot valget i 2001, Bondeviks første regjering, som bare hadde hatt 25 prosent av stortinget bak seg, måtte trekke seg i 2000, og Jens Stoltenberg og

Arbeiderpartiet hadde tatt over (Heidar, 2008:52). Regjeringens avgang ble foranlediget av det miljøpolitisk stridsspørsmålet om CO₂-utslipp fra eventuelle gasskraftverk (Tjernshaugen et al., 2011:336), og felt i 2000 på grunn av et forslag om en restriktiv politikk for utslipp av klimagasser ved bygging av slike gasskraftverk (Heidar, 2008:51). Arbeiderpartiet tok over regjeringsmakten og satt frem til valget i 2001. Ved valget i 1997 fikk SV kun 6 prosent av stemmene.

Skatt og skole var de viktigste sakene i valgkampen før valget i 2001, både for velgerne og i mediene (Karlsen & Aardal, 2007:115) Bare 8 prosent av velgerne oppga at miljøsakene var viktigst for dem (Karlsen & Aardal, 2011:134). Denne perioden markerer et lavmål når det gjelder omfang miljøpolitikk i programmene, og omfanget av miljøpolitikk er kun på åtte prosent miljøpolitikk i SVs program. Dette er like lavt som 1970-tallet, og laveste punkt på kurven siden 1985. Gjennomsnittlig omfang miljøpolitikk i partienes programmer 6,9, lavest i perioden.

Kapittel om miljø

Kapittelet om miljøpolitikk har overskriften «For en økologisk bærekraftig utvikling», det er ikke tvil om at bærekraftig utvikling dermed er tilbake på agendaen. Kapittelet er på nesten tretten sider. De største miljøutfordringer listes opp, hvor reduksjon av energiforbruk, redusert forbruk av naturressurser og reduksjon av forurensing og avfall er sentralt, veksten i energiforbruket må stoppes og deretter reduseres. Det understrekes at sterk politisk styring kreves, samt strengere lover og regler, dette tyder på tradisjonell venstrepolitikk. Det er fem underkapitler, størst plass vies energi og samferdsel- og distriktspolitikk, fulgt av mat, avfall og natur og mangfold.

Omfattende omlegging av hele samfunnet fastslås som nødvendig for å nå målsettingen om bærekraftig utvikling. Radikale endringer er nødvendig i både forbruk og produksjon, det trengs en omfattende omstilling av hele samfunnet og kursendring på de fleste politiske områder.

«Dette fører med seg at vi er nøydde til å gjere radikale endringar når det gjeld produksjons- og forbruksmønstra, og ei anna fordeling av ressursane.»(2.avsnitt, innledning).

Tiltak

Jeg finner til sammen elleve Old Left-tiltak i dette programmet, hvorav forbud er i overtall, fulgt av regulering, økt CO²-avgift, innstramming av regelverk og sterkere statlig ansvar. For første gang er det i denne perioden overvekt av New Left-tiltak, jeg finner tretten slike. New Left-tiltakene har fokus på at forbrukerne har rett til trygg mat, progressiv avgift ønskes på strøm slik at det blir høyere avgift på luksusforbruk, det skal tilrettelegges for at husholdninger skal kunne innføre ENØK-tiltak, det skal tilrettelegges for gjenvinning, bedre arealplanlegging kreves for å redusere transportbehovet, det skal innføres avgifter på bilbruk for å redusere bilkjøring, støtten til kollektivtrafikk skal økes, jernbanen skal bygges ut, sykkelveinett skal etableres og sykkelparkering skal settes i stand ved kollektive knutepunkt. Sammenlignet med 1989-1993 er det i dette programmet et mye større fokus på tilrettelegging av miljøvennlig oppførsel, sterkere satsing på kollektivtrafikk og sykkel, samt forbrukerinformasjon og merking av mat.

Ideologisk utvikling

SVs sosialistiske ideologiske grunnlag skinner igjennom ved at det kapitalistiske systemet som ikke er underlagt politisk styring utpekes som en årsak til miljøproblemene, fordi man i dette systemet er nødt til å søke profitt. Kollektive miljøgoder etterspørres ikke i markedet, og lønner seg derfor ikke. Det understrekes videre som aller viktigst å endre de økonomiske drivkreftene som fører til rovdrift på naturen og til utarming av de fattige i verden. SV mener det er nødvendig med en annen fordeling av ressursene enn den som eksisterer, og hevder at dette er et spørsmål om hvordan makta er fordelt i verden. Eierskapet i Statkraft, Statnett og Statoil vil brukes til å forvalte ressursene våre på en mer miljøvennlig måte fordi

«Privatisering vil ikke bare gjøre det vanskeligere å styre utviklinga, men kan også gå utover miljøet» (2. avsnitt i underkapittel 3.2).

Økologisk ideologi gir seg uttrykk i fremhevingen av at miljøproblemene bare kan løses med radikale endringer når det gjelder produksjons- og forbruksmønsteret. Åtte hovedutfordringer presenteres i kapittelets innledning, og fire av disse handler om reduksjon: av forbruk av energi, forbruk av naturressurser, forurensing og avfall. SV vil i perioden arbeide for at et økologisk langtidsprogram modellert på Agenda 21 blir utgangspunktet for en omstilling til bærekraft.

Som overskriften til kapittelet indikerte er bærekraftig utvikling et mål for SVs miljøpolitikk. Det understrekes at dette betyr at vi må få i stand en rettferdig fordeling mellom folk i verden i dag, uten å ødelegge vilkårene for at også kommende generasjoner skal få møtt sine behov. Videre må en bærekraftig utvikling bygge på politiske tiltak som reduserer veksten i energiforbruket. Det er et hovedmål å stoppe veksten og deretter redusere forbruket av energi i Norge. Mål om en rettferdig verden og økologisk balanse kombineres:

«Utgangspunktet for SV sin politikk er en målsetting om en rettferdig verden i økologisk balanse» (Innledning, andre avsnitt).

Den ideologiske balansegangen kommer tydelig frem i tiltaket om omlegging til et grønt skattesystem. Det anerkjennes at et slikt system kan få uønskede fordelingsvirkninger fordi de lavtlønte rammes hardest av avgifter som er like store for alle. Et grønt skattesystem må derfor inkludere skattelette til de som tjener minst. Det gjøres også et kompromiss om CO2-avgiften: «(...) avgiften må også være innretta slik at det blir tatt hensyn til viktige arbeidsplasser i distriktene» (3.avsnitt i underkapittel 3.2.3). Avgiften skal dermed differensieres ut ifra bedriftenes betalingsevne.

Olje- og energipolitikk:

Olje- og energipolitikken er også i dette programmet flyttet ut av miljø-kapittelet, til kapittel 4 om næringspolitikk. Det spesifiseres likevel at bruk av fossile energikilder er den viktigste årsaken til klimaproblemene, og at vi som produsent av olje har et særskilt ansvar for å være med å løse dem. Det spesifiseres ikke konkrete utslippsmål i denne perioden, men det henvises til Kyoto-avtalen og at Norge bør gå foran i kampen for reduserte CO2-utslipp. Veksten i energiforbruket skal stoppes og deretter reduseres, men dette konkretiseres heller ikke i spesifikke mål slik som i de tidligere periodene. Når det gjelder forbruket av ikke-fornybare ressurser slås det fast i innledningen at en av de største utfordringene Norge står ovenfor i miljøpolitikken er å « redusere forbruket av naturressurser » (2.punkt i innledning). Takten i oljeproduksjonen må også reduseres, og oljeboring i nye områder må hindres. Heller ikke her spesifiseres mål, det står ikke noe om ikke noe om tempo i oljeutvinningen. Når det gjelder restriksjoner på oljeboring er SV imot mot petroleumsaktivitet i Barentshavet og rundt Svalbard, og vil foreslå at Lofoten holdes oljefritt.

Som tidligere ønsker SV økt satsing på forskning og utvikling av fornybare energikilder, og også introduksjon av slike. Det slås fast at fremtidas energi må hentes fra fornybare energikilder fordi energi fra de ulike formene av fossilt brensel skaper miljøproblemer.

Oppsummering: For første gang er det i denne perioden overvekt av New Left-tiltak. Sammenlignet med programmet for 1989-1993 er det i dette programmet et mye større fokus på tilrettelegging av miljøvennlig oppførsel og en særlig sterk satsing på kollektivtrafikk. Både sosialistisk ideologi og økologiske prinsipper er tydelig til stede i kapittelet, og balansegangen mellom de to ideologiene vises særlig i tiltaket om innføring av et grønt skattesystem. I olje- og energipolitikken er det færre håndfaste mål enn tidligere, utslippsmål spesifiseres ikke, det er ikke konkrete mål for reduksjon i det totale energiforbruket eller forbruk av ikke-fornybare ressurser. Det er heller ingen konkrete mål å spore for oljeutvinningen, men noen restriksjoner legges på hvor det kan bores.

6.2.5 2005-2009

Kontekst:

Etter valget i 2001 dannet Kristelig Folkeparti, Venstre og Høyre Bondeviks andre regjering, som satt frem til valget i 2005. Ved valget i 2005 stilte Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV til valg sammen. Det rød-grønne regjeringalternativet brøt med tidligere koalisjoner ved at Senterpartiet stilte til valg på ikke-borgerlig side for første gang. Ved valget i 2001 hadde SV oppnådd en oppslutning på hele 12,5 prosent, og gjorde med dette sitt beste valg noensinne (Heidar, 2008:52).

Som ved valget i 2001 var miljøengasjementet relativt lavt blant velgerne i 2005, og bare åtte prosent av velgerne oppga at miljøsaken var viktigst for dem ved stemmegivingen. De viktigste sakene for velgerne var i dette valget skole og utdanning og eldreomsorg (Karlsen & Aardal, 2011:134).

Kapittelet om miljøpolitikk:

Kapittelet er på nesten fem sider⁹, og er inndelt i seks underkapitler. Energipolitikken vies størst plass, fulgt av samferdsel. Mindre plass er gitt til de øvrige kapitlene om en miljøvennlig hverdag, friluftsliv og biologisk mangfold, vernepolitikk og kulturvern. I dette

---

⁹ Programmet har et annet oppsett, med doble rader og dermed færre sider totalt.

programmet er det ikke en punktvis inndeling av tiltak i hvert kapittel som tidligere, og som nevnt i diskusjonen rundt reliabilitet gjør dette kodingen av tiltak mer utfordrende.

I innledningen listes tre hovedtiltak for å løse miljøutfordringene opp: 1) opprettholde biologisk mangfold og kulturlandskap, 2) stanse utslipp av ikke nedbrytbare miljøgifter, redusere utslipp av klimagasser og begrense luftforurensingen i særlig utsatte områder og 3) redusere forbruket vårt og spesielt begrense bruk av ikke-fornybare ressurser og unngå overforbruk av fornybare. På bakgrunn av disse utfordringene hevdes det at det må skje endringer i produksjon og forbruk, blant annet redusert forbruk av naturressurser og reduksjon i utslipp av klimagasser.

Tiltak:

Av konkrete tiltak kodes seksten som New Left og bare fire som Old Left. Det er sterk overvekt av New Left-tiltak i dette programmet. Tiltakene kategorisert som New Left handler i stor grad om å redusere forbruket, og da spesielt energiforbruket, men også transportbehovet. Det skal derfor satses på kollektivtrafikk på bekostning av vei, slik at det legges til rette for at folk skal velge kollektivtransport. Det er et særlig sterkt fokus på kollektivtrafikk i dette programmet sammenlignet med tidligere programmer. Andre tiltak er merking av varer og mer informasjon til forbrukerne, tilrettelegging for gjenbruk og gjenvinning, og innføres et grønnere skattesystem og progressiv strømpris. Innføring av et grønt skattesystem innebærer at skattepresset vris slik at skatten blir lavere på lønn og høyere på energiforbruk av ikke-fornybare ressurser, transport og avfall.

«SV mener det må bli enklere å bli en politisk bevisst forbruker» (3. avsnitt i underkapittel 5.3).

Av Old Left-tiltak er det statlig styring som er tydeligst, det ønskes blant annet et sterkt offentlig eierskap i energisektoren og offentlig drevet kollektivtransport. Det finnes kun ett forbud i hele kapittelet i denne perioden, en betydelig reduksjon fra de tidligere periodene.

Ideologisk utvikling:

Kun to steder i kapittelet kan det sosialistiske ideologiske grunnlaget ses tydelig: urettferdig fordeling og bruk av ressursene presenteres som en hovedutfordring og det ønskes et sterkt offentlig eierskap og politisk styring av energisektoren. Denne nedtoningen av den

sosialistiske profilen kan ses i sammenheng med det lave antallet Old Left-tiltak. Det virker generelt som om SV i dette programmet har tonet ned sitt sosialistiske ideologiske grunnlag.

De økologiske prinsippene er desto tydeligere i kapittelet: skal vi løse miljøutfordringene må vi opprettholde biologisk mangfold og kulturlandskap og redusere forbruket vårt, spesielt forbruket av ikke-fornybare ressurser. Hovedmålet er å stoppe veksten og deretter redusere forbruket av energi i Norge. Økt bruk av fossile energikilder som kull, olje og gass er den viktigste årsaken til menneskeskapte klimaendringer, og forbruket av disse energikildene må derfor reduseres betraktelig. SV går imot petroleumsaktivitet i Barentshavet og rundt Svalbard, og foreslår at Lofoten skal være et petroleumsfritt område fordi dette er områder som har ekstremt sårbare økosystemer, og som på grunn av klimatrusselen utsettes for store endringer. Økosystemenes sårbarhet og betydning anerkjennes, og hensynet til naturen settes dermed foran hensynet til oljeproduksjon og den økonomiske veksten som kan komme fra den.

Det slås fast i kapittelets første setning at bærekraftig utvikling er en grunnfestet del av SVs politikk, og at dette rommer et absolutt krav om solidaritet med kommende generasjoner. En politikk for bærekraftig utvikling innebærer vern av livsnødvendige miljøressurser, og en forsvarlig forvaltning av naturressursene.

Kompromisset mellom fordeling og miljø gjentas, med samme begrunnelse om nødvendigheten av å sikre bred folkelig støtte for miljøpolitikken. I tillegg står ulike hensyn mot hverandre i vernepolitikken, det slås fast at vern av natur også må være formålstjenlig for de menneskene som bor og har sitt livsgrunnlag i nærheten av verneområdene, og

«Vernet må ikke være strengere enn nødvendig, og ikke være til hinder for næringsutvikling som ikke kommer i konflikt med verneformålet» (3.avsnitt i underkapittel 5.5).

Som i forrige program viser særlig tiltaket om innføring av et grønt skattesystem balansegangen mellom sosialistiske hensyn og økologiske. Fordeling og miljø må gå hånd i hånd, og det må tas hensyn til konsekvensene av et slikt system for syssel- og bosetting.

Olje- og energipolitikk:

Det er et stort underkapittel om energi i dette kapittelet, men olje- og gasspolitikken er som i flere av de tidligere programmene flyttet til et annet sted i arbeidsprogrammet. I energipolitikken er målet å gjøre Norge til en miljøvennlig energistormakt. Dette skal gjøres ved en satsing på fornybar energi. Å stoppe veksten i energiforbruket og deretter redusere forbruket presenteres som et hovedmål, og spesielt forbruket av ikke-fornybare ressurser skal begrenses og deretter reduseres betraktelig. Disse målsettingene er like som i de to første periodene.

Ambisjonsnivået for utslipp er økt i denne perioden sammenlignet med 1989, da utslippene av CO₂ skulle reduseres med 50 % innen 2025. Målet er i denne perioden at en halvering av utslippene skal finne sted innen 2020. Når det gjelder forbruket av ikke-fornybare ressurser oppgis det at disse må reduseres betraktelig for å oppfylle Kyoto-avtalen. Det anerkjennes videre at vi må bli mindre avhengig av olje og gass, og utvikling av teknologi for å utnytte de eksisterende oljefeltene bedre bør prioriteres heller enn å starte oljeleting i stadig flere områder.

Det presenteres ingen klare målsettinger for tempo eller tak på mengde i oljeutvinningen, bare at Norge bør gjøre seg mindre avhengig av de fossile energikildene. SV går imidlertid fortsatt imot petroleumsaktivitet i Barentshavet og rundt Svalbard, og «vil foreslå» at Lofoten skal være oljefritt område også i denne perioden.

6.2.6 2009-2013

Kontekst:

Den rød-grønne koalisjonen bestående av Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet gikk av med seieren i valget i 2005, og kunne danne Norges første flertallsregjeringen siden 1985 (Heidar, 2008:51). Ved valget i 2005 fikk SV 8,8 prosent av stemmene.

SV hadde nå sittet som koalisjonspartner i regjering i fire år, og kritiske røster hevdet partiet hadde gått på akkord med sine prinsipper og fått lite gjennomslag for sine kjernesaker. Det er derfor særlig interessant å undersøke i dette programmet om man kan se antydninger til tilpasset politikk og mykere formuleringer eller om partiet heller spisser budskapet for å fremstå mer tydelig for velgerne.

Oljeboring i Lofoten og Vesterålen var en sentral sak i mediene frem mot valget i 2009 (Tjernshaugen et al., 2011:346). Så mange som hver femte velger oppga at miljøraksen var viktigst for dem ved stemmegivingen, og miljøraksen var i dette valget den nest viktigste saken for velgerne, kun slått av skole og utdanning (Karlsen & Aardal, 2011:134).

Det gjennomsnittlige omfanget av miljøpolitikk i partienes programmer var 11,1 prosent, like høyt som i 1989. SVs omfang var i denne perioden 15 prosent, kun 0,2 prosentpoeng ned fra rekordåret 1989.

Kapitlet om miljø og klima:

Kapitlet om miljøpolitikk er i denne perioden på tolv sider¹⁰, og underkapitlene dekker generelle målsettinger og virkemidler i klimapolitikken, en klimavennlig energipolitikk, en klimavennlig transportpolitikk, en miljøvennlig hverdag og naturmangfoldet. Samferdsel og energi vies mest plass i denne perioden, fulgt av generelle målsettinger og naturmangfoldet. En miljøvennlig hverdag vies minst plass. Innledningen befester fokuset på bærekraftig utvikling: «Bærekraftig utvikling er en grunnfestet del av SVs politikk, og dette begrepet rommer et absolutt krav om solidaritet med kommende generasjoner.» Denne formuleringen er lik som forrige periodes program.

«Vår tids viktigste utfordring er å løse de globale klimaproblemene»(3.avsnitt innledning)

Klimapolitikken er viktig i denne perioden, og det slås fast at de viktigste virkemidlene i klimapolitikken bør lovreguleres.. SV vil i denne perioden satse særlig på samferdsel, og vil at man de neste 10 årene skal rette all økning i investeringer til klimavennlig transport. Det er et tydelig ønske her om å redusere det totale transportbehovet, reisebehovet, og for å effektivisere varetransporten. I tillegg vil SV øke investeringene til jernbane og utvide jernbanenettet for å gjøre toget til et attraktivt og lønnsomt alternativ til bil og fly. På toppen av dette vil man ha høyhastighetsnett mellom de store byene. SV vil også styrke kollektivtransporten i byene ved å prioritere utbygging av denne foran vei. Det skal også legges bedre til rette for gående og syklende, og unødvendig bilbruk skal begrenses ved å

---

¹⁰ Som i 2005 har programmet et annet format enn de tidligere programmene, som i det forrige er det i dette programmet kun tekst midt på siden, i tillegg er bunn- og toppmargene større. Det gjør at det er mye mindre tekst på hver side sammenlagt med de andre partiene.

innføre rushtidsavgift i de store byene. Belønningsordninger, lover og avgifter skal brukes for å oppnå en omstilling fra fossilt drivstoff til miljøvennlige alternativer for bil.

Tiltak:

Jeg finner atten New Left-tiltak i dette programmet, og igjen fremmes et grønt skatte- og avgiftssystem, samt storsatsing på energieffektivisering og energisparing for å redusere energiforbruket, gradering av strømprisen, reduksjon av forbruket av fossile energikilder, reduksjon i transportbehovet, satsing på kollektivtransport, skattefritak og fradrag for bruk av kollektivtransport, tilrettelegging for sykkel, bedre merking av varer og økt informasjon til forbrukere.

«Også den enkelte må endre forbruksmønster i mer miljø- og klimavennlig retning»
(6.avsnitt innledning,).

Av Old Left tiltak registreres hele seksten tiltak, et overraskende høyt antall når vi tar i betraktning utviklingen hittil. Fordelingen mellom tiltakene er nesten helt jevn, og det er tydelig at partiet ikke gir slipp på den tradisjonelle venstrepolitikken selv om antall New Left-tiltak har økt. Old Left-tiltakene som identifiseres er en ny avgift på flyavganger for å redusere flytrafikken, lovregulering av virkemidler i klimapolitikken, ønske om at staten skal spille en sentral rolle i utbygging av fornybar energi, forbud mot fossil oppvarming, sterk regulering av strømmarkedet, sterkt offentlig eierskap i energisektoren og ulike avgifter og forbud.

Ideologisk utvikling:

SVs sosialistiske ideologiske grunnlag vises tydelig ved at det er en utfordring at de økonomiske strukturene i mange tilfeller fremmer ikke-bærekraftig bruk av naturressurser i fattige land. Videre hevdes det at en rettferdig internasjonal byrdefordeling må ligge til grunn for utslippskutt, for på den måten å bidra til utjevning av globale ulikheter på inntekts- og velferdsnivå.

«SV arbeider for en internasjonal klimaavtale der alle mennesker i verden likebehandles» (2.avsnitt i underkapittel 2.1).

SV ønsker også at staten skal spille en sentral rolle i utbyggingen av fremtidens energikilder, og vil bruke Statkraft aktivt i utbyggingen. SV vil også benytte seg av statens eierskap i Statoil til å gjøre selskapet til et energiselskap for fremtiden som satser på ny, fornybar energi.

SV ønsker en styrt omstilling til fornybar energi og både produksjon og distribusjon av energi skal også i størst mulig grad være politisk styrt og offentlig eid.

«Staten må etablere rammebetingelser som gjør det mulig å produsere ny, fornybar energi i Norge» (4.avsnitt i underkapittel 2.2).

Det økologiske tilsnittet kommer mer til syne i klimapolitikken, hvor SV mener klimautfordringene gjør det nødvendig med en svært rask og omfattende omstilling til et samfunn med lave klimautslipp. Partiet ønsker en storsatsing på energisparing og energieffektivisering for å redusere energiforbruket, og at eksporten av fossil energi trappes ned. Forbruket av fossile energikilder må fases helt ut. Et hovedmål for SV er å gjennomføre en grønn modernisering og klimaomstilling av norsk samferdsel for å redusere samfunnets transportbehov.

SV ønsker videre å verne naturområder, både i Norge og internasjonalt, med utgangspunkt i faglige råd om vern og bærekraftig bruk. SV går inn for økosystembasert fiskeriforvaltning, som innebærer at det i større grad tas hensyn til det marine miljø og hindrer at fiskeriene ødelegger korallområder, svampskoger og annen bunnfauna. Hensynet til natur og miljø settes her tydelig foran økonomisk vekst. Bærekraftig utvikling fremheves i dette programmet som i det forrige som «(...)en grunnfestet del av SVs politikk» (2.avsnitt innledning). En politikk for bærekraftig utvikling innebærer vern av livsnødvendige miljøressurser, og en forsvarlig forvaltning av naturressursene.

Igjen gjør ønsket om innføring av et grønt skattesystem det nødvendig med et kompromiss, da det fordelingspolitiske perspektivet må ivaretas. Skattesystemet skal derfor ha «(...)en grønn skatteveksling med fordelingsprofil» (5.avsnitt i underkapittel 2.1). Det innebærer at miljøskatter skal kompenseres med lavere skatt for de med lavest inntekt. Behovet for at fordeling og miljø må gå hånd i hånd for å sikre bred folkelig støtte for miljøpolitikken gjentas også, og det må tas hensyn til konsekvensene for lokal bosetting og sysselsetting.

Balansegangen mellom ønsket om å skape og bevare arbeidsplasser og verne miljøet kommer frem i påstanden om at det ikke nødvendigvis er en motsetning mellom naturvern og lokal verdiskaping. Dette begrunnes med at etablering av nasjonalparker, naturreservater og landskapsvernområder gir grunnlag for ny lokal verdiskaping i form av grønt reiseliv.

«Forvaltningen av vernet må ikke være til hinder for verdiskaping, såfremt denne ikke kommer i konflikt med verneformålet eller reduserer verneverdiene» (3.avsnitt i underkapittel 2.5).

Olje- og energipolitikk:

I energipolitikken ønskes en storsatsing på energieffektivisering og energisparing for å redusere forbruket av energi, en storstilt satsing på forskning og utvikling av fornybar energi, økning i eksporten av ren energi samtidig som eksporten av fossil energi trappes ned.

I siste periode er utslippsmålet endret i forhold til tidligere perioder, og målet i denne perioden er 40 prosent av reduksjon fra 1990-nivå innen 2020 og tilnærmet nullutslipp innen 2050. Om energiforbruket understrekes en storsatsing på sparing og effektivisering i denne perioden, men som i de to foregående periodene spesifiseres ikke dette i konkrete mål.

Oljeutvinningstempoet og oljeinvesteringsnivået må reduseres, og det må utarbeides en plan for styrt omstilling til fornybar energi. SV mener i tillegg at enkelte sårbare havområder må sikres varig vern gjennom at de gjøres til petroleumsfrie områder, og at hensynet til en bærekraftig forvaltning av fiskeriressursene må gå foran ønsket om økt oljeutvinning i nord. Lofoten, Vesterålen og Senja, samt Mørkysten skal gjøres til varig vernede, petroleumsfrie områder. SV vil også utsette tildeling av flere letekonsesjoner.

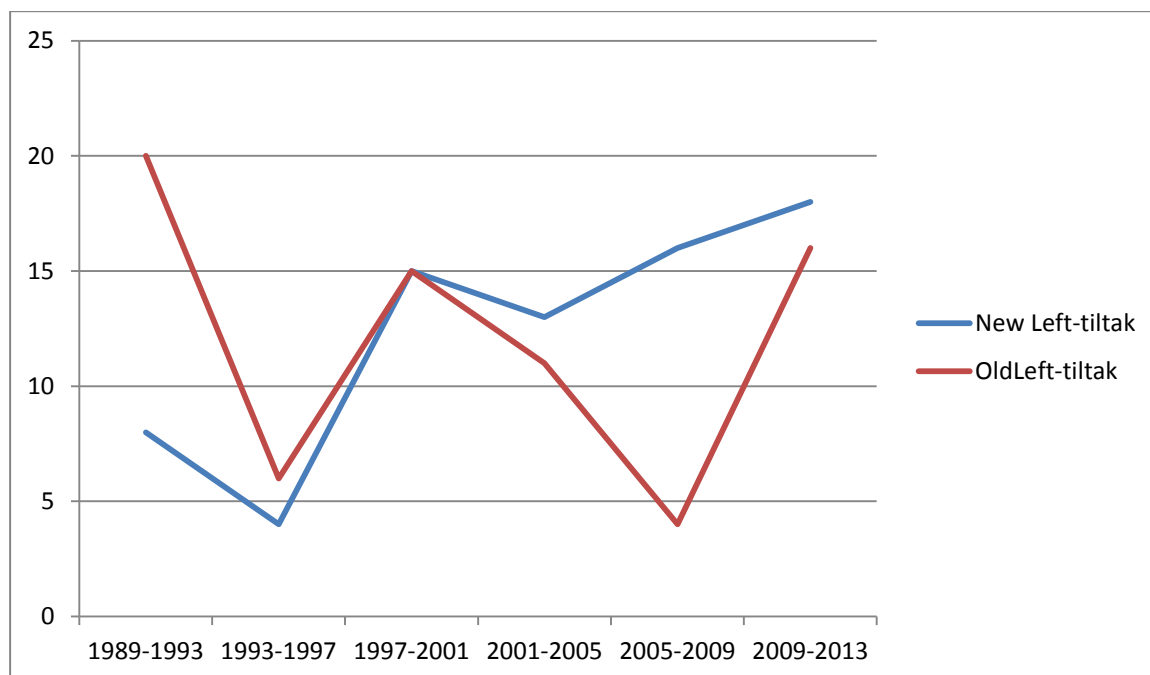
Om forbruk av ikke-fornybare ressurser står det at forbruk av kull, olje og gass må fases ut. Her har det ikke skjedd noen særlig endring i perioden, da det stort sett har gått i reduksjon og begrensning uten konkrete målsettinger.

Det ønskes en storstilt satsing på ny, fornybar energi i denne perioden. Gjennomgående ønskes økt bruk av fornybare energikilder, men lite spesifikt hvordan. storstilt satsing på ny, fornybar energi skal gjennomføres.

Oppsummering: Fordelingen mellom New og Old Left-tiltak jevnes ut igjen på slutten av perioden. Det sosialistiske ideologiske grunnlaget er også tydelig i kapitlet, med særlig fokus på fordeling, utstrakt bruk av statlig styring i energisektoren og en styrt omstilling til et miljøvennlig samfunn. Økologiske prinsipper kommer særlig til syne ved at hensynet til miljøet settes foran andre hensyn og sterkt fokus på reduksjon av energiforbruket.

6.3 Oppsummering

Resultatet fra innholdsanalysen av arbeidsprogrammene vises i figur 5, og vi ser at det har vært en ujevn utvikling i perioden. Særlig har det vært store svingninger i antallet Old-Left-tiltak, fra 20 tiltak i første periode til laveste nivå med bare 4 tiltak i perioden 2005-2009, og så opp igjen til 16 tiltak i siste periode. Også New Left har en noe ujevn utvikling, antallet synker fra 1989 til 1993, stiger så i 1997-programmet, via en liten nedgang i 2001-programmet, som følges av en jevn økning i 2005 og 2009. Fra 1997 er det for første gang flere New Left-tiltak enn Old Left-tiltak, og særlig i 2005-programmet er det klar overvekt New Left. Det er likevel en helt klar tendens til økning i antallet tiltak kodet som New Left, fra klar overvekt av Old Left-tiltak i 1989, via lik fordeling i 1997-programmet, til overvekt av New Left-tiltak i siste periode.

Figur 5: Antall New Left- og Old Left-tiltak i arbeidsprogrammene 1989-2013.

Ideologisk utvikling:

Analysen av ideologisk utvikling og ideologisk profil i programmene har for det første vist at både sosialistiske og økologiske prinsipper har påvirket politikken i samtlige av programmene. Det har likevel variert hvilken av ideologiene som har dominert. I den første perioden kommer begge ideologiene frem, økologiske prinsipper ved at SVs mål er økosystemer i balanse, og sosialismen ved at behovet for styring av samfunnsutviklingen fremheves. I perioden 1993-1997 er det sosialistiske grunnlaget særlig tydelig, med sterkt

fokus på ulikhet og skiller mellom rike og fattige, samt utpeking av det kapitalistiske systemet som årsak til problemene. Økologiske prinsipper kommer til syne ved fokus på reduksjon av forbruk, forsvarlig forvaltning av naturen og bekymring for befolkningsveksten. I perioden etter, 1997-2000, er sosialistisk ideologi tydelig gjennom fremheving av behovet for politisk styring. Det er likevel en tydeligere økologisk profil i denne perioden, og et særlig fokus på reduksjon av energiforbruket. I 2001-programmet like problemer og strukturer som pekes på, i dette programmet er sosialismen tydeligere enn økologisk ideologi. Så skifter det igjen i 2005, da det sosialistiske grunnlaget nesten ikke er merkbart, mens økologiske prinsipper er tydeligere. I siste periode er begge ideologiene tydelig tilstede.

Det er interessant at det sosialistiske grunnlaget er så tydelig i 1993-1997, da det er svært få Old Left-tiltak i programmet. I 2005 er sosialistiske ideer nesten ikke å se, og dette samsvarer med det laveste antallet Old Left-tiltak i perioden.

Utvikling i olje- og energipolitikken:

Utslippsmål:

I 1989 skulle utslippene av CO₂ reduseres med 50 % innen 2025. Dette opprettholdes i neste periode 1993-1997 og i 1997-2001. I 2001-2005 spesifiseres ikke et konkret mål, det henvises heller til Kyoto-avtalen. I 2005-2009 er ambisjonsnivået økt, og halvering skal nå finne sted innen 2020. I siste periode er målet endret, til mål om 40 % reduksjon fra 1990-nivå innen 2020 og tilnærmet nullutslipp innen 2050. Ambisjonsnivået har her økt utover i perioden.

Energiforbruket:

I 1989 konkret mål som følger Brundtland-kommisjonens krav om reduksjon av det totale energiforbruket med 50 % innen 2020. I neste periode er dette målet moderert, ved at tidsfristen er utsatt til 2025. Det samme målet legges til grunn i 1997-2001. I programmet for 2001-2005 skal veksten i energiforbruket stoppes og deretter reduseres, men dette konkretiseres ikke i et spesifikt mål. I perioden 2005-2009 gjentas dette, veksten skal stoppes og det totale energiforbruket skal reduseres, uten at et konkret mål spesifiseres. I siste periode ønskes en storsatsing på sparing og effektivisering, men heller ikke her spesifiseres dette i konkrete mål. Man kan derfor si at de tidligste programmene var mest ambisiøse, mens målene har blitt mer diffuse utover i perioden.

Forbruk av ikke-fornybare ressurser:

I programmet for 1989-1993 slås det fast at forbruket av ikke-fornybare ressurser må reduseres, og dette gjentas i neste periodes program. I programmet for 1997-2001 står det ingenting om dette. I den neste perioden, 2001-2005 slås det fast i innledningen at en av de største utfordringene Norge står ovenfor i miljøpolitikken er å « redusere forbruket av naturressurser », og at det heller bør stimuleres « til bruk av fornybare energikilder ». I perioden 2005-2009 kommer det klart frem at spesielt bruk av ikke-fornybare ressurser må begrenses og at forbruket av disse må reduseres betraktelig. I siste periode slås det fast at forbruk av kull, olje og gass må fases ut, og at oljeutvinningstempoet og investeringsnivået må reduseres. Ingen konkrete mål å spore her, og det er derfor vanskelig å si noe om utviklingen.

Oljeutvinning:

I de tre første programmene ønskes lavere tempo i oljeutvinningen, mens dette ikke spesifiseres i de to neste programmene. I programmet for perioden 2001-2005 nevnes ikke oljeutvinning, da olje- og gasspolitikken ikke er inkludert som et eget saksområde i kapittelet. I 2005-2009 står det kun at Norge bør gjøre seg mindre avhengig av olje og gass, mens det i siste periode ønskes lavere tempo og et ønske om en styrt omstilling til fornybar energi. Det er gjennomgående lite ambisiøse mål her, men det er tydelig minst fokus i 2001-2005 og 2005-2009.

Begrensninger på oljeboring:

I 1989 krevde SV at det ikke skulle forekomme boring innenfor 50 nautiske mil nord for 62. breddegrad, samt at sårbare områder i Arktis og gyteområdene på Møre 1, Troms 2, Barentshavet Syd og sydlige del av Finnmark Vest skulle stenges for oljeleting. I neste periode utvides begrensningene, og det skal heller ikke åpnes for ordinær utvinning eller videre leteboring i Barentshavet. I øvrige farvann nord for 62. breddegrad må det heller ikke tillates boring innenfor 50 nautiske mil eller i gyteområder. I programmet for 1997-2001 er det ikke lagt begrensninger på oljeboring utover at det ikke må bygges ut felt i « spesielt sårbare områder ». I 2001-2005 går SV igjen mot petroleumsaktivitet i Barentshavet, og vil i tillegg at området rundt Svalbard skal holdes petroleumsfritt. SV vil også foreslå at Lofoten holdes oljefritt i dette programmet. I siste periode vil SV utsette tildeling av flere letetekonsesjoner og ønsker vern for Lofoten, Vesterålen og Senja samt Mørkekysten. Det er klart flest begrensninger

i de to første programmene. Oljeutvinningen utvikler seg imidlertid raskt, og ulike områder har vært aktuelle for verning i ulike perioden. Flere av områdene i Nord har for eksempel blitt åpnet, og det gir dermed ikke mening å holde på et mål om disse skal holdes oljefrie.

Fornybar energi:

Formuleringene rundt fornybar energi har gjennomgående vært svært vage, og stort sett vært ønsker om satsing, forskning og utvikling og ønske om mer bruk. Svært få konkrete tiltak for å få dette gjennomført. Unntaket er kanskje perioden 1993-1997, hvor forskning og utvikling i tillegg til å «støttes» også skal gis gode rammevilkår. I 2009-2013 ønskes en storstilt satsing på ny, fornybar energi, men igjen vage formuleringer rundt hvordan dette skal gjennomføres.

6.4 Diskusjon

Formålet med analysen ovenfor har vært å besvare den følgende problemstillingen

- *I hvilken grad har SV en New Left-profil i miljøpolitikken, og har partiets miljøpolitikk blitt mer eller mindre radikal i perioden 1989-2013?*

I dette kapittelet vil jeg diskutere funnene fra analysen og diskutere resultatene i forhold til de forventningene jeg hadde og det teoretiske grunnlaget for problemstillingen. Jeg vil også alle aspektene ved analysen sett under ett.

Før gjennomføring av analysen hadde jeg noen forventninger til SVs utvikling i miljøpolitikken. Disse forventningene var basert på generelle utviklingstrekk ved den politiske venstresiden etter 1990, Båtstrands analyse fra 2012 og den iboende motsetningen mellom sosialisme og økologi New Left-partier må balansere i utformingen av politikk.

Fra diskusjonen om ideologisk endring på venstresiden siden 1990 forventet jeg å finne at SV hadde blitt mindre radikalt og rundere i kantene med tanke på ideologisk profil. Det var likevel motstridende syn i denne diskusjonen, og en annen mulig forventning var at SV hadde beholdt sin ideologiske profil fordi det som nisjeparti er for risikabelt å gi slipp på ideologien.

Båtstrands analyse av klimatiltak i SVs arbeidsprogram for 2009-2013 ga meg grunn til å forvente et mer nyansert bilde enn en ren utvikling i New Left-retning, da han i sin analyse fant overvekt av Old left-tiltak i SVs program. Som vi ser av figur 5 har SV gått fra å ha

overvekt av tradisjonell venstrepolitikk til overvekt av New-Left-politikk mot slutten av perioden. Utviklingen har som nevnt vært ujevn. Innholdsanalysen viser at SV holder på sin sosialistiske ideologiske profil, da tradisjonelle venstreside-tiltak er å finne i samtlige programmer. Antallet slike tiltak var imidlertid markant lavere i periodene 1993-1997 og 2005-2009, men er likevel til stede i hele perioden. Analysen viser i tillegg at SV har utviklet seg mot New Left, antallet slike tiltak har økt betydelig siden 1989. Partiet kan slik sett sies å ha opprettholdt en tydelig profil i perioden, både som et sosialistisk og som et grønt parti. Det er likevel tydelig at SV har gått i retning av å få en tydeligere New left-profil i miljøpolitikken, selv om den tradisjonelle venstrepolitikken fortsatt er med på å påvirke. Selv om miljø- og klimasaken tilhører New Politics betyr altså ikke dette at tiltakene som foreslås har den samme profilen.

Båtstrand kom i sin analyse frem til annet resultat for arbeidsprogrammet perioden 2009-2013 enn det jeg har gjort i min analyse. Dette kan indikere at vi har tolket kriteriene i rammeverket på ulik måte. Mens Båtstrand finner 12 Old Left tiltak og 6 New Left-tiltak i siste periode, finner jeg 16 Old Left og 18 New Left-tiltak. Dette er en ganske stor forskjell, som i utgangspunktet kan virke alarmerende. Ved nærmere undersøkelser av hans og min koding av tiltakene er det likevel gode grunner til denne forskjellen. Båtstrand har kodet tiltak jeg ikke mener bør være med, han har også latt være å kode tiltak jeg mener kvalifiserer til å telles med. En hovedårsak til den betydelige forskjellen i antall New Left -tiltak er at jeg har tolket satsing på kollektivtrafikk som tilrettelegging for miljøvennlig adferd, da jeg mener dette er en konkret måte å bidra til miljøvennlig adferd blant forbrukere og til å redusere transportbehovet totalt. En annen årsak er at jeg også anser konkrete tiltak for å legge til rette for gjenvinning og resirkulering som tilrettelegging for miljøvennlig adferd, mens Båtstrand ikke har regnet med slike tiltak. Jeg mener disse tiltakene faller inn under kriteriet i rammeverket, da de sikter direkte på økt forbrukeransvar. Båtstrand har kun regnet merking av varer inn i dette kriteriet. Jeg har dermed fått et betraktelig høyere antall New Left-tiltak. Når det gjelder Old Left avgrenset jeg i rammeverket tiltak som falt under regulering til å kun gjelde i de tilfellene ordet regulering forekommer i tiltaket. Båtstrand har tolket dette i en videre forstand og har dermed telt med tiltak her som jeg ikke har telt med. Jeg identifiserer fire flere rene forbud enn Båtstrand, i tillegg har jeg kodet to lovendringer som Båtstrand ikke har regnet med og to tiltak som innebærer statlig styring eller ansvar som han ikke har telt med. Totaltender jeg dermed opp med fire Old Left-tiltak flere enn hva Båtstrand kom frem til.

Den kvalitative analysen av ideologiskprofil har vist at selv om særlig det sosialistiske ideologiske grunnlaget var mindre tydelig i 1997 og 2005, har politikken i hele perioden vært preget av ideologisk tankegods. Det økologiske tilsnittet har heller ikke vært vanskelig å spore i programmene, har vært tydelig å spore i hele perioden. Dette vitner om den iboende balansegangen som preger New Left-parter, og et sterkt ønske om å ikke gi slipp på det ene for å fremheve det andre. Dette har også kommet tydelig frem i ulike kompromisser, hvor både sosialistiske og økologiske hensyn er bakt inn i samme argument eller tiltak. Tiltaket om et grønt skatte- og avgiftssystem har vært et godt eksempel på dette, hvor både fordelingshensyn og hensynet til miljøet er formålet. Det kapitalistiske økonomiske system har som det ble diskutert i kapittel 2.6 virkelig fremstått som den felles fienden, særlig i de tidligere periodene. Med unntak av perioden 2005-2009, hvor det var både få tiltak og lite sosialisme å spore, har jeg ikke funnet grunn til å hevde at SV har gitt avkall på sin ideologiske profil.

I forhold til problemstillingen mener jeg analyse har vist at SV har gått i retning av en tydeligere New Left-profil i miljøpolitikken, og sånn sett har miljøpolitikken blitt mer radikal i grønn betydning. Den tradisjonelle venstrepolitikken er likevel fortsatt tydelig til stede, og sosialistisk ideologi er uten tvil med i utformingen av den SVs praktiske politikk. I forhold til partikonkurransen med Miljøpartiet De Grønne kan det på grunn av utviklingen mot flere New Left-tiltak i politikken over tid, og den økologiske ideologiens synlige tilstedeværelse i samtlige programmer i perioden, kan det se ut som partikonkurransen fra SV forblir et hinder for MDGs parlamentariske gjennombrudd. På den andre siden har den kvalitative analysen vist at partiet i hele perioden balanserer motsetninger og ulike hensyn, og også må inngå kompromisser i tilfeller der hensynet til miljøet utfordrer fordelingshensyn og et ønske om å opprettholde sysselsettingen. Dette gjør trolig SVs miljøpolitikk mindre grønn enn den kunne vært, og den evige balansegangen kan gjøre miljøpolitikken mindre slagkraftig enn den har potensialet til å være.

7 Konklusjon

Formålet med denne avhandlingen har overordnet vært å bidra med kunnskap til debatten om hvorfor Miljøpartiet De Grønne aldri har fått sitt parlamentariske gjennombrudd, og å avdekke om det virkelig er Sosialistisk Venstreparti som er det største hinderet.

Avhandlingens utgangspunkt var at det finnes få studier som belyser tilbudssiden av politikken i dette spørsmålet.

Den innledende gjennomgangen i avhandlingen hadde som formål å vise hvordan Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne kan plasseres i samme partifamilie, og derfor er naturlige konkurrenter. Utgangspunktet for problemstillingen var Kitschelts tese om at partikonkurransen fra SV er hovedårsaken til at MDG ikke har fått sitt parlamentariske gjennombrudd i Norge. Problemstillingen er basert på kritikken av det samme argumentet, da det i kritikken ble hevdet at grønne partier tilbyr en annen type politikk enn New Left-partier. Formålet med analysen var derfor å undersøke hva slags miljøpolitikk SV tilbyr velgerne, og hvorvidt den kunne tenkes å ha utviklet seg i mer New Left-retning i perioden 1989-2013.

Ved å benytte en kombinasjon av CMPs analyser av partiprogrammenes omfang av miljøpolitikk, kvantitativ innholdsanalyse av SVs tiltak over tid og en mer kvalitativ tilnærming til programmenes ideologiske profil var målet å fange inn endring over tid i overensstemmelse med partifamilie-tilnærmingen beskrevet i starten av avhandlingen, som dekker inn både utvikling i praktisk politikk og en dypere ideologisk endring over tid.

Sentrale funn i denne avhandlingen har vært at SV i økende grad presenterer politiske tiltak som kan karakteriseres som New Left i miljøpolitikken, samtidig som det er tydelig at man forsøker å balansere tradisjonell venstrepolitikk med en miljøvennlig, New Left-profil. Det har vært en klar vekst av New Left-tiltak siden midten av 1990-tallet i forhold til Old Left-tiltak. Balansegangen mellom sosialisme og tradisjonell venstrepolitikk og en New Left-profil har imidlertid også kommet klart frem, da det i hele perioden har vært klar tilstedeværelse av regulering, en preferanse for statlig eierskap og styring og avgifter som tiltak i miljøpolitikken.

Det kan konkluderes fra analysen at partikonkurransen fra SV trolig vil fortsette å være et hinder for Miljøpartiets gjennombrudd i Norge. Hvis SV kunne blokkere MDGs muligheter i 1989, med en politikk i aller høyeste grad preget av sosialistisk ideologi og Old Left-tiltak i

miljøpolitikken, vil det ikke bli lettere å komme forbi et SV med en stadig flere New Left-tiltak og tydeligere økologisk profil i miljøpolitikken.

For å gi et mer helhetlig og bedre svar på hvorfor MDG ikke har fått sitt parlamentariske gjennombrudd må imidlertid flere aspekter ved det norske politiske systemet undersøkes nærmere. Denne avhandlingen har kun fokusert på tilbudssiden i politikken, og både velgernes preferanser stemmegiving og organisatoriske trekk ved Miljøpartiet De Grønne er puslebrikker som bør legges til for å kunne gi et helhetlig svar på mysteriet om det lille, grønne partiet som aldri fikk det helt til.

Litteraturliste

Berntsen, Bredo (2011) Grønne Linjer. Natur- og miljøvernets historie i Norge. Oslo: Unipub.

Bergström, Göran & Kristina Boréus (red.) (2005) Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskapelig text- och diskursanalys. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, Allan (2012) Social Research Methods. Oxford: Oxford University Press.

Buckingham, Susan & Mike Turner (2008) Understanding Environmental Issues. London: Sage Publications.

Burchell, Jon (2002): The Evolution of Green Politics. Development and Change within European Green Parties. London: Earthscan Publications.

Button, John (1988) A Dictionary of Green Ideas. London: Routledge.

Båtstrand, Sondre (2005) «Store svensker, små nordmenn. Grønne partiers ulike grad av valgsuksess». Bacheloroppgave. Bergen: Institutt for sammenlignende politikk, Universitetet i Bergen.

Båtstrand, Sondre (2012) "Giving content to New politics: From broad hypothesis to empirical analysis using Norwegian manifesto data on climate change." Party Politics No. 1-18. Tilgjengelig på nett fra oktober 2012. Lastet ned fra Sage Publications database på nett 13. november 2012. URL: <http://ppq.sagepub.com/content/early/2012/10/18/1354068812462923>

Carter, Neil (2001) The Politics of The Environment. Ideas, Activism, Policy. Cambridge: Cambridge University Press.

Deschouwer, Kris (2008) New Parties in Government. In power for the first time. New York: Routledge.

Gallagher, Michael, Laver, Michael & Peter Mair (2006) Representative Government in Modern Europe. New York: McGraw-Hill.

Gemenis, Kostas (2012) "What to do (and not to do) with the Comparative Manifestos Project data". Kommer i Political Studies.

Graf, Sandra (2009) What Is the Most Convincing Explanation for the Success of Green Parties in Europe - Value Change, Party Strategy Or Institutions? Essay. München: GRIN Verlag.

Gullberg, Anne Therese (2009) «Norsk klimapolitisk debatt etter klimaforliket». Working Paper 2009:3. Oslo: Cicero Senter for klimaforskning.

Harmel, Robert & John D. Robertson (1985) "Formation and Success of New Parties: A Cross-National Analysis". International Political Science Review 1985 6: 501-523.

Heidar, Knut (2008) «Norge» i (Red.) Heidar, Knut, Einar Berntzen & Elisabeth Bakke (2008) *Politikk i Europa. Partier, regjeringsmakt, styringsform*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hellevik, Ottar (2002): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*, Oslo: Universitetsforlaget, 7. utg.

Hildal, Eirik Ågotnes (2012) *The Norwegian Progress Party's Ideological Development 1993-today: A populist Radical Right Party? Masteroppgave*. Oslo: Institutt for statsvitenskap, Universitet i Oslo.

Inglehart, Ronald (1977) *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Inglehart, Ronald (1984) "The changing structure of political cleavages in Western society" i (Red.) Dalton Russell J., Scott C. Flanagan & Paul Allen Beck (1984) *Electoral Change in Advanced Industrial Democracies: realignment or dealignment?* Princeton, NJ: Princeton University Press.

Janda, Kenneth (1980) *Political parties: a cross-national study*. New York: The Free Press.

Jansen, Alf-Inge (1989) *Makt og miljø. En studie av utformingen av den statlige natur- og miljøvernpolitikken*. Oslo: Universitetsforlaget.

Jupskås, Anders R. (2013) «Miljøpartiet De Grønne og det «politiske rommet» Utkast til Norsk statsvitenskapelig tidsskrifts spesialnummer om norske partier (2013, No.2).

Karlsen, Rune & Bernt Aardal (2007) «Politisk dagsorden og sakseierskap» i (Red.) Aardal, Bernt (2007) *Norske velgere. En studie av stortingsvalget 2005*. Oslo: N.W. Damm & Søn AS.

Karlsen, Rune & Bernt Aardal (2011) «Kamp om dagsorden og sakseierskap» i (Red.) Aardal, Bernt (2011) *Det politiske landskap. En studie av stortingsvalget 2009*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Kitschelt, Herbert (1988) "Left-Libertarian Parties: Explaining Innovation in Competitive Party Systems", *World Politics* Vol. 40(2): 194-234.

Kitschelt, Herbert (1989) *The Logics of Party Formation. Ecological Politics in Belgium and West Germany*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press.

Knutsen, Oddbjørn (1997) "From Old Politics to New Politics: Environmentalism as a Party Cleavage" I (Red.) Strøm, Kaare & Lars Svåsand (1997) *Challenges to Political Parties. The Case of Norway*. Ann Arbor, Michigan: The University of Michigan Press.

Krippendorff, Klaus (2004) *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. Second Edition. Beverly Hills, CA: Sage Publications.

Krippendorff, Klaus (2004) "Reliability in Content Analysis. Some Common Misconceptions and Recommendations." *Human Communication Research*, Vol. 30 No. 3, July 2004 411–433.

Krouwel, André (2006) «Party models» i (Red.) Katz, Richard S. & William Crotty (2006) *Handbook of Party Politics*. London: Sage Publications Ltd.

Lucardie, Paul & Benoît Rihoux (2008) "From Amateur-Activist to Professional-Electoral Parties? On the Organizational Transformation of Green Parties in Western Democracies" i Frankland, E. Gene, Lucardie, Paul & Benoît Rihoux (2008) *Green Parties in Transition. The End of Grass-roots Democracy?* Farnham: Ashgate.

Mair, Peter & Cas Mudde (1998) "The party family and its study", *Annual review of political science* 1: 211-29.

Mair, Peter (2006) "Party system change" I (eds.) Katz, Richard S. & William Crotty (2006) *Handbook of Party Politics*. London: Sage Publications Ltd.

March, Luke (2008) "Contemporary Far Left Parties in Europe. From Marxism to the Mainstream?" Friedrich-Ebert-Stiftung, International Policy Analysis. Berlin.

March, Luke (2011) *Radical Left Parties in Europe (Extremism and Democracy)*. BY: Routledge.

Mudde, Cas (2007) *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Narud, Hanne Marthe & Henry Valen (2004) "Partiprogram og velgerappell" i (Red.) Aardal, Bernt, Anne Krogstad og Hanne Marthe Narud (2004) *I valgkampens hete. Strategisk kommunikasjon og politisk usikkerhet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Newton, Kenneth & Jan W. Van Deth (2005) *Foundations of Comparative Politics. Democracies of the Modern World*. Cambridge: Cambridge University Press.

O'Neill, Michael (1997) *Green Parties and Political Change in Contemporary Europe*. New Politics, Old Predicaments. Aldershot: Ashgate Publishing Limited.

Poguntke, Thomas (1993) *Alternative Politics. The German Green Party*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Porritt, Jonathan (1984) "Seeing Green": *The Politics of Ecology Explained*. Oxford.

Regjeringen (2013) «Jan P. Syse». Artikkel lastet ned fra regjeringens nettsider 20.mai 2013. URL:http://www.regjeringen.no/nb/om_regjeringen/tidligere/oversikt/departementer_embeter/embeter/statsminister-1814-/jan-peder-syse.html?id=463464

Richardson, Dick (1995). "The Green Challenge. Philosophical, programmatic and electoral considerations." I (Red.) Richardson, Dick & Chris Rootes (1995) *The Green Challenge. The development of Green parties in Europe*. London: Routledge.

Rootes, Chris (1995) "Environmental consciousness, institutional structures and political competition in the formation and development of Green parties", i (Red.) Richardson, Dick & Chris Rootes (1995) *The Green Challenge. The development of Green parties in Europe*. London: Routledge.

Rueschmeyer, Dietrich (2003) "Can One or a Few Cases Yield Theoretical Gains?" i (Red) Mahoney, James & Dietrich Rueschmeyer (2003) *Comparative Historical Analysis in the Social Sciences*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ryghaug, Marianne (2002): «Å bringe tekster i tale - mulige metodiske innfallsvinkler til tekstanalyse i statsvitenskap». *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, No. 4, Årgang 18, s. 303-327.

Selb, Peter & Sandrine Pituctin (2009) "Methodological Issues in the Study of New Parties' Entry and Electoral Success". *Party Politics* 2010 16:147-170

Siavelis, Peter M. (2006) "Party and social structure" i (Red.) Katz, Richard S. & William Crotty (2006) *Handbook of Party Politics*. London: Sage Publications Ltd.

Strøm, Kaare & Lars Svåsand (1997) *Challenges to Political Parties. The Case of Norway*. Ann Arbor, Michigan: The University of Michigan Press.

Tjernshaugen, Andreas, Bernt Aardal og Anne Therese Gullberg (2011) "Det første klimavalget? Miljø- og klimaspørsmålenes plass ved valget i 2009» i (Red.) Aardal, Bernt (2011) *Det politiske landskap. En studie av stortingsvalget 2009*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Vasallo, Francesca & Clyde Wilcox (2006) "Party as a Carrier of Ideas", i (Red.) Katz, Richard S. & William Crotty (2006) *Handbook of Party Politics*. London: Sage Publications.

Wall, Derek (2010) *The No-Nonsense Guide to Green Politics*. Oxford: New Internationalist Publications Ltd.

White, John Kenneth (2006) "What is a political party?" I (Red.) Katz, Richard S. & William Crotty (2006) *Handbook of Party Politics*. London: Sage Publications Ltd

Aardal, Bernt (1993) *Energi og miljø. Nye stridsspørsmål i møte med gamle strukturer*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Aardal, Bernt (2011) *Det politiske landskap – stabile grunnholdninger og skiftende partipreferanser* i (Red.) Aardal, Bernt (2011) *Det politiske landskap. En studie av stortingsvalget 2009*. Oslo: Cappelen Damm AS.
